

Nr 3 1991 • årg 14 • 25 kr

politisk och kulturell tillägg
sydasien

METROPOLE HAIR DRESSING
4 DACRES LANE
CALCUTTA
700069

Indiska
ekonomin
släpps fri

THOMAS BIBIN

Svenskliv i
Kodaikanal

Mordet på
Rajiv Gandhi

Tagore i
nyfolkning

Nr 3 1991

SYDASIEN BOX 1142 221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, Lund
Telefon: 046-13 35 68

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1991
Sättning: Norrdistribution, Älvsbyn
Montering: Tidskriftsverkstaden i Lund
Register: Progek, Göteborg
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriften SYDASIEN:s stödförening, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner 100 kr, enbart prenumeration (institutioner och bibliotek) 120 kr. Utanför Norden 50 kr portotillägg + ytterligare 35 kr om betalning sker med utländsk check. Vi är tacksamma för stödprenumerationer à 200 kr. Lösnummerpris 25 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN
Redaktion för detta nummer: Thomas Bibin, Lars Eklund, Stig Hansén och Eva-Karin Håkansson (Göteborg).

Nästa nummer görs i Stockholm och utkommer i december. Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Manusstopp: 15 november 1990.

Kontaktpersoner för Sydasienskommittéerna:

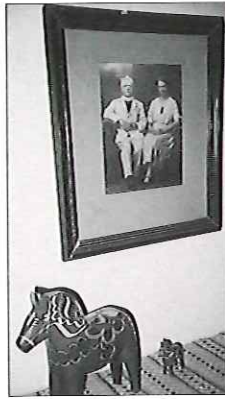
Stockholm: Tobias Hellström, Råsundavägen 70, 171 52 Solna, 08-27 05 85

Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarnevägen 3102, 441 60 Alingsås, 0322-511 77
Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 52 Åkarp, 046-46 08 95

Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 96, DK-1401 Köpenhamn K, (00945)31 54 56 11

Sydasienskommittéernas plattform:
Sydasienskommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

Missionärs-paret Sandegren som anlade det svenska settlementet i Kodaikanal i seklets början. Ihågkomna med ett porträtt på väggen i ett avsvenskhusen.
Foto:
Lars Eklund

Kodaikanal i mitt hjärta

Eva-Karin Håkansson om de sex åren i Indien som förändrade hennes liv.

Sid 20 - 27

Indiens stamfolk-hotad minoritet	sid 3
Uri-projektet till vems nytta?	sid 7
Indisk mynta	sid 8
Peter Schalk om Tamiltigrarna	sid 10
Staffan Lindberg om indiska valet	sid 14
Ajit Roys krönika	sid 14
Världsbanken dikterar Indiens ekonomi	sid 16
Kotmaledammen utvärderiad	sid 18
Sri Lanka-ambassadören medger övergrepp	sid 19
Ladakh och Zanskar i uppror mot Kashmir	sid 28
Tagore nytolkad på svenska	sid 30
Författaren Lakdasa Wikkramasinha	sid 34
Adoptionsorganisation stoppas	sid 36
Tagores konst	sid 40

citatet:

"Indien är en säregen kultur. Det är ju ett land som utmärks av att man alltid slår på den som är mindre och svagare. Det präglar hela samhället, både i kaster, i klasser och i regioner. Det är ett land som är chauvinistiskt och grälsjukt och elakt och oorganiserat och våldsamt och brutalt och egoistiskt och grymt och hänsynslöst och likgiltigt. Det är en sida av Indien som vi har så väldigt lätt att glömma bort därför att man ska alltid vara så andäktigt förstående inför Indien. Man ska alltid säga att Indien har så väldiga problem.

Jag tycker man ska sätta in Indien där det hör. Och då ska man inte jämföra det med Sverige eller Europa. Utan man ska jämföra det med Sydasien och Ostasien (och då) är ju Indien en organisatorisk katastrof.

Jag tror folk känner sig fullkomligt övergivna av alla partier, av all maktapparat. Dom känner sig låsta och utnyttjade och därför tar dom varje tillfälle dom kan till att klå varandra och bära sig uppseendeväckande åt."

"Jag tror att folket i Indien har en överlevnadsinstinkt trots sina herrar, trots politikerna, trots administrationen så klarar sig många människor. Och just detta att dom klarar sig beror på ett extremt egoistiskt samhälle.

Jag tycker om Indien. Jag tycker det är spännande att vara här. Men nåstans ska det alltid vara nån slags Röda Korsstämning när man diskuterar Indien. Jag tycker inte att det är en kort tid att ha varit självständigt i 43 år. Jag tycker inte att det är heligt med Indiens enande. Jag tror visst att man ska börja tänka på att dela upp landet i autonoma regioner. Det syns mig mycket rationellare. Jag kan inte se någonting sympatiskt i att man bär sig elakt och taskigt åt mot bergsstammarna i Assam eller mot kashmirerna."

"Jag säger detta för att jag varit i Indien i tolv år väldigt ofta och jag tillhör dom som också alltid varit så enormt imponerad av Världens Största Demokrati, av Världens Tjusigaste Familj och Gandhis roll i den här — vad hette de nu — lite tramsiga organisationen, Femkontinentsinitiativet och sånt där.

Det börjar bli dags att vi placerar Indien som en vuxen stat bland andra stater och bedöma det med någorlunda samma mått som vi bedömer andra asiatiska stater. I det sammanhanget är Indien ett elakt land mot sina medborgare — och det är inte alla dom andra länderna där borta."

Riksradiens korrespondent Staffan Heimerson i P1:s Kanalen den 22 maj 1991.

Svart magi lever än

*Indiens stamfolk
hotad minoritet
på 51 miljoner*

Det finns i Indien 51 miljoner människor som betecknas "stamfolk". Antropologen Henrik Persson har besökt muria-gonderna i centrala Indien och tagit del av deras kultur.

När uttrycket "stamfolk" används associerar västerlänningar ofta till en paradisisk tillvaro, där "lyckliga vildar" tar dagen som den kommer, plockar frukter från träden och jagar med pilbåge. I övrigt dansar "vildarna" och slår på trumma natten lång.

När jag vid ett studiebesök 1988 hos muria-gonderna — vilka brukar betecknas som ett av Indiens stamfolk — fann att de både hade pilbågar, plockade frukter från träden och slog på trumma i den tropiska natten, blev jag därför ganska förbluffad. Den västerländska mytbilden av "de primitivas" liv tycktes ändå överensstämma ganska bra med verkligheten?

Nu var mitt besök i den lilla muria-byn i Bastar, Madhya Pradesh, ganska kort. Det är dessutom självklart att byborna på sätt och vis "spelar sig själva" när en typisk västerlänning dyker upp med sin kamera. Antropologer som vistats längre perioder hos gondstammarna i Centralindien, har påpekat att morgonkyllan biter, också inne i lerhusen.

Jordbrukare

Och som de flesta stamfolkstillhöriga i Indien lever murias främst av jordbruk, jakt och samlande ärendast binäringar. Gonderna — som själva kallar sig **koi**, eller **koitur** — odlar hirs, majs, baljväxter, vete, bomull och oljefrön. Några gondfolk — det finns cirka 40 — bedriver fortfarande svedjebruk. Jakten och samlandet är på tillbakagång. Faktum är att dessa gonder hävdade att de förbudits att inneha skjutvapen och att deras

Shukashingär trance-spåman av gondstam i Bastar i centrala Indien. Foto: Ola Persson

jaktmöjligheter starkt kringkurits av myndigheterna.

Stamfolk och ursprungsbefolkningar brukar ju ofta betecknas som "folkspillror som lever kvar på stenåldersstadiet". Men — liksom indianerna i Mellanamerika och Anderna — omfattar gondstammarna miljontals människor i Indien. Under 1400-talet och ända in i vår tid hade gonderna egna kungadömen, något som heller inte brukar

sammankopplas med "stenåldersfolk".

Gondernas samhälle är horisontellt organiserat — i diametral motsättning till det vertikalt uppbyggda och starkt hierarkiska hinduiska kastsamhället. Ett klansystem finns, där varje klan symboliseras med ett djur eller en växt, och som dessutom står i en speciell relation till denna. Antropologer brukar kalla detta totemism. En gond-man kan inte gifta sig inom sin egen klan, eller

med någon från en klan som dyrkar samma klangudar, vilka brukar vara mellan tre och sju till antalet.

Gonderna anser sig helt fristående från andra människor, och har ett mycket starkt tabu mot att dela mat med icke-gonder. Missionärer som levt hos dem i årtionden, har de ändå undvikit att äta tillsammans med.

Trance-medier

Muria-gondernas religion är besläktad med shaivitisk hinduism, och samtidigt mycket lite hinduiserad. Kontakterna med klangudar och andra andeväsen sköts av särskilda trance-medier, med beteckningar som *sirahas* och *gunias*. Jag hade tillfälle att se ett trance-medium i full verksamhet en kväll i byn, besatt av olika lokala andeväsen som ansågs tala genom hans mun. Byborna verkade se den heliga mannen som en viktig kontaktlänk med andevärlden, samtidigt som stämningen kring ceremonin var tusen gånger mer avspänd och naturlig än i i till exempel våra kyrkor.

Gondernas medier har också till uppgift att leda de goda krafternas kamp mot svart magi, och sysslar också med spådom och annat som hör det rituella livet till. Bland gonderna finns också en särskild kategori människor som kallas *pardhans*. De håller reda på släktförhållanden och är dessutom ett slags kombinerade präster och barder — de spelar och sjunger.

Båda könen bär silvermycken, kvinnorna har ofta tunga silverlänkar runt fötter och hals. Gondmännen bär ett vitt ländkläde och ibland en vit eller färgad turban. Kvinnorna är klädda i en sari som lämnar benen, anklarna och ibland hela överkroppen naken. Västerländska skjortor och kortbyxor är numera ingen ovanlighet. Armbandsur bärs också, men de verkar mest vara prydnader och eventuellt också statusymboler. En del barn hade egendomligt nog nycklar i snören runt halsen — trots att gondhusen saknar lås.

Exploaterade

Gonderna talar gondi — ett dravidiskt, traditionellt skriftlöst, språk. Men det finns hela gondistammar som förlorat sitt språk och numera endast talar hindi, eller andra indiska språk.

Gonderna exploateras av rika jordägare och affärsmän, och diskrimineras i praktiken också av myndigheterna i Indien. De anses vara en av landets efterblivna grupper som behöver "utvecklas".

Vid mitt besök i gondbyn kunde jag ändå inte undgå att få känslan av att dessa människor levde ett bättre liv än de mångautesovarna och slumbefolkningen på Delhis och Calcuttas larmande storstadsgator. Murias små lerhus såg ut att ha vuxit direkt upp ur marken. Sagopalmer, banan-, papaya- och tamarindträd bildade en grön bakgrund till

Gonder i byn Kondagaon i Bastarregionen. Foto: Ola Persson

det avspända och stillsamma livet.

Av *mahua*-trädblommor och palmsav gör gonderna vin och öl, som verkade drickas dagligen. Jag kan intyga att ölet från gorgapalmen smakade alldeles utmärkt!

Det finns ingen speciell gond-byggnads-

stil, husen ligger slumpvis grupperade med byns ungdomshus, *ghotul*, i ena hörnet. I ghotulen lever muria-ungdomarna fritt och självstyrande fram till giftermålet. Den omtalade sexuella friheten bland stamfolken, chockerade för den pryde stadshindun, praktiseras just i ungdomshuset — enligt strikta regler. Men i ghotulen lär ungdomarna sig också stammens seder, danser och sånger — och detta är dess främsta och viktigaste funktion anser gonderna. Ghotulinstitutionen bland muria-gonderna söker sina rötter tillbaka till Lingo-Pen, en mytisk hjälte bland gonderna.

När jag en kväll inbjuds att gå in i ghotulen ställer sig alla flickorna på rad och rör vid min axel när de går förbi. Pojkarna är lite berusade och slår på sina trummor. Senare gör flickorna en mycket vacker dansuppvisning till rasslet av fotbjällror och trummans dunkande, i månskenet utanför ghotulen..

Svullna magar

När det gäller miljöförstöring verkade den vara minimal i byn. All mat äts på bladallrikar, alla hushållskärl var av lera, växtmaterial eller metall. Bensindrivna for-

don syntes inte till. Själv började jag efter ett tag känna mig som en vandrande soptunna som spred filmförpackningar omkring sig.

Men visst, någon sjukvårdsinrättning syntes inte heller till, och en del av barnen hade svullna magar, ett tydligt tecken på brister i näringen. En skola fanns, som jag dock inte hade tillfälle att besöka. Vi får hoppas att den inte var upplagd på samma sätt som den skola för PTG-barn jag tidigare besökt i Andra Pradesh: ena klassrummet fyllt med morötter och i det andra ett schema, där "moral education" hade lika många veckotimmar som barnens eget språk. Vad PTG betyder? Ja, det är ingen sjukdom, utan är en av alla dessa indiska förkortningar: "Primitive Tribal Groups" — "primitiva stamfolksgrupper". Lärarna försäkrade mig att "alla" de stackars primitiva stamfolksbarnen kom till skolan — när jag såg ut över klassrummet satt där bara pojkar...

51 miljoner

Men i vilket sammanhang skall vi se gonderna? Vilken är deras, och andras så kallade stamfolks verkliga ställning i dagens Indien? Svaren måste vi söka i historiska och statistiska fakta:

Gonderna är bara ett av cirka 400 så kallade stamfolk i Indien, som tillsammans räknar en befolkning på 51 miljoner. Sammanlagt utgör dessa folkgrupper idag omkring 7 procent av Indiens totala befolkning på över 840 miljoner människor. Omkring 85 procent av stammarna lever i de centrala delstaterna, men de utgör inte mer än en fjärdedel av befolkningen i någon av dessa.

Stamfolken talar språk som anses tillhöra de austro-asiatiska, dravidiska, tibetoburmanska och indo-ariska språkgrupperna. Ursprungsbefolkningarna på Andamanerna, den ögrupp i Bengaliska bukten som står under Indiens administration, talar språk som vad man vet inte är besläktade med några andra, men fysiskt räknas de till södra Asiens negritofolk.

Rasmässigt — hela rasbegreppet är ur vetenskaplig synvinkel tveksamt att använda, men jag gör det ändå, i brist på bättre — kan Indiens så kallade stamfolk indelas i mongoloider, som lever i nordöst, och australoider som lever i Central- och Sydindien. En del stammar i Sydindien anses av vissa forskare ha "negroida" och "veddoida" drag. De sistnämnda kan vara besläktade med veddas, ursprungsbefolkningen på Sri Lanka.

Gonder, bhiler och santaler kan räkas i miljoner, andra stammar utgör bara några hundra personer eller färre. I delstaterna Arunachal Pradesh, Mizoram och Nagaland är stamfolken en majoritet av befolkningen. Den minsta gruppen finns på Stora Andaman-ön och består av 20 personer, ett negritofolk som står inför total förintelse. Det finns rapporter om ett folk kallade

cholanaickans, som fortfarande lever i naturliga grottor i delstaten Kerala.

De befolkningsmässigt talrikaste ursprungsbefolkningarna i Sydindien är annars irulas, yadavas och malayalis, på cirka 100 000 människor. Andra kända grupper där är todas, kanickarans, kurubas, baigas, uralis och mannans.

Även om de flesta stamfolkstillhöriga lever främst av jordbruk så finns alltså fortfarande grupper som är helt beroende av samlande och jakt. Sedan paleolitikum — i Indien betyder detta 6-10 000 år tillbaka — har folk som chenchu, birhor och

malapantaram bevarat denna livsstil i isolerade områden.

Ändrad livsstil

Men dessa samlare-jägare tvingas alltmer att ändra livsstil. **Christoph von Furer-Haimendorf**, Asienantropolog och den främste nu levande experten på Indiens stamfolk konstaterar att av de chenchus som 1971 räknades till 18.000 människor endast några hundra idag fortsätter som halvnomadiska skogsbor.

Den svenske socialantropologen **Christer Norström** berättade nyligen för mig att birhors — tidigare välkända som apjägare med kastnat i Bihar och Västbengalen — nu främst försörjer sig på repflätning. Vid hans besök hos en grupp birhors var de första han mötte indiska psykologer, fullt sysselsatta med att undersöka hur detta folk kände sig efter mötet med industrisamhället. För att ta sig till de områden där de samlar, är birhors nu tvungna att gå genom stadsmiljöer.

I nordöstra Indien är levnadsstandarden ur västerländsk synpunkt högre, och kristen mission har haft stora framgångar. Läs- och skrivkunnigheten hos folk i dessa trakter,

som nagas och mizos, är ojämförligt mycket större än hos sydindiska grupper som todas och katkaris. I området finns starka nationalistiska rörelser som resulterar i utbrott av våld, med efterföljande militärövergrepp från Indiens armé. Bodos, gorkhas och nagas har straffats hårt för sina självständighetskrav.

Politiska partier på stamfolksgrund är däremot ovanligt i Indien. Ett av de större undantagen är Jharkhand-rörelsen, som har sina rötter bland santal-stammarna i östra Bihar och Västbengalen. Här ligger dessutom Chotanagpur-platån. Det är ett av Indiens viktigaste industriområden. I marken finns stora tillgångar av kol, koppar, bauxit, uran, järnmalm och mycket annat. Stamfolken i Chotanagpur ser sig som koloniserade av det övriga Indien och får inte del i områdets rikedomar — däremot drabbas de av den miljö- och kulturförstörelse exploateringen medför.

Därför har ett politiskt parti bildats, JMM — **Jharkhand Mukti Morcha**, med representation i parlamentet i Delhi. Huvudkravet är en ny delstat i Indien med namnet Jharkhand, där stamfolken skulle bli den största enskilda gruppen. Under karismatiska santalledare har JMM ordnat massdemonstrationer och en mängd bandhs — ett slags strejker.

"Scheduled tribes"

Myndigheterna i Indien använder beteckningen "scheduled tribes" på ursprungsbefolkningar och stamfolk. På papperet har dessa grupper tillsammans med övriga lågkastiga och eftersatta grupper i Indien vissa sociala förmåner garanterade, platser kvoterade inom utbildningssystemet och så vidare. Ett system som för övrigt den förra **V P Singh**-regeringen beslöt utvidga till ytterligare stora grupper lågkastiga, vilket i sin tur ledde till protester och fall av självränning bland studenter från högre kaster. (se SYDASIEN 2/91).

En annan vanlig beteckning på Indiens stam- och ursprungsbefolkningar är **adivasi**, som betyder "ursprunglig invånare". Visserligen har ursprungsbefolkningarnas/stamfolkens kulturer under årtusenden skiljt sig kraftigt från de hinduiska befolkningarnas — men de har levt sida vid sida i hundratals år. En del folk som fått beteckningen "stamfolk" är i själva verket grupper från majoritetsbefolkningen som av olika orsaker stötts ut i marginalområden; skogar, berg och öknar. Vartefter har de utvecklat kulturella och etniska särdrag.

Ursprungsbefolkningen?

Några av adivasi-folken hör verkligen till de äldsta invånarna i Indien. De drevs söderut eller upp i bergsområden vid den indoariska invasion norrifrån som inleddes för 3000 år sedan och som ännu inte är avslutad. Länge stod man utanför kastsyste-

met, men hade religioner som innehöll drag av hinduism. Det finns också exempel på stammar som erövrats och styrt icke stamfolk.

Naxaliter

Före kolonialtiden anses stamfolken ha levt relativt opåverkade av omvärlden. Under den brittiska koloniseringen av Indien möjliggjordes en exploatering av stamfolken, i och med att deras områden öppnades för köpmän, penningutlånare och äventyrare. Stora markförluster blev följden. **Torvald Olsson**, religionsfilosof och Indienkännare, skriver i sin bok "Sjakalerna" (Kulturdebatt/Fjärde Världen 1990):

"Britterna försökte aldrig utrota dem. De väpnade revolterna var få. Efter det indiska oberoendet har indiska regeringen gjort i stort sett samma misstag eller ändå värre än britterna. (...) de har också i dessa områden infört en stelbent byråkratisk administration. Följden har blivit våldsamma konflikter mellan indiska regeringen och ursprungsbefolkningarna. Flera av dem har under årtionden bedrivit gerillakrig mot indiska regeringsstyrkor."

En del stamfolk har under de senaste decennierna organiserat sina protester via de maoistiska vänsterorienterade grupper i Indien som fått beteckningen naxaliter, efter ett lokalt uppror i Naxalbari/Västbengalen på 60-talet. Idag har stamfolkens motstånd nästan alltid mycket lite med naxaliter att göra, men stämplas ändå som sådant för att underlätta polis- och militäringripanden.

Ekologisk kris

I större delen av dagens Indien råder en konstant ekologisk kris, som ofta leder till lokala katastrofer. Orsakerna till detta är givetvis flera. **Sunderlal Bahuguna**, legendarisk ledare för Chipko Andolan, trädkravarrörelsen i indiska Himalaya, hävdar att industrialiseringen — "utvecklingen", som det brukar kallas — för Indiens del främst inneburit förorenad jord, förorenat vatten och förorenad luft. Till denna uppräknning kan man också lägga decimeringen av Indiens sägenomspunna urskogar, som idag är uppe i en takt av 1,3 miljoner hektar per år. Det handlar då om den skog som inte gick åt när britterna inledde byggandet av världens största järnvägsnät i Indien.

Många av stamfolken lever fortfarande i

Muriagondbarn. Vilken framtid har de när dammbyggen tar en stor del av stamfolkens land? Foto: Ola Persson

och på de kvarvarande skogsområdena. Vissa grupper bedriver ännu svedjejordbruk. Men svedjejordbrukande stammar har förbjudits att odla i skogarna därför att "skogsråvaror behövs till träindustrin".

Andra samlar blad från vissa träd, som säljs till restaurangerna för att bli bladtallrikare eller för att användas i framställningen av *bidis*, indiska cigaretter. På många håll kontrolleras *bidi*-framställningen av särskilda mellan-händer, *bidi*-kungar som de kallas. Andra affärsmän och lokala pampar försöker göra sig en hacka genom att avverka och sälja värdefulla trädslag. Medlemmar av stamfolk som försökt hindra detta har ibland till och med skjutits ned, till exempel i delstaten Maharashtra.

Dammbyggen hotar

Värdefulla skogsområden i just gondområdena i Bastar och andra delar av Centralindien hotas just nu av stora dammbyggen. De mest kända är belägna vid Sardar Sarovar och Bodhghat. Dessa Världsbanksstödda dammbyggen kommer inte bara att medföra förlusten av skogar med långsamt växande *sal*-träd, där sällsynta djur som tigrar och vissa buffelarter och sällsynta växter finns, även värdefull jordbruksmark kommer att sättas under vatten — och vilka kommer att vinna på dammbygget? Stadsborna eller landsbygds- och stambefolkningarna?

Tiotusentals människor hotas av flyttningstvång. Ofta brukar en ringa ersättning betalas, men några garantier för detta finns inte. Givetvis finns rörelser bland stamfolken som protesterar mot denna utveckling. I september 1989 samlades mer än 60 000

människor i den lilla staden Harsud i Madhya Pradesh. De flesta var jordbrukare från gond- och *bhil*-stammarna som lever i Narmadadalen. Harsud kommer att sättas under vatten om ett av de större dammbyggena genomförs. Mötet var en kraftfull protest, det fick stor massmedietäckning och betraktades som ett genombrott för kontinentens unga miljörörelse.

Sveriges roll

Men på många håll verkar myndigheterna fast beslutna att genomföra dammbyggena. En ickevålds-demonstration med tusentals deltagare möttes vid Gujarat-gränsen på nyårsaftonen 1990 av tusentals polismän, utsända av delstatsregeringen och beväpnade med maskingevär. Och trots alla protester fortsätter Världsbanken — där Sverige är medlem — att finansiera Sardar-Sarovar-projektet.

Så visar det sig hur även vissa av problemen för stamfolken i Indien har sina rötter i Sverige och andra länder i den industrialiserade världen. Borde inte detta lända till eftertanke? Eller skall också dessa sista ursprungs- och stambefolkningar föras in i slit- och slängsamhället, och dras in i industrivärldens dans kring guldkalven?

Henrik Persson

Henrik Persson är fil kand med inriktning på socialantropologi och arbetar inom Föreningen Fjärde Världen, en organisation som tar upp ursprungsbefolkningars och etniska minoriteters situation.

Har vi ingenting lärt?

Så landade de då äntligen på Arlanda, Jan Ole Loman och Johan Jansson, efter sin långa fångenskap i Kashmir!

Trötta och slitna - men lyckliga. De anhöriga andas ut, dramat är över och molnen skingras. Den skakande händelsen fick ett lyckligt slut och allt är åter som det ska - eller..?

Ett par veckor senare läser vi i tidningen att svenska biståndsarbetare ska återuppta arbetet på Uri-kraftverket - bakom tungt beväpnad vakt. Projektet, som Sverige satsar 1,2 biståndsmiljarder på, ska genomföras till varje pris.

Till gagn för vem?

Oroligheter - och två krig - har blossat upp med jämna mellanrum i Kashmir under mer än fyrtio år, sedan Indien blev självständigt 1947. Visst är det märkligt att man i planeringen av Uri-projektet inte tycks ha förutsett att självständighetskampen skulle fortsätta och att säkerhetsproblemen skulle bli stora?

Men kanske finns det också andra, ännu mer grundläggande, skäl att ifrågasätta detta kraftverk, det största biståndsprojekt Sverige någonsin satsat på. I vems intresse byggs det egentligen?

Syftet med jättesatsningen är att producera 3,2 TWh el per år,

"Den goda tillgången på el gör att byborna inte längre blir beroende av brännved och de få återstående träden - bara 10 % av den ursprungliga skogen finns kvar - räddas", skriver Skanska stolt i sin personaltidning.

Samma argument har framförts av biståndsmministern Lena Hjelm-Wallen i en intervju i NWT.

Det är ju ett lovvärt syfte - vilken svensk vill inte bidra till att hedja avskogningen eller ökenspridningen i tredje världen?

Var finns elspisarna?

Men det finns en liten hake... Under flera långa vistelser i Indien kan vi inte påminna oss att vi någonsin sett en elspis! Någonstans. Och känner man till något om förhållandena i Himalayas bergsbyar ter sig tanken lätt absurd. De flesta byar vi besökt har överhuvudtaget inte varit nåtanslutna. Finns det över huvud taget någon enda elspis i Himalaya så är det nog i svenskbyn i Uri...

Såvitt vi vet ingår heller inte i Uri-projektet att elektrifiera några nya byar, än mindre att installera elspisar för att minska behovet av ved.

Enligt planerna kommer dessutom bara 12% av elen från Uri den fattiga delstaten Jammu och Kashmir tillgodo. Resten leds ner till industri- och jordbrukscentra kring Delhi och i Haryana och Punjab - de två allra rikaste jordbruksstaterna i landet, med ungefär dubbelt så hög genomsnittsinkomst som i Indien i stort. Detta är ett exempel bland många på den politik som fått Kashmir att revoltera mot centralmakten.

I biståndet diskuteras målgrupperna. Att nå det fattiga, inte gynna de grupper i tredje världen, som redan har det förhållandevis bra. (I Indien lever ca 10% av befolkningen på en helt "europeisk" standard medan majoriteten lever i ständig fattigdom.) Men när det gäller Uri - större än Kotmale, större än Bai Bang - görs över huvud taget inget försök att nå de fattiga.

- Ska man säga det rent ut så finns det väl ingen målgrupp egentligen för energin, sade Bengt Ekman, ansvarig handläggare på biståndskontoret i New Delhi, till oss i mars 1990.

Hur kunde det bli så?

Hur kunde det bli så? Har inte årtiondens erfarenhet visat att biståndet alltför ofta gynnar de redan besuttna? Och att detta i synnerhet är fallet med de gigantiska jättep projekten, som står utom kontroll och påverkan från lokalplanet?

När gäller energibiståndet till Indien är det inte svårt att se, att 1,2 miljarder kronor satsade i till exempel en lång rad små projekt i områden som inte i någon större grad är anslutna till det centrala nätet, skulle nå helt andra befolkningsgrupper än vad som blir fallet med Uri.

Och det är inte så att förslag på små lokala projekt har saknats. Det har funnits många, enligt biståndskontoret i Delhi, varav flera har nått långt i förberedelserna innan de avförts. Varför har Sida inte satsat på flera sådana projekt?

Börje Ljunggren, avdelningschef för Asien och Latinamerika, gav en mycket rak förklaring på den frågan på Sidas informationsdag om Indien hösten 1989. Han förklarade varför Sida över huvud taget börjat arbeta inom energisektorn i Indien:

"De andra programmen på landsbygden (hälsovård, undervisning, skogsplantering) finansierade nästan bara lokala kostnader, alltså kostnader i rupier. Vi tyckte vi borde ha ett komplement till detta som också innebar något område där svenskt näringsliv har stort intresse."

I klartext: Sverige började ge energibistånd till Indien för att ge svenska företag pengar. Biståndet är bundet, ja enligt riktlinjerna skulle hela 90 procent

av energibiståndet gå till svenska företag.

Men Stig Ringensson, som tidigare satt på biståndskotoret i New Delhi, förklarade för oss att svenska företag helt enkelt inte är konkurrenskraftiga när det handlar om småskalig energi.

- Indierna hade säkert varit mer intresserade av t ex minikraftverk om det inte hade varit bundet till just svensk upphandling, var hans bedömning i december 1989.

Försök med att sänka kravet från 90 till 75 procent gjorde inte någon större skillnad i det avseendet.

Följden blev att endast en bråkdel av de 100 miljoner/år som avsatts till energibistånd åren 1985 till 1989 användes. Resten lades på hög. Tills Uri-projektet dök upp.

- Så det var egentligen ingen prioritet från svensk Sida att satsa på ett väldigt stort kraftverk, förklarade Bengt Ekman.

- Det blev mera händelsernas gång som styrde det här. Det fanns en massa pengar, och med den takt som energibiståndet hade haft såg man ingen möjlighet att de skulle komma till någon vettig användning.

Så gott som hela summan på ca 5 miljarder, varav 1,2 miljarder från biståndsbudgeten, går nu till totalentreprenören - ett konsortium mellan Skanska, Asea Brown Boveri, SCC, Sweco och brittiska Kvaerner Boving - som står för utrustning, arbetsledning och allt kvalificerat arbete. Nedskickade svenska "experter" jobbar för månadslöner som är närmast jämförbara med en årslön för indier med motsvarande kvalifikationer.

En så hög andel "återbetalning" kan naturligtvis inte uppnås om man beställer från indiska företag och bygger med indisk arbetskraft. Vilket skulle ha kunnat vara fallet om man satsat pengarna på projekt i en annan skala, med ett annat syfte och för en annan målgrupp.

Är detta rimligt? Är det så svenskt bistånd ska se ut? Var är debatten?

Kidnappingen har nu fört in Uri i den offentliga diskussionen. Svenskarnas säkerhet i Kashmir kommer säkert i fortsättningen att stötas och blötas med omsorg. Men kanske är det angeläget att det samtidigt görs en ordentlig utvärdering, målgruppsanalys och omprövning av hela Uri-kraftverket? Innan 1,2 miljarder biståndskronor har spenderats på ett projekt som bättre svarar mot svenska storföretags önskemål än mot fattiga indiers behov.

Göran Eklöf
Maud Johansson

INDISK MYNТА

Jag öppnade dörren till lägenheten.

— Hej! Det är jag.
— Hej, älskling! svarade Lina.

Hon trängdes i köket med en förförande doft och några exotiska klanger.

— Vad får vi i kväll? undrade jag.

— Lammfärs med mynta. En indisk rätt.

— Mmm....

Lina smågnolade när hon ställde fram maten. Jag tände ljusen och satte mig. Hon stängde av köksfläkten, släckte taklampan och gjorde mig sällskap.

— Varsågod, sa hon.

— Ikväll är jag hungrig.

— Som alltid. Har du inga nyheter?

Jag berättade förstrött att jag på väg hem tillbringat trettiofem minuter i en bilkö. Mycket fångslande.

— Nu får du inte plats med mer på tallriken.

Första tuggan överraskade mig.

— Gott, mycket gott. Hur har du lyckats med detta?

— Först gjorde jag en stark kryddblandning. Där ingår kardemummafrön, en kanelstång, svart spiskummin, några hela kryddnejlikor, några svartpepparkorn och en kvarts muskotnöt. Det finmalde jag i kaffekvarnen.

— Kaffekvarnen! utbrast jag. Har du förstört den?

— Oroa dig inte, sa hon och suckade.

— Man kan aldrig veta.

— Nåväl. Vad gjorde jag sedan?

— Är det en sådan kryddblandning som kallas garam....

— ...masala, just det.

— Någonstans har jag läst om hur många variatio-

ner det finns av den — en för varje familj till och med.

— Just. Sedan hackade jag en gul lök fint och ställde den åtsidan. Och så hackade jag en annan gul lök grovt. Den blandade jag med ett halvt dussin vitlöksklyftor, hackad färsk ingefära och lite vatten i mixern. Så hällde jag den pastan i en skål och rörde ner spiskummin, mald korianer, gurkmeja och kajennpeppar.

Visst var det mycket kryddor. Men gott. Inte starkt så att man fundrade på att börja som eldslukare.

— Så värmdes jag vegetabilisk olja i stekpannan och väntade tills den blivit riktigt het. Då lade jag i ett par kardemummakapslar, tre hela kryddnejlikor och den finhackade löken. När löken fått färg, blivit så där fint gyllene brungul, tillsatte jag kryddblandningen som jag hade i skålen. Det stekte jag några minuter medan jag hela tiden rörde om i stekpannan.

— När gjorde du vid riset?

— Lugna dig. Först lade jag lammfärsen i stekpannan, såg till att alla klumpar delades och att den stekta färsen blev smulig. Sedan saltade jag en aning och lät det koka ungefär tjugofem minuter.

— Och under tiden kokte du riset också?

— Precis. Det fick puttra på lägsta möjliga värme. Och när jag lade sista handen vid färsen lät jag riset stå med locket på men utan värme.

— Så att kornen sög upp all ånga. Det kunde jag också. Men vad var det du

gjorde med färsen?

— Jag skedade bort överflödigt fett. Därefter tillsatte jag en knivsudd av den starka kryddblandningen, lite citronsaft och så din mynta.

— Jaha, där kom den äntligen.

Lina hade till slut fått användning för den mynta som jag vårdade likt ett barn. Numera frodades en planta i en kruka i köksfönstret. Kärt besvär, för färsk mynta ger maten frisk prägel.

— Lyckat, sa jag. Jag tror jag tar lite till.

— Måste du prata med mat i munnen?

— Vad är det för musik du spelar? undrade jag och slevade upp ris.

— Indian Times med Mynta. Jag tycker om skivan.

— Varför låter jazz så evig när den är influerad av indisk musik?

Hon hörde mig inte. Eller också lät hon frågan hänga i luften.

— Kanske är det för att man blandar modala improvisationer med extatiska rytmer, fortsatte jag.

— Eller för att man kryddar flöjt och gitarr med tablas och santoor. Klangerna i indiska instrument är ju särpräglade. Gör det inte svårare än det är.

— Mynta är väl den där svenska gruppen som turnerat i Indien flera gånger?

— Ja, och då träffade de några musiker som de började samarbeta med. Jag läste någonstans att de indiska slagverkarna studerat sina instrument för kända mästare sedan de var sex år och att deras händer

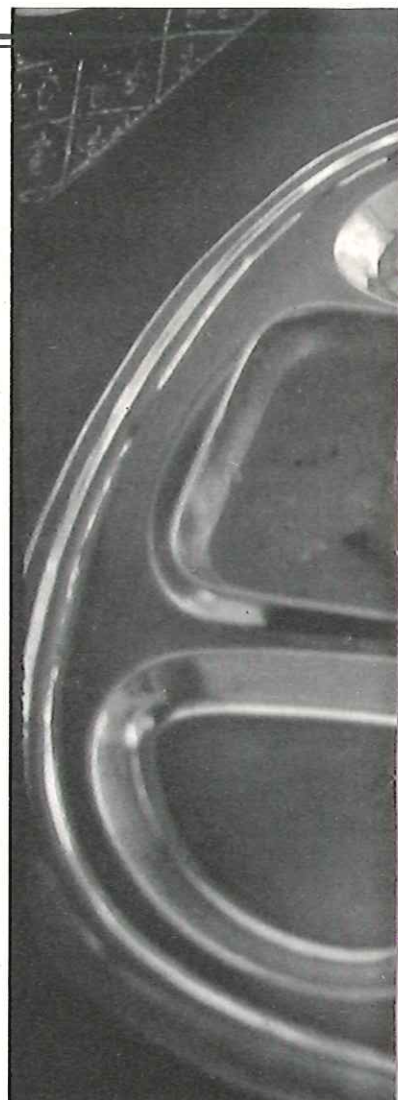

Foto:
ANDERS CARLSSON

numera fladdrade likt lärkvingar.

— Och din mat ackompanjerar verkligen musiken.

— Rytmsiska krumbukter bygger upp en stämning av orientalisk krigsdans — eller hur det nu var recensenten fick till det.

Lina drack upp sin öl och lutade sig tillbaka.

— Jag gillar att en akustisk gitarr låter lite folkmusikalisk och att den andra är rena fyrverkeriet.

— Kanske det.

— Varje gång jag hör en indisk violin tänker jag på skymning i Taj Mahals trädgård.

— Nu går du på precis som recensenten.

— Hm, skivan tog slut. Ska vi lyssna på den en gång till, skatt?

Per-Ole Lindqvist

Lammfärs med mynta

För 3 pers
serveras med ris och sallad

- 2 medelstora gula lökar
- 6 vitlöksklyftor
- 2 cm skalad och hackad färsk ingefära
- 1 msk spiskummin
- 1,5 msk vatten
- 2 tsk mald koriander
- 1/2 tsk mald gurkmeja
- 1/2 tsk kajennpeppar
- 2 msk vegetabilisk olja
- 2 kardemummakapslar
- 3 hela kryddnejlikor
- 450 g lammfärs
- 1 tsk salt
- 25 g finhackad färsk mynta
- 1 msk saft av pressad citron
- 1 knivsudd garam masala

Garam masala

receptet ger ungefär 3 msk

- 1 msk kardemummafrön
- 5 cm kanelstång
- 1 tsk svart spiskummin
- 1 tsk hela kryddnejlikor
- 1 tsk svartpepparkorn
- 1/4 normalstor muskotnöt

Mynta: Indian times

Låtar:

Yellow fellow — Indian time — Simply, it is! — Bala nak — Is it possible? — Seventh heaven — Vapor suite (To Fazal, To Sandhya) — Shruti — Tahadi

Musiker:

Jonas Knutsson, sopransax, Max Schultz, ackustisk gitarr och sarod, Johan Söderquist, klaviatur, Christian Paulin, bas, Michael Hedenquist, slagverk.

Fazal Quereshi, tabla och slagverk, Nandkishor Muley, santoor och sång. Parthasarathy Fridar, mridangam, Shankar Madevan, sång, Shiram Iyer, violin, Sandhya Sanjana, sång.

Plattan distribueras av Amigo. LP:n har nummer VLP 2037 och CD:n har nummer VCD 2037.

Recepten hämtade ur *Indisk mat* av Madhur Jaffrey. Boken utgiven på Albas förlag.

Natur och kultur i Sydasiens

Vi har i 13 år ordnat resor till Asien. Resor för seriöst intresserade. Två av dessa resor går till nationalparker och kulturella centra i norra Indien, Bangladesh och Nepal. Resorna ger lärorika och stimulerande erfarenheter med fina möjligheter till spännande naturupplevelser och nära kontakt med lokalbefolkningen. I Indien är faunan bättre skyddad än i Sverige och chansen att få se bl a tiger, pytonorm och noshörning är god.

27 december - 30 januari

2 februari - 7 mars

Pris 15.740 kronor.

Vi arrangerar många andra resor till olika delar av Asien. Året runt. Priser 11-18.000 kronor för tre-fem veckor. Färdledarna är inhemska och talar bra engelska. Du reser med vanliga tåg och bussar, bor i byar och vandrar i orörd natur. Utrymmet för egna initiativ och intressen är stort. Studiecirkel, seminarium och litteraturpaket gör Dig väl förberedd inför resan.

Vi säljer även billiga flygbiljetter och ger gärna råd och tips inför Din resa.

LÄS och RES

tel 08 - 717 54 40

Box 208 133 02 Saltsjöbaden

BESTÄLL PROGRAMMET!

Freden alltmer avlägsen i Sri Lanka

Det finns en tredje väg

Kriget mellan regeringen och tamilgerillan i nordöstra Sri Lanka fortsätter med oförminskad styrka. Trots detta måste det betonas att det finns många, såväl bland majoritetens singaleser som bland tamilminoritetens folk som önskar se en tredje väg mellan de stridandes respektive lösningar. Det är en väg där alla etniska grupper tillerkänns något så självklart som lika värde, skriver religionshistorieprofessorn Peter Schalk för SYDASIEN.

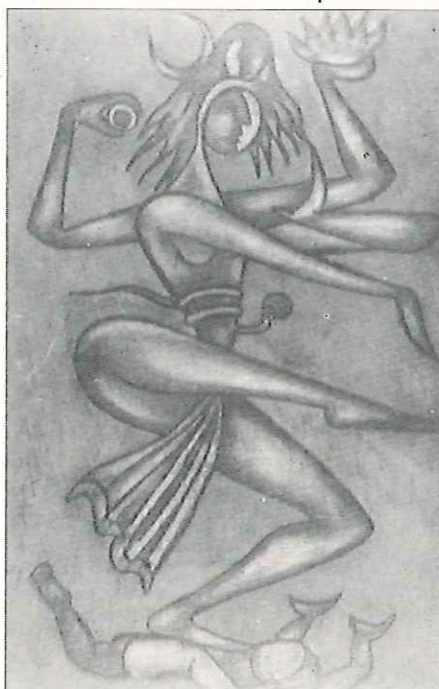
Tamilerna i Sri Lanka har inte alltid varit separatister och krävt ett eget land. Detta krav har inte mer än knappt 15 år på nacken. En vändpunkt i tamilernas syn på sina relationer till styresmännen i huvudstaden Colombo kom 1977 med TULFs valmanifest som gick ut på att kräva land i stället för reformer. Dessförinnan hade detta krav bara ställts av de då relativt obetydliga militanta grupperna.

TULF (Tamil United Liberation Front), som betecknar sig som socialdemokratiskt, var sedan 1977 det parti som representerade tamilerna i parlamentet. Sedan 1920-talet hade då tamilerna krävt ekonomiska, språkliga, arbetsmarknadspolitiska och utbildningspolitiska reformer i norr och öster, men utan att få gehör.

Ett dråpslag kom 1972 med den nya konstitutionen som avskaffade garantierna för minoriteternas rättigheter och som gjorde Sinhala till det enda officiella språket och buddhismen till statsreligion. Samma år infördes etnisk kvotering till den högre utbildningen. Då bildades också Tigrana (LTTE), vilket betydde att kraven skärptes och att man gick emot konstitutionen. LTTE krävde sitt Tamililam, en egen tamilsk stat, och det med våld.

Subhash Chandra Bose förebild

Trots att TULF gick mot samma mål från 1977 så valde man där den fredliga parlamentariska vägen. I augusti 1983 blev TULF utestängt från parlamentet. Kravet på Tamililam förklarades strida mot författningen. Under samma år ägde dert största tamilpogromen rum i Sri Lankas moderna historia. Nu återstod bara den väpnade kampen, och det blev Tigerillan som tog initiati-

"Tantaram", guden Shivas segerdans över det onda. Symboliskt verk av den tamilske målaren A Mark från Yalppanam (Jaffna).

vet till den kampen.

"Tigrarna törstar efter moderlandet Tamililam", lyder LTTEs kampparoll. Den alluderar till en välkänd dikt, *Törst efter frihet*, av den indiska tamilska diktaren *Supiramaniam Parati*. Han var en av portalfiguerna i frihetskampen mot kolonialismen i Indien. Men medan Gandhiji förde en ickevåldskamp så fördes en väpnad kamp av den välkände **Subhash Chandra Bose** med titeln *Netaji*, "den vördade ledaren". LTTE-ledaren **Veluppillai Pirapakarans** förebild är just denne *Netaji* som han gärna citerar i sina kommentarer till aktuella händelser.

LTTE menar att tamilerna inte är någon "minoritet i Sri Lanka", men väl ett enat folk

som också inkluderar de tamiltalande muslimerna i en egen stat, Tamililam. LTTE menar att fred nås bara om världens regeringar liksom den lankesiska erkänner Tamililam. Målet är två suveräna stater på ön, Tamililam och Sri Lanka, som samexisterar fredligt och civiliserat.

Det har aldrig varit LTTEs mål att förena sig med Tamilnadus 60 miljoner tamiler. Men Tamilnadu har varit och förblir lika viktigt för LTTE som Irland är för IRA.

Det finns inget utrymme för avvikande idéer i kampen för upprättandet av Tamililam. Mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter sätts på undantag för att nå målet. Masslakt på civila förekommer här precis som på den singhalesisk-buddhistiska sidan.

Separatismen inom LTTE är förbunden med en stark och ritualiserad martyrideologi. Den framhåller bl a självmordet genom att bära blåsyra i glasampull i ett snöre kring halsen.

Att svälja blåsyra är martyrskapets högsta konstform, ett offer för *cutantiram*. Det betyder betecknande nog både "arvet" och "oberoendet". Och precis som regeringssidan så har man sin *Fallna Hjältars Dag*. De infaller dock inte på samma datum.

Dharmakrati

På den singhalesiska sidan finns den **dharmakratiska modellen**. Det är en stat som styrs av dharm, dvs buddhismen. Fast det är fråga om en kringsekelskiftet konstruerad buddhism som återupplivat tidiga singhalesisk-nationalistiska traditioner från den lokala krönikan *Mahawamsa*.

Detta är inte Buddha Sakyamunis buddhism, som är universell och som inte identi-

Skillnad på döda och döda

Alla dödade LTTE-militanter får titeln mavarir, "storhjälte", och registreras i en bok kallad *Mavarir kurippetu*, "Memorandum om de stora hjältarna". Boken finns bara på tamil och den är bara avsedd för Tigrarna och deras familjer till tröst och uppbyggelse. Uppgifter ur denna bok presenteras för första gången någonsin här för tidskriften SYDASIEN

Mavarir kurippetu räknar med 2.500 dödade LTTE-kämpar från 1982 till 1990. Av dessa har 1.669 registrerats, resten saknas. Till dessa siffror bör man lägga alla övriga väpnade gruppers offer och de civila tamilska offren vilka totalt uppskattas till drygt 20.000.

På den singhalesiska sidan finns inga liknande uppgifter, men uppgifter om 60.000 dödade finns om kriget mot den singhalesiska gerillan JVP.

Regeringssidan lämnar dock uppgifter om dödade på LTTE-sidan. Ta t ex månaden april 1991 som betecknades som segerrik då 418 Tigrar dödades enligt uppgift. Samma månad dödades bara 46 soldater och poliser på regeringssidan, vilket ger drygt nio Tigrar per regeringssoldat.

Problemet med regeringssidans uppgifter är att de inte skiljer mellan Tigrar, LTTE-sympatisörer och civila offer medan LTTEs uppgifter bara gäller "stora hjältar" och därför ger lägre antal. I sitt Memorandum uppger inte LTTE hur många soldater, tamilska legoknektar och

civila som de dödat.

Av de 1.669 Tigrar som dödates enligt Memorandum-boken mellan november 1982 och maj 1990 så var 98% män och 2% kvinnor. 29% dödades av regeringssidan, 31% av indiska styrkor (1987-90), 13% begick självmord genom att inta blåsyra och 3% dog av olyckshändelser, t ex i sprängolyckor. 24% dödades av rivaliserande tamilska grupper, främst EPRLF, TELO, PLOT och ENDLF som i sin tur fått många av sina medlemmar dödade av LTTE. Den yngste dödade Tigern var 13 år, den äldste 38 år.

Av de som tog blåsyra var 204 män och 9 kvinnor. Blåsyran tas när man blivit omringad och riskerar fångenskap och tortyr eller när man blivit dödligt sårad och blivit en börda för de andra. Döden inträder på två minuter. Självmord inom militanta grupper är inte ovanligt, men väl att man måste lova det om man hamnar i nöd, vilket LTTE kräver redan i medlemsansökan.

Inget tyder på att LTTE veknar i sin beslutsamhet att föra väpnad kamp. Stödet från civilbefolkningen i norr är starkt. Dessutom fick LTTE i januari i år förstärkning genom att **Palakumar**, som leder den vänligt sinnade militanta gruppen EROS, frivilligt anslutit sig med sina närmaste män till Tigrarna.

Peter Schalk

fierar buddhismen med en etnisk ideologi. Dharmakratin är däremot en etnisk ideologi som likställer buddhismen med "det singhalesiska" som ibland presenteras som en rasegenskap. Rasismen är stark inom delar av denna dharmakrati.

Dharmakratin styr lagstiftning och nationens hela väsen, uttryckt som den singhalesiska buddhismen. Mahawamsa täcker historien fram till den engelska kolonialtiden och den är rättesnöret för uttolkningen av historien och nutiden, främst inom den buddhistiska munkförsamlingen (med vissa undantag), inom vissa grupper inom de politiska partierna (det regerande UNP samt SLFP, JVP och MEP), inom ett hundratal nationalistiska föreningar, bland framstående kulturpersonligheter samt sist men inte minst inom armén som nästan helt består av singhaleser.

Dharmakratins ena variant lämnar ingen plats för minoriteter vilka kan utrotas med våld. Detta är Mahawamsas grundsyn, och denna dharmakratis störste tamilhatare är kung **Dutthagamani** (161-137) vars roll

gärna spelas av vissa politiker idag.

I den andra varianten finns minoriteterna påtänkta, men på lägre nivå i en värdehierarki som toppas av den singhalesiska buddhismen. Sådan är grundsynen i den senaste konstitutionen från 1972 och 1978, som i artiklarna 9 och 18 ger den buddhistiska och singhalesiska gruppen den främsta platsen i samhället.

Kommunalism

Detta är vad som brukar kallas kommunalism, dvs att man ser på individens folkgruppstillhörighet, inte på hans nationstillhörighet. Medborgaren tilldelas förmåner och skyldigheter grundat på folkgruppstillhörighet, inte efter förtjänst eller behov. Kommunalismen och staturhierarkin stödjer varandra.

Ett sätt att uttrycka dharmakratism är att utifrån religionen (buddhismen) hänga på singhales-nationalistiska ambitioner, t ex om kolonisation av tamilska hemländer. Så gör munkförsamlingen.

Ett annat är omvänt att utgå från den singhalesiska nationalismen med dess krav på att lägga under sig hela ön och sedan hänga på legitimerande buddhistiska formuleringar. Så gör de politiska partierna och så gör armén.

Kristna och andra icke-buddhistiska singhales-nationalister måste "privatisera" sin tro eller likställa den med buddhismen. Det är vanligt och det tyder på att etnisk tillhörighet är starkare än religionen. Detta bekräftas också av att singhalesiska och tamilska katoliker är splittrade efter etnisk tillhörighet.

Dharmakratin är en konfliktskapande kampideologi som ytterst går ut på att försvara och legitimera en singhalesisk kolonisation av och krigföring på tamilspråkiga områden på öns norra och östra delar.

Multietnisk modell

Den multietniska modellen, en tredje väg om man så vill, går ut på att tillerkänna minoriteterna de rättigheter som finns i internationella konventioner om minoritetsrättigheter. Där kan det aldrig bli fråga om att placera en minoritet på botten av en värdehierarki.

Denna modell har blivit mötesplats för den singhalesiska och tamilska vänstern (SLMP, CP, LSSP, NSSP och EPRLF), men även för enskilda liberala krafter inom president Premadasas förvaltning liksom för en grupp politiskt obundna intellektuella. Se t ex en nyutkommen bok av **Neville Jayaweera**; *Sri Lanka, Towards a Multi-Ethnic Democracy* (PRIO, Oslo 1991). Författaren var för rådgivare till presidenten tills han i juni i år tillträdde som Sri Lankas ambassadör i Stockholm. I en intervju för Riksradios Thomas Bibin (se sidan 7 i detta nummer) var han den första högre tjänstemannen som offentligt medgivit att sittande regering gjort sig skyldig till kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

I Jayaweeras bok finns flera vågade formuleringar. Den mest vågade menar jag är att "*Den objektiva verkligheten är nu att Sri Lanka är ett land som består av två nationer (folk)*". Och så en sloganlik formulering; "One country, two nations" (Ett land, två folk, s 34). Kapitlet riktas mot vad han kallar "singhalesisk hegemoni" och vad jag kallar "dharmakrati".

Den multietniska modellen arbetar dock med en kontroversiell förutsättning; att Sri Lanka förblir en enad stat, hur än nu den ska se ut vad det gäller federation e d. Modellen är ett barn av 70-talet och den omfattas av många utländska diplomater, biståndsarbetare och människorättskämpar, t ex den kända mr-gruppen MIRJE (Movement for Interracial Justice and Equality).

I Sverige drivs denna linje av Svenska Multietniska Sällskapet i Stockholm och av Minority Rights Group i Uppsala. Före juni

1991 var varken Sri Lankas ambassad i Stockholm eller Svensk-Lankesiska Vänskapsförbundet i Stockholm kända för att driva denna linje. Neville Jayaweera kommer med en radikalt ny, men äck så ömtålig sådd.

Frälsarroll

President Premadasa är naturligtvis konstitutionell i sitt officiella tänkande och stöder därmed den hierarkiska dharmakratin som hos honom har en stark buddhistisk färgning.

Han ikläder sig gärna bodhisattvarollen, frälsarrollen, men hans moraliska engagemang för att nå samförståndslösningar är det inget tvivel om. Hans position är lika svår som de Klerks.

Han samlar också omkring sig de nya evangelisterna som t ex Neville Jayaweera med flera som betraktas som kollaboratörer såväl av separatister som av dharmakrater.

Klart är att nuvarande konstitution inte tillåter den multietniska lösningen, som därför får förbli en dagdröm hos några få. Ska dessa få tas på allvar måste de kräva att artiklarna 9 och 18 i konstitutionen dras in liksom sjätte tillägget som förbjuder fredlig agitation för Tamililam. Det var med det tillägget som tamilerna kastades ur parlamentet 1983.

Därför bör man alltid fråga dessa apostlar för en multietnisk stat när de senast kritiserat

Mordet på Rajiv Gandhi

Allt pekar på Tigrarna

Shivaraman köpte utrustning i Sverige?

Tigrarnas önskan att fotodokumentera sina självmordsattacker kan ha blivit det som definitivt binder LTTE till mordet på **Rajiv Gandhi** den 21 maj sydväst om Madras. Den 23-årige **Haribabu** tog just före dådet bilden på mörderskan/själv-mörderskan och någراkringstående, den bild som kom att kablats ut över världen.

Haribabu kan ha varit tillfälligt inhyrd som fotograf, men han dog i sprängningen till skillnad från den vitklädde, glasögonprydda man med anteckningsblock, bilden th, som man tror var operativ ledare för dådet. Han har identifierats som **Shivaraman**, alias "Enögde Jack", en känd LTTE-man. Han jagades av det största polisuppbådet i Indiens historia

konstitutionen. Har de inget att säga behöver man inte ta dem på allvar. Moral är bra, men land byggs med lag! Annars förblir den

fram tills man den 20 augusti hittade hans gömställe där han hann begå självmord innan han skulle gripas.

Det antas att mörderskan är identisk med **Dhanu** (nr två från vänster på bilden), medlem i "Skuggpatrullen" som är en del av de Svarta Tigrarna, LTTEs självmordsgrupp.

Flera som tros vara delaktiga i konspirationen bakom mordet har arresterats. Det gäller t ex sprängämnesexperten **Murugan**, **Arivu** som tillverkade den dödande bomben och minst tre av de som skyddade Shivaraman och hans grupp före mordet. En av dessa, **Shanmugam**, har redan "omkommit" under mystiska omständigheter utanför en polisstation.

Man tror att Tigrarna mördade Rajiv eftersom de antog att han skulle komma att vinna valet i Indien. Därmed skulle faran öka för en ökad indisk press på LTTE som inte glömmer striderna mot Rajivs trupper under åren 1987-1990.

en dagdröm hos någon välvillig singhalesisk ambassadör, några isolerade intellektuella och någon fattig idéell förening i Colombo eller Uppsala...

Men det grymma kriget i nordöst gör nog att liberaler och progressiva nytänkare so-pas från den politiska scenen. En väg i mitten blir alltmer osannolik, i synnerhet som JVP i söder redan håller på att nyorganisera sig för att öppna en ny front. Framför oss ser jag bara kaos.

För sent?

Till detta kommer att de flesta tamiler inte längre ser sig som en etnisk minoritet på ön som de gjorde före 1977. Därför blir det idag mycket svårt att få med tamilerna på en multietnisk linje med hela ön som perspektiv. Däremot talar tamiler om ett multietniskt Tamililam.

Slutsatsen är att freden är långt borta. Lanka är långt från vad det säger sig vara, Sri, "den sköna", "det välsignade", "den välmående".

Vi väntar nu på avgörandet, att de singhalesiska trupperna ska inta Yalpanam (Jaffna) och skapandet av en civilisationens öken där kvarlämnade utsultna barn, mödrar, sjuklingar och gamla kryper fram likt grottmänniskor ur sina bombskydd och ruiner, organiserar sig och tar till vapen i en sista ursinnig strid mot "barbarerna från söder".

V Pirabakharan, inte utan framgångar. Men till vad nytta? Foto: Thomas Bibin.

Peter Schalk

Dhanu (i glasögon) och Shivarasan t h, just före mordet. Foto: Haribabu

Tigrarna nekar dock envist till dådet och hänvisar till de samtal som LTTEs Kasi Anandan förde med Gandhi i New Delhi i mars. Mötet hölls i försonlig anda, och Rajiv ska ha hälsat till Tigerledaren Pirabhakaran med hopp om fortsatt kamp.

Men enligt en lankesisk diplomat som mötte Rajiv fem dagar senare så ska Rajiv då ha noterat att mordet på den lankesiske biträdande försvarsministern Wijeratne i mars säkert var ett Tigerjobb eftersom "Tigrarna är ett förrådigt gäng".

Man tror nu att Kasi Anandans möte med Gandhi antingen var en avledande manöver

och ett sätt att skaffa sig alibi eller så var Anandan omedveten om vad som förbereddes söderut.

Tamilnadus regeringsparti, AIADMK, lett av den starka miss Jayalitha, har reagerat kraftigt och bl a krävt registrering hos polisen av alla tamiler från Sri Lanka som inte finns i flyktingläger, inklusive plantagetamiler från Sri Lanka som återbördats till sina förfäders Indien där de också fått medborgarskap. Rapporter om övergrepp har redan börjat strömma in.

Shivarasan hittades alltså den 20 augusti i ett hus utanför Bangalore i delstaten

Karnataka. Medan polisen hämtade förstärkning hann Shivarasan och hans grupp begå självmord som brukligt är bland Tigrarna. Shivarasan sköt sig i huvudet, de övriga tog cyanid. Bland dessa fanns Subha, den unga kvinna som skulle mördat Gandhi om modet hade svikit Dhanu, hon som verkligen utförde dådet.

Enligt polisens facit har nu 22 personer gripits för sin inblandning i mordet. Ytterligare 15 har begått självmord. Ödet ville att Shivarasan skulle begå självmord samma dag Rajiv Gandhi skulle fyllt 47 år.

Polisen menar nu att Shivarasan arbetat som vapenuppköpare åt Tigergerillan. Bl a ska han ha besökt Sverige förra året för att köpa vapen och sprängämnen. Man vet änu inte vilka Shivarasan haft kontakt med, men man försöker nu spåra en svensk vapenhandlare liksom eventuella gerillakontakter bland tamiler i Sverige. I sommar har sju tamiler åtalats för grov misshandel i Stockholm. Enligt uppgift har de med hjälp av bl a yxor försökt utkräva "skatt" till LTTE av andra tamiler bosatta i Sverige.

Thomas Bibin

LANKA-NOTISER

Största fältslaget

Efter tre veckors gerillabelägring av den strategiskt viktiga armébasen vid Elefantpasset i norra Sri Lanka lyckades en räddningstrupp på 8000 man den 3 augusti undsätta de inneslagna 800 i basen. Det var efter många månaders djungelkrig som 5.000 man ur den tamilska Tigergerillan gick till öppet angrepp på armébasen vid Elefantpasset som är den smala landtunga där väg och järnväg förbinder den nordliga Jaffnahalvön med övriga landet.

-Det var ett helvetiskt slag, sa överste Wimalaratne när det var över. Kroppar låg länge och rutnade i det som blev det hårdaste i det nu 8 år gamla inbördeskriget i Sri Lanka, ett krig som tog ny fart i juni förra året.

Enligt armén dödades 2.560 gerillamän och 178 regeringssoldater i slaget som också skadade 600 på regeringssidan. Enligt Tigrarna stupade 1.000 regeringssoldater medan man själva fölorade 250 man.

Brittisk ambassadör utvisad

Efter de lankesiska lokalvalen i maj ombads den brittiske ambassadören i Sri Lanka, David Gladstone, att lämna lan-

det. Han anklagades för inblandning i Sri Lankas inre angelägenheter sen han rapporterat att det regerande UNP valfuskat. Han har också gjort sig känd som en hård kritiker av brotten mot de mänskliga rättigheterna, i synnerhet under jakten på den singalesiska gerillan JVP under åren 1987-90 då man räknar med att upp till 60.000 människor förlorade livet.

Storbritannien har reagerat genom att frysa ett biståndspaket på 13 milj pund till Sri Lanka. EG har också betecknat utvisningen av David Gladstone som oacceptabel. Källor i Colombo anser att Sri Lanka kan klara sig utan biståndet på ca 60 miljoner dollar från Europa eftersom de stora givarländerna som t ex Japan inte låter sig påverkas av brott mot de mänskliga rättigheterna. Samma gäller Kina som fortsätter sitt militärstöd till Sri Lanka.

Nya flyktingsiffror

Den 10 juni meddelade regeringen i Colombo att det då fanns 256.025 flyktingar i läger inom landets gränser. Därutöver har 433.195 flytt sina hem på grund av kriget i nordöst.

Sprängt högkvarter

En kraftig bomb förstörde den 21 juni det lankesiska militärhögkvarteret i Colombo. Minst 23 personer dödades och 150 skadades. Högkvarteret var nervcenter i kriget

mot tamilgerillan i nordost, och det antas att det var en självmordspatrull från Tigergerillan som genomförde dådet.

Vissa bedömare anser att sprängningen var ett svar på den brutala massakern strax dessförinnan på 182 civila tamiler i Kokkaddicholai i östra Sri Lanka. Vittnen har berättat att massakern genomfördes av lankesisk militär under ledning av en löjtnant Kudaligama. Internationella Röda Korset hindrades enligt uppgift under 48 timmar att komma in i området medan soldaterna gjorde sig av med de döda.

1990 tillväxtår

Enligt Centralbankens årsrapport växte den lankesiska ekonomin 6,6% under 1990, men inflationen var hela 21%. Jordbruksproduktionen steg 11%, industriproduktionen steg 24% och turismen 700%! Ekonomer säger dock att turistsiffran är missvisande p g a de låga siffrorna under de år oron i söder hämmade turismen.

England utvisar tiger

De brittiska myndigheterna har beslutat utvisa S Krishnakumar, alias Kittu, den tamilska Tigergerillans talesman i London. Skälet är att han ska ha försökt köpa vapen för LTTEs räkning och att han med hot och tvång försökt pressa pengar till gerillakriget från tamiler bosatta i England.

Indienvalet 1991

Mordet gav knapp seger för kongressen

Mordet på Rajiv Gandhi var förlamande och ändrade valutgången. Och ändå - den indiska demokratin fungerar trots allt. Och landet håller ihop. Men med stigande skulder och kraftigt underskott i betalningsbalansen är det risk för att den indiska modellen kommer att mista mycket av sin originalitet och i stället följa världsbankens recept. Det kan bli en alltför magstark curry av det. SYDASIENS Staffan Lindberg rapporterar från Indien sommaren 1991.

Efter det bestialiska mordet på Rajiv Gandhi var det många som fruktade att Indien skulle förvandlas till ett enda stort kaos. Utan en stark ledare kan inte landet hållas samman menar många. Ingenting kan vara felaktigare.

Men annars är nog inte Indien efter den 21 maj inte mera kaotiskt än t ex ett USA efter ett presidentmord. En förvånansvärd stabilitet utmärker i själva verket landet. Det gäller människor - de bor ofta kvar på samma plats i decennier. Det gäller verksamheter - oavsett regim går det dagliga livet vidare. De gäller regionerna - trots inbördeskrig är den indiska ekonomin mycket integrerad. Varor och tjänster utbyts mellan olika regioner och nivåer i en aldrig sinande ström. Affärer görs upp som vanligt, idrottsevenemang och nöjesliv fortsätter. De utländska turisterna anländer i strid ström till de nybyggda lyxhotellen på väg till tempel och djurparker. Och ute på fälten planterar kvinnorna ris som om ingenting hänt. Över allt ihopa vakar den indiska armén och polisen

om vilken mycket kan sägas men inte att den är splittrad på den nationella frågan. Vid sidan om vartannat alltså en mångfald som kan skrämja, men som också gör detta Indien till en av världens mest spännande och fascinerande kontinenter.

Försvagad Kongress till makten

Mordet i Sriperambudur ändrade valutgången radikalt. Liksom 1984 svepte en våg av sympati familjen Gandhis parti till makten. De indiska journalisterna Abhijit Sen och C.P. Chandrasekhar har i 'Frontline' presenterat en analys som presenteras i rutan ovan till höger.

Tabellen visar att trots mordet gick alltså Kongressen något tillbaka i valet. Hade inte mordet ägt rum skulle utgången för partiet varit ännu sämre. (Man kan genom att jämföra resultaten i valet 1989 med resultaten i de val som ägde rum före mordet i maj 1991 beräkna hur valutgången skulle ha blivit, se kolumn 3.) "Tack vare" mordet har vi nu en

Valutgången i de indiska parlamentsvalen 1989, 1991, samt hypotetisk valutgång 1991 om inte mordet ägt rum.

Platser i parlamentet:

	1989	1991 aktuella	1991 "om ej mord"
Partiblock:			
Nationella Fronten + vänstern	201 (34 % röster)	131 (29 %)	181
Kongresspartiet + stödpartier	208 (42 %)	233 (40 %)	174
Bhariya Janata Party +allierade	86 (12 &)	120 (21 %)	129
Andra partier	13 (12 %)	9 (9 %)	10
Totalt	508	494	494

(Not: Mandaten för vissa delstater som Punjab redovisas inte här eftersom det inte finns siffror för bägge valtillfällena.)

svag Kongressregering. Annars är det troliga att Janata Dal bildat en lika svag regering med stöd av vänsterpartierna. Valets verkliga segrare heter egentligen BJP, men även detta parti och de krafter som det representerar kan nu ha nått sin kulmen.

Indiens delstatskarta är nu också om möjligt än brokigare än vanligt. Kongresspartiet har makten i Kerala, Karnataka, Andhra Pradesh, Maharashtra, Madhya Pradesh, Orissa, Rajasthan och Haryana, i Kerala har Kongressen erövrat makten från vänstern, medan vänstern med CPI(M) i spetsen behållit ledningen i Väst-Bengalen. Jyoti Basu har lett delstatsregeringen där i 14 år i rad! I Tamil Nadu har Anna DMK med f d filmstjärnan Jayalitha i spetsen och i allians med Kon-

Dystra tider väntar Indien

Calcutta 4 augusti

Efter det mest omstridda, våldsammaste och längst utdragna valet någonsin regeras Indien på nytt av en minoritetsregering.

Därtill skakas denna nyblivna kongressregering redan efter en månad av oro inom de egna leden, med en minister som avgått, en annan som aviserat sin avgång och hot om att de elva för regeringens överlevnad viktiga parlamentsledamöterna representerande AIADMK i Tamilnadu ska dra tillbaka sitt stöd för minoritetsregering-

en.

Bråket har uppkommit som en följd av en känslostorm i Tamilnadu gentemot vad man i delstaten uppfattar som en orättvis fördelning av vattnet från floden Cauvery i södra Indien till grannstaten Karnatakas förmån. I Karnataka sitter en kongressregering vid makten. Centralregeringens oförmåga att ingripa i konflikten ökar vreden i Tamilnadu.

Även om Rajiv Gandhi lönmördades på ett valmöte i en liten stad nära Madras, av vad man misstänker var tamiltigrar från Sri

Ajit Roy

Lanka, så saknade mordet direkt samband med valet. Däremot dödades ca 300 personer vid sammanstötningar i samband med valet runt om i Indien. Omedelbart efter mordet på Rajiv, just när första omgången av valet med något mindre av hälften av platserna avgjorts, beslutades att de två återstående valomgångarna skulle skjutas upp. De skulle ha ägt rum efter bara några dagar, men nu sköts de upp i tre veckor. Under normala omständigheter brukar valet till Lok Sabha, Indiens parlament, avklaras på

Partierna i valet:

Nationella fronten: Janata Dal, Telugu Desam m fl.

Vänstern: CPI(M), CPI m fl.

Kongress-alliansen: Congress (I), AIADMK, Muslim League.

BJP-alliansen: BJP, Shiv Sena.

(Den förre premiärministern Chandra Sekhars utbrytargrupp SJP, Samaj Janata Party, som bildades 1990, är mycket svagt och har nu bara 12 mandat i parlamentet.)

gressen tagit makten från DMK. Janata Dal har bara makten i en enda stor delstat, Bihar. Likaså BJP, som nu bildat delstatsregering i Uttar Pradesh.

Konflikterna

90-talets Indien är upptaget av starka politiska konflikter, som om än inte direkt hotande förenhet och sammanhållning, ändå låser delar av landet i förlamande stridigheter. Varje dag dör ett tjugotal människor i väpnad strid. Utan fred kan inte ekonomi och levnadsstandard förbättras radikalt och komma det stora flertalet till del. Delstaterna Kashmir, Punjab och Assam är mer eller mindre förlammade av inbördeskrig. Ingen snar lösning är i sikte och situationen hotar att förvandlas till ett permanent "Nordirland".

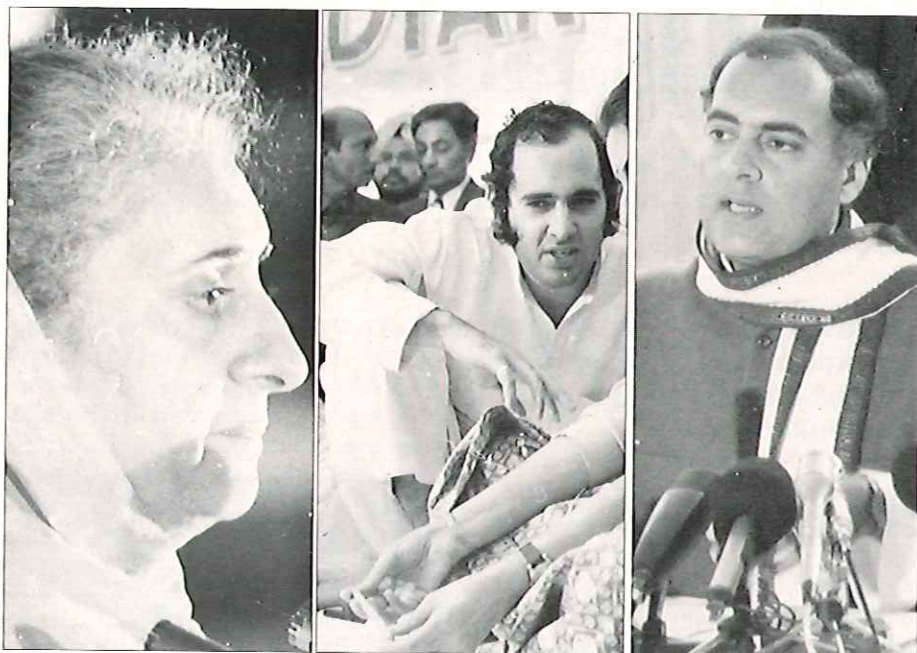
I BJP:s Uttar Pradesh pågår uppladdningen för nästa omgång i striden mellan hinduer och muslimer i Ayodhya. I Bihar rasar sedan flera år ett inbördeskrig mellan

en vecka bortsett från en handfull valkretsar högt uppe i snötäckta områden i Himalaya. Men i år tog det en månad innan hela valresultatet stod klart.

Av de 543 valbara platserna i Lok Sabha avgjordes i valet endast 507. Detta eftersom val inte hölls i delstaterna Jammu & Kashmir samt Punjab, och rösträkningen av skilda skäl stoppades i ytterligare några valkretsar.

Av de 507 mandaten fick Kongresspartiet 225. Partiet erhöll 35,41 procent av samtliga avgivna röster. Därefter följde BJP med 119 mandat och 20,31 procent av rösterna. Janata Dal kom trea med 55 mandat och 11,48 procent röster. De två kommunistpartierna tog tillsammans 48 mandat med cirka 9 procent röster. Vänstern totalt fick 56 mandat med 11 procent röster, oförändrat mot föregående val.

Rajiv Gandhis tragiska bortgång antas ha

Dynasti på fall. Indira Gandhi mördades 1985, Sanjay Gandhi dödad i flygkrasch 1979, Rajiv Gandhi mördad 1991. Sista chansen för Kongressen 1991? Foton: Thomas Bibin

lågkastiga lantarbetare och bönder å ena sidan och högkastiga godsägare och rikebönder. Det är vänstern, främst IPF (Indian Peoples Front), CPI och Janata Dal som leder denna kamp bland de underprivilegierade i den mest efterblivna av Indiens stora delstater.

Mellan regering och bönder över hela Indienslutligen pågår en tveksam om priserna på insatsvaror i jordbruket - se artikel på nästa sida. Det handlar om vem som ska betala priset för Indiens utveckling.

Hoppande majoritet

Kongressregeringen har sökt stöd för sina ekonomiska politik hos BJP, men ingenting säger att den inte också kan söka stöd hos den indiska vänstern för andra förslag. Ef-

tersom inget parti vill ha nyval just nu kommer den säkert sitta kvar till något block anser sig vara starkt nog att gå ut i nyval. Samtidigt finns risken att något av blocken väljer konfrontation i en större fråga för att mobilisera röster. Men just nu finns det ingen sådan fråga att ta strid om. Den s k Mandal-kommissionens förslag om fler reserverade jobb och utbildningsplatser åt de tillbakasatta kasterna och stammarna, vilket var Janata Dals och vänsterns främsta program i det senaste valet, har numera fått gehör även inom Kongresspartiet.

Hur förslaget ska genomföras är en annan sak. Runt hela Indien mördas nu kastlösa när de kräver sin rätt.

Så ser klasskampen ut i dagens Indien.

Staffan Lindberg

medfört en våg av sympatiröster för Kongresspartiet. Men trots det föll partiets andel av rösterna med ca tre procent jämfört med valet 1989. Då fick Kongresspartiet 39,33 procent, nu 36,41. Samtidigt minskade Janata Dals röstandel från 17,73 till 11,48 procent. Minskningen är dock skenbart stor, eftersom Samajvadi Janata Dal, utbrytarfraktionen under Chandra Sekhars ledning säkrade tre procent av rösterna. Sålunda utgör den verkliga förlusten för det gamla Janata Dal till sina politiska motståndare endast tre procent.

Nyckelroll för BJP

Det hindufundamentalistiska partiet Bharatiya Janata Party (BJP) har framträtt som det viktigaste oppositionspartiet i Lok Sabha, och har därtill blivit regerande parti i Uttar Pradesh, hindubältets kärmland och Indiens mest folkrika delstat.

Val till delstatsparlament hölls samtidigt med valen till Lok Sabha i Uttar Pradesh, Västbengalen, Kerala, Tamilnadu och några andra stater. Med sin stora valframgång i Uttar Pradesh har BJP blivit styrande parti i en stor del av norra och centrala Indien, i staterna Himachal Pradesh, Uttar Pradesh, Rajasthan och Madhya Pradesh. Därtill erövrade partiet inte mindre än fem av de sju mandaten till Lok Sabha från huvudstaden Delhi och majoriteten av mandaten från Gujarat.

Till och med i Västbengalen, som hittills varit relativt förskonat från det kommunistiska (etniska och religiösa) viruset, ökade BJP sin andel av rösterna från 1,7 procent 1989 till 11,67 procent i år. Dock utan att vinna ett enda mandat vare sig till Lok Sabha eller delstatsparlamentet.

Kongresspartiet har i Lok Sabha endast 225 egna parlamentsledamöter och öppet

Världsbanken dikterar villkor för den indiska ekonomin

Indien befinner sig i en allvarlig ekonomisk kris. Skulderna växer och den utländska valutareserven sjunker snabbt.

Nyligen har man tagit nya lån från IMF och devalverat rupeen med 22 %. Nu lägger Kongresspartiet med finansminister Manmohan Singh hämtad från Världsbanken, fram en budget som är mera dikterad av banken än av de politiska krafterna i Indien. Tipset är dock att budgeten kommer att röstas igenom i parlamentet. Ingen vill ha nyval just nu.

Många uppfattar den nya ekonomiska politiken som Kongressen har föreslagit som den mest radikala sedan självständigheten. Det blir fritt fram för privata investeringar på de flesta områden - det omfattande systemet med licenser skippas helt. Utländska företag får äga mer än hälften av aktierna i indiska företag, och utländska varor och teknologi får nu utan tillstånd importeras upp till ett belopp på 10 miljoner rupier.

Tillväxt på 80-talet

I budgeten höjs omsättningsskatten på dyrare kapitalvaror som bilar, kylskåp, video, TV och luftkonditioneringsapparater,

Premiärminister Rao och finansminister Manmohan Singh gör ett uppkast. Teckning: Ajit Ninan, India Today

deklarerat stöd blott från 11 AIADMK-ledamöter från Tamilnadu, två från Muslim League och ytterligare några få udda ledamöter. Även om man räknar med dessa saknar partiet enkel majoritet i parlamentet. Kanske hoppas man på att Janata Dal förmodligen snart splittras genom en utbrytning av jat-ledaren Ajit Singh, son till den bortgångne Charan Singh. Det krävs dock att Ajit Singh kan samla ihop minst 19 avhoppare för att undgå att mista sina parlamentsplatser. Lagen är sådan att om ett visst antal hoppar av räknas man inte som avhoppare utan som en grupp som får bilda ett nytt parti.

Men tills detta händer får Kongresspartiet förlita sig på den valtrötthet som råder i landet, till följd av de många valen på bara några få år. Medvetandet därom tvingar de tre stora oppositionsgrupperingarna, BJP; Janata Dal och Telugu Desam Party; samt

liksom på hushållsgas. Bensinen går upp med 20 %. Endast fotogen blir billigare med 10 %. Subsidierna på konstgödning tas bort så att priserna går upp med 40 %. Skatten på företagsvinster i öppna aktiebolag ökas med

5 % till 45 %.

Jämfört med de flesta u-länder och många i-länder så har den indiska ekonomin vuxit kraftigt på 1980-talet. Den gröna revolutionen har förvandlat stora delar av jordbruket

Vänstern, att hålla igen på överilade försök att fälla regeringen. Dessutom skulle det i det rådande politiska klimatet vara mycket svårt för de båda huvudformationerna, BJP å ena sidan, Janata Dal tillsammans med vänstern å den andra, att öppet slå sig samman för att störta Kongress-regeringen.

Delstater i konflikt

Men regeringen kan komma att kollapsa oppositionens insatser förutan. Den långvariga tvisten om vattnet från Cauveryfloden håller snabbt på att förvandlas till en öppen strid mellan två delstater. Eftersom centralregeringen för sin överlevnad är beroende av såväl de 39 parlamentsledamöterna från Tamilnadu (bestående av en allians mellan AIADMK och Kongresspartiet) som de 21 kongressföreträdarna från Karnataka vågar inte centralregeringen ingripa resolut. Politikerna i de båda staterna sitter för närvaran-

de helt fast i en aggressiv och chauvinistisk attityd där den egna statens intressen går före allting annat.

Även om det kanske går att finna någon lösning som åtminstone för ögonblicket löser upp knuten kring Cauveryflodens vatten, kan inte Kongressregeringen hoppas på något längre andrum. Den snabbt växande ekonomiska och finansiella krisen kan inte undgå att få politiska återverkningar. Krisen är en följd av den skeva ekonomiska politik som inleddes i samband med Indira Gandhis återkomst till makten 1980 efter den kortvariga Janata-regimen. Den har sedan succesivt förvärrats fram till den situation som idag råder, då landet är utsatt för Internationella Valutafondens (IMF) och Världsbankens påtryckningar.

Tillsammans med en oundviklig förändring i utrikespolitiken, bort från den länge eftersträfvade och proklamerade alliansfri-

och lett till stabil tillväxt. Industrin har vuxit genom omfattande samarbete med utländskt kapital och kunnande. De flesta moderna konsumtionsvaror och kapitalvaror kan nu köpas av den växande indiska medelklassen i stad och land. På etiketten står "Made in India", men det är den utländska tekniken som drar köpare. Det råder delade meningar om denna utveckling har kommit världens största fattiga befolkning till del. Preliminära undersökningar pekar på att andelen absolut fattiga har minskat i befolkningen, men detta förnekas av många kritiker, vilka anser att tillväxten bara kommit de rika och medelklassen tillgodo. Ytterligare studier krävs för att klarlägga detta med säkerhet.

Klart är emellertid att det inte förekommit några omfattande svältkatastrofer på 80-talet, att tillgången på livsmedel varit god under hela perioden, och att industriellt tillverkade konsumtionsvaror numera också finner sin väg till Indiens halva miljonen byar.

Den indiska politiken och administrationen har också behållit många av dess för tredje världen progressiva särdrag. Omfattande program för sysselsättning i offentliga arbeten på vägar och bevattningsanläggningar har fortsatt som förut. Vattenförsörjning och hälsovård på landsbygden har byggts ut. Man driver omfattande program för alfabetisering av den vuxna befolkningen. Etc.

Protester

Men allt detta har också skett till priset av bl a en omfattande import av teknik, maskiner och råvaror. Ett kraftigt underskott i betalningsbalansen har uppstått, liksom en växande skuldtjänst på utländska lån. Världsbankens och Internationella Valutafondens recept är ytterligare liberalisering, med fri import och fritt fram för utländska investeringar. Den offentliga sektorn ska stramas åt, och underskott i den interna budgeten

minskas. Detta är också innehållet i den budget som Kongress-ministären nu lagt fram.

Vänstern och Janata Dal har protesterat ljudligt och menat att det är en vansinnig ekonomisk politik som i ett slag gör slut på den indiska modellen med en skyddad industri och maximal sysselsättning. Risken för en snabb inflation och ytterligare problem med betalningsbalansen är stor. Att skärpa ner den offentliga sektorn med dess inriktning mot olika välfärdsområden är också ett hårt slag mot de svaga grupperna i samhället.

Även om den öppna dörrens politik kan vara en riktig medicin på sikt så kommer det att tid innan utländska investeringar kan komma igång på allvar. Infrastrukturen i form av elektricitet och vatten är fortfarande bitvis svag, lagstiftning urmodig med en företagslag från 1865, domstolarna svåra att ta sig igenom, och överallt ihop vakar den indiska administrationen metodiskt men långsamt. Redan tidigare har det varit frestande att investera i den jättelika indiska marknaden, men länder som t ex Brasilien, Malaysia, Indonesien, Thailand och Kina tar idag emot långt större utländska investeringar än Indien.

Frisläppt import?

De framgångsrika s k NIC-länderna har alla haft en stark statsintervention som skyddat och stöttat de inhemska företagen tills de stått på egna ben och blivit internationellt konkurrenskraftiga. I Indien har man långt kvar till företag som klarar sig i internationell konkurrens. Att i detta läge släppa importen fri kan leda till att ett stort antal indiska företag, som tidigare skyddats från utländsk konkurrens, släss ut, utan att man får några ersättningsindustrier.

Till detta kommer att bönderna och deras politiska representanter i olika partier, inklusive Kongresspartiet, protesterat ljudligt

mot höjningen av konstgödningspriserna. Klart är att speciellt rikebönderna i den Gröna Revolutionens spår sitter på den största och i stort sett obeskattade förmögenheten i indisk ekonomi.

Men bönderna är också den politiskt starkaste ekonomiska intressegruppen i landet. Sedan 70-talet har det vuxit fram starka bondeorganisationer som bevakar deras intressen. Alla partier är bondevänliga idag. Nya partier i böndernas namn bildas allt oftare av politiska entreprenörer.

Resultatet har blivit att regeringen Narasimha Rao varit tvungen att backa. Priserna på konstgödsel höjs med 30 i stället för 40 %, och alla småbönder undantas. Man förväntar sig att de flesta bönder i Indien nu kommer att få intyg på att de är små bönder. Så gick det med den reformen.

Medelklassens dilemma

Även om de flesta ekonomer och vänsterpolitiker kan se att den väg regeringen nu slagit in på kan få fatala konsekvenser, så är det väldigt svårt att se hur de ska kunna stoppa förslagen. De tillhör den stora medelklassen som alla vill leva ett modernt liv som folk i väst. De vill ha allt det som den moderna industrin kan frambringa och de har pengar att efterfråga dessa varor och tjänster. Här blir plötsligt de materiella förhållandenas bestämmelser långt viktigare än en politisk strategi som tar tillvara Indiens unika historia och situation. Mot sin insikt och övertygelse är de indragna i en utveckling som gör dem till "slavar" under systemet.

Vad man kan hoppas på är att de negativa konsekvenserna upptäcks i tid, att importen trots allt hålls nere, och att en del indiska företag som genom ett under klarar av skuttet ut på världsmarknaden.

Staffan Lindberg

heten, kommer detta med all sannolikhet att innebära slutet för den traditionella sociala samstämmighet som utvecklats alltsedan Jawaharlal Nehrus dagar och som alla regeringar i New Delhi strävat efter oberoende av vilket parti som regerat.

Lansering av Sonia Gandhi

Vid sidan om allt det här har det så kallade koteriet, Rajiv Gandhis närmaste medarbetare under premiärministertiden från sina nuvarande maktpositioner i det indiska överhuset desperat försökt föra fram Rajivs änka Sonia Gandhi som ny partiledare. Något som skulle inneburi fortsatt stark maktställning för dem bakom kulisserna även i framtiden.

Oavsett om de lyckas med sin plan eller ej kan koteriet lätt diskreditera den nuvarande premiärministern P V Narasimha Rao

om de vill. Rao är en övergångsfigur på posten utan karisma och utan någon stödjande intressegrupp bakom sig. Han är för tillfället inte ens medlem av parlamentet. Dessa intriger i partitoppen kan också när som helst skapa en kris för regeringen.

Inför utsikterna att den nuvarande Kongressregeringen mycket väl kan komma att kollapsa och ännu ett förtida val blir följden ställer man sig frågan: Vad kommer härnäst?

Vänstern kan helt räknas bort ur bilden som nationellt alternativ. De saknar såväl landsomfattande stöd som en lämplig strategi för att kunna spela en sådan roll.

Janata Dal, med vilket parti vänstern bildar allians på det nationella planet, saknar så gott som helt folkligt stöd mer än i staterna Bihar, Uttar Pradesh och Orissa. Dessutom plågas partiet av allvarliga inre motsättningar.

Även om det finns symptom på otillfredsställelse bland sekularistiska och radikala element inom Kongresspartiet, är det ytterst osäkert hur långt dessa är beredda att gå, om de är beredda att konsolidera sig för att ta initiativet

Om splittringen av de sekularistiska demokratiska krafterna inom Janata Dal och Kongresspartiet tilltar ytterligare, och BJP lyckas locka en stor del av Kongresspartiet att gå över till detta parti kan BJP till slut komma att bli det nationella alternativet till Kongresspartiet. Det skulle båda för en katastrof vad gäller Indiens enhet och integritet.

Så ser de dystra framtidsutsikterna ut!

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

BON VOYAGE

(7-8-1991)

NATHELLA PRAPANNA KUMAR

&

NATHELLA RADHIKA,
SON AND DAUGHTER-IN-LAW OF

MRS & MR NATHELLA
RANGANATHA GUPTA,

ON THE OCCASION OF THEIR VISIT TO
AMERICA FOR HIGHER STUDIES IN M.S.
(COMPUTER SCIENCE) AND B.A. (MATHS)
RESPECTIVELY.

BEST WISHES FROM

NATHELLA SAMPATHU CHETTY TRUST

Jewellers & Diamond Merchants

123, N.S.C. Bose Road, Madras-600 079.

Phone: 582002, 589357

Bon voyage?

Varje år far tusentals unga högutbildade indier till USA för högre studier. De kommer från de förnämsta universiteten i Indien, som t ex Indian Institutes of Technology som finns i olika delar av landet. I USA läser de för en masters- eller doktorsexamen.

Amerikanska studenter är numera inte så intresserade av högre studier utöver fil kand-nivå. De lockas av höga löner i näringslivet och gör sedan karriär där. Platserna på de mer avancerade kurserna vid universiteten fylls i stället med studenter från Asien inklusive Indien.

Efter avslutade studier stannar många av de asiatiska studenterna kvar och tar jobb inom industri, administration, hälsovård etc. De bildar en förmögen elit av invandrare. Den indiska invandrargruppen i USA, med flera hundra tusen medlemmar, lär vara den rikaste etniska gruppen räknat per capita.

För ett Indien som nu har stora problem med sin betalningsbalans med omvärlden borde denna omfattande kunskapsexport till världens rikaste land kunna omsättas i en omvänd ström av dollar. Varor beskattas när de säljs men inte kunskaper. Det är en mänsklig rättighet att flytta vart man vill i världen men är det också en mänsklig rättighet att få gratis utbildning i ett land och sedan ge frukterna av denna utbildning till ett annat?

Numera kan man också köpa sig amerikanskt medborgarskap under förutsättning att man för med sig minst 1 miljon US dollars och investerar i ett företag som sysselsätter minst 10 personer. Detta lär dock knappast vara möjligt för indier, åtminstone inte på laglig väg.

Inget annat land i världen har så många fattiga som Indien - om bara en mindre del av Indiens sammanlagda tillgångar hemma och utomlands investerades rätt skulle deras framtid te sig betydligt ljusare.

Staffan Lindberg

Ny kritik mot Sida-utvärdering av Kotmale-dammen

- Tillrättalagd miljörapport!

- Den svenska utvärderingen av Kotmaledammens miljökonsekvenser har uppenbarligen gjorts i all hast och den gav en glättad bild av läget. Det menar den lankesiske geografiprofessorn Maduma Bandara som själv tidigare anlåtats av Sida i flera konsultuppdrag. Thomas Bibin träffade honom i Colombo.

Det har nu gått sex år sedan det stora damm- och kraftverksbygget i Kotmale i Sri Lanka invigdes. Kotmale-projektet framstår fortfarande som ett av de två största biståndsprojekt som Sverige någonsin genomfört.

På den svenska biståndsmyndigheten Slida är knappast Kotmale någon huvudverk längre. I synnerhet som en svensk miljörapport för några år sen gav projektet klartecken.

— Den svenska miljörapporten framhöll bara det positiva, säger professor **B a n d a r a**. Rapporten sa att det inte fanns några biologiska skador, ingen försämrad vattenkvalitet o s v. Men i rapporten finns inte underlag för sådana slutsatser, fortsätter han.

I själva

verket är Maduma Bandaras kritik av den svenska miljörapporten förödande. Det framgår av ett skriftligt utlåtande han ombetts att göra till den myndighet i Sri Lanka som har hand om det stora s k Mahaweliprojektet där Kotmale ingår. Där framstår miljörapporten som ytlig, missriktad och inte ens i stånd att stava namn och annat rätt.

Och i sin kommentar till SYDASIEN påpekar han till sist att rapporten inte heller hade tagit med såna uppgifter om miljön i

Kotmale som faktiskt fanns tillgängliga då rapporten skrevs.

Jarl Tra-neus på Sida avvisar kritiken och säger att professor Bandara måste vara ensam om sin kritik mot miljörapporten.

Thomas Bibin

Professor Maduma Bandara levererar skarp kritik mot svensk miljörapport om Kotmaleprojektet. Foto: Thomas Bibin.

Lyxliv och vapenköp

Svenska ingenjörer vid Kotmale-projektet levde lyxliv och fördyrade projektet i onödan. Det menade nyligen den lankesiske riksbankschefen i den s k Mossadkommissionens pågående utredning i Colombo.

Utredningen grundas på uppgifter från den israeliske underrättelseofficeren Victor Ostrovsky framförda i boken **By Way of Deception** som fö i sommar kom ut på svenska (Hoy & Ostrovsky: **Med sveket som vapen**, Prisma 1991).

Utöver lyxlivet så byggde svenskarna onödiga vägar och man bidrog genom en slapp kontroll från lankesisk sida också

på annat sätt till att fördyra hälften av Kotmale-arbetet fyra gånger om.

Den uteblivna anbudsgivningen på Kotmale ligger nu byggherren Skanska och det svenska biståndsmaskineriet i fatet. Ostrovsky hävdar t ex i sin bok att miljardbiståndet från väst till det stora Mahaweli-projektet där Kotmale var en mycket viktig del användes till att föra över pengar till vapenköp. I synnerhet ska detta ha gällt Kotmale där upphandlingen utan anbud anses kraftigt ha fördyrat projektet.

Utskottsfröhören har slagits upp stort av dagspressen i Colombo.

T. B.

Morden och brotten mot de mänskliga rättigheterna i Sri Lanka 1989-90:

- Regeringen stod också bakom övergreppen

- Vi var ingalunda ensamma, men regeringsstyrkorna och det styrande partiet stod också bakom de många och grova övergreppen mot de mänskliga rättigheterna. Det medger nu för första gången en högt uppsatt regeringstjänsteman i Sri Lanka, Neville Jayaweera som i somras installerades som ny ambassadör i Stockholm. Thomas Bibin träffade honom i april i Colombo

De allvarliga anklagelserna mot Sri Lanka för brott mot de mänskliga rättigheterna har återkommit regelbundet alltsedan 1979 då Amnesty International för första gången rapporterade om tortyr i landet. Men anklagelser om tortyr, om godtyckligt dödande, om tusentals försvinnanden och om de undantagslagar som sanktionerat detta har alltid avvisats av regeringen i Colombo. Så sent som förra året beskylldes Amnesty för att vara en terrororganisation.

Men så i oktober förra året i Paris när den sk Världsbanksgruppen av biståndsgivarländer sammanträdde om Sri Lanka så blev plötsligt brotten mot de mänskliga rättigheterna en huvudfråga. Enligt vissa internationella uppskattningar kan dessa ha krävt mellan femtio och sextio tusen liv de senaste två åren.

Sri Lanka medgav inte då att landet var delaktigt i övergreppen, men väl att man hade ett ansvar och att något måste göras. En månad senare tillsatte den lankesiske presidenten en specialstyrka, the Task Force on Human Rights, för att ta itu med anklagelserna om övergreppen. I den ingick presidentrådgivaren Neville Jayaweera som idag dock bytt jobb och nu är Sri Lankas ambassadör i Stockholm.

- Kom ihåg att Sri Lanka är en demokrati till skillnad från andra länder som drabbats av såna här anklagelser. Man måste se det som hänt i ljuset av kriget mot den tamilska gerillan i nordöst som nu är inne på sitt 15:e år, liksom i ljuset av det försök till revolution, som genomfördes här i söder av en lokal gerilla, JVP, under 1989. Allt detta provocerade fram en kontrarevolution som blev nästan lika vildsint, säger Jayaweera.

Neville Jayaweera understryker att upprorsmakarna också stått för åtskilliga

Neville Jayaweera, 60, har varit landshövding (Government Agent) i Jaffna, styrelseordförande och VD för det lankesiska radio/TV-bolaget och under sin tid i England chef för WACC (Word Association of Christian Communicators).

När han under det sena 80-talet återvände från sina år i England gjorde han det som president Premadasas rådgivare i mediafrågor.

Inför uppdraget som Sri Lankas ambassadör i Sverige tillfrågades Neville Jayaweera om sitt nya uppdrag av dagstidningen The Island den 16/3 -91. Han svarade då:

"...Sri Lanka har en något negativ bild i de skandinaviska länderna, särskilt när det gäller de mänskliga rättigheterna och när det gäller det sätt som regering på regering hanterat den etniska frågan. Så jag tror att ett av mina viktigaste uppdrag blir att tillrättalägga den bilden."

politiska mord. Men väger man samman siffror från Amnesty och andra fristående grupper med siffror från regeringen så bär regeringsstyrkorna och de närstående dödsskvadronerna ansvaret för de allra flesta morden och försvinnandena. Men vilka var då de sk kontrarevolutionärerna?

- Det var regeringen, staten, regeringspartiet som försvarade systemet på detta viset. Det var ju inte precis nån statskupp man stod inför. Det var en revolution som hotade hela samhället, svarar Jayaweera. Oppositionen drabbades ju också, så hela samhället slog tillbaka. Men regeringsstyrkorna och staten var eggen.

Men detta har ni ju alltid tillbakavisat tidigare?

- Amnesty uppträdde som domare och man isolerade övergreppen från det samhälle dom skedde i, svarar Jayaweera. Dom

hade sina egna skäl att anklaga regeringen, men sanningen är att regeringen är ett offer i detta, ständigt attackerad av Amnesty och andra. Den blev paranoid till slut, säger Jayaweera.

Det kan diskuteras hur synd det är om Colombo-regeringen, men faktum är i alla fall att man nu bjudit in Amnesty till Sri Lanka varifrån organisationen varit bannlyst i många år. Men Colombos ansträngningar och medgivanden gäller tiden fram till 1989/90. Att brott mot de mänskliga rättigheterna fortfarande pågår är något som får stå för de frivilligorganisationer, advokater och andra som för fram sådana anklagelser.

Den diplomatiska kåren i Colombo har inbjudits till och också deltagit i regeringskommissionernas möten om de mänskliga rättighetsfallen, försvinnandena och morden. Men en rundfrågning i Colombos diplomatkretsar gav dystra besked. Man känner att vad

det egentligen handlar om är att kunna möta anklagelserna om övergrepp så bra som möjligt, inte att klara upp dom och hindra att dom upprepas.

- Vi saknar lagrum! sa lankeserna vid ett av dessa möten apropå frågan om övergreppen från säkerhetsstyrkornas folk. "Jamen militärens egen regelsamling, då", sa nån bland dom utländska diplomaterna och syftade på den Soldiers' Code of Conduct som finns i Sri Lanka. "O, ja. Jättebra idé", sa lankeserna som uppenbarligen inte velat ta sig fram till denna självklarhet.

Diplomaterna suckade och funderade på vilka andra självklarheter som lankeserna inte tänkt på.

Thomas Bibin

Jag minns min dal, mitt Kodaikanal

Hur Indien blev mitt liv

Detta är berättelsen om en alldeles vanlig liten svensk tjej. Hon gick i fjärde klass och bodde med sin mamma, pappa och lillasyster Lotta i en villa i ett mindre mellansvenskt samhälle. Hon spelade blockflöjt och gick i söndagsskolan. Med sina kamrater bytte hon bokmärken och kivades om huruvida det var Blue eller Manolito som var gulligast i High Chaparall och köpte Bildjournalen och tuggummin med idolbilder för veckopengen. Ja, livet var väl precis just så som det ska vara när man är 10 år.

En dag berättade pappa Hasse, som var lärare, och mamma Marianne, som var sjuksköterska, för sina döttrar det som skulle komma att förändra hela deras tillvaro och ge vida konsekvenser. Dom skulle nämligen flytta.

Till Indien.... Flyttat hade dom ju gjort tidigare, men "Indien", det hade hon bara hört talas om i skolan. Det var ju där det var så fattigt och alla barnen måste gå nakna (!) och bo i hyddor (!) och så red dom på elefanter. "Det måste vara långt borta", tänkte jag, "säkert längre-bort-än-till-mormor-och-morfar..." Året var 1969 och det var fortfarande så ovanligt med utlandstjänstgöring att Gefle Dagblad skrev en stor artikel om Indienfararna. I juni såldes hus, bil och båt och hemmet magasinades. På Arlanda tog vi farväl av nära och kära och med 160 kg i bagaget begav vi oss iväg på vår FÄRD TILL INDIEN...

Redan under dom första timmarna på indisk mark fick vi lära oss dessa små men ack så nödvändiga läxor i indiskt liv och leverne. Som t ex att en skakning på huvudet

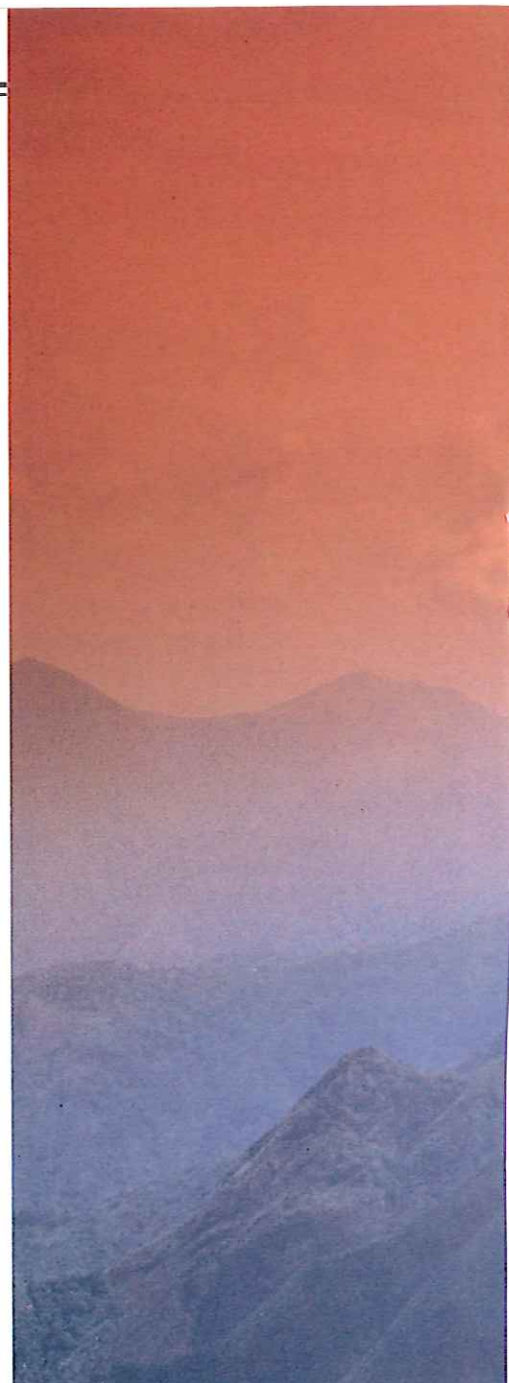
Vintern 1968 i Skutskär, Sverige. Ännu vet vi inget om vårt kommande liv i Kodaikanal, Indien. Foto: Hans Håkansson

Lillasyster Lotta med Mary, Subahn och hans familj framför vårt hem Innisfree, med utsikt över Kodai. Foto: Hans Håkansson

betyder ja och inte nej! (Bra att veta när bäraren på flygplatsen aldrig verkar bli nöjd med betalningen)...., att man t o m i grillade kycklingar får se upp med kackerlackor och andra malplacerade insekter...., att om man dricker av vattnet, om så även på inrikesflyget, så får man på köpet i sig en och annan amöbaparasit.... samt att det behövs idog träning innan en svensk gourmet kan äta den på sydindiskt vis kryddade maten utan att trumhinnorna sprängs....

Så småningom kom vi fram till Maduari, långt nere i Indiens sydspets. Där väntade

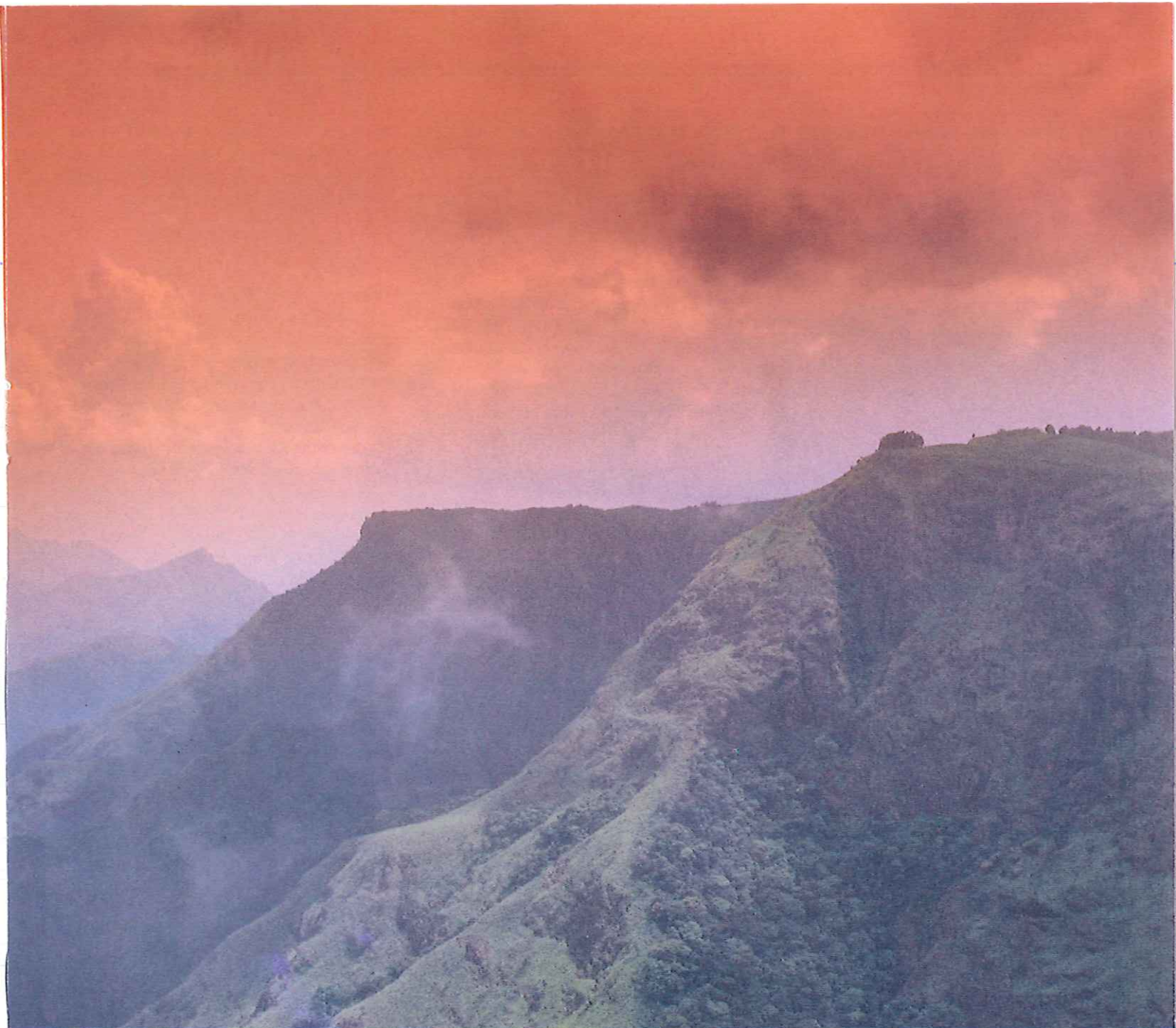
Här i Palanibergen svettades vi på våra hakströ

bilen som skulle ta oss till vår slutstation; Kodaikanal. Färden gick först i hettan på den indiska slätten, längs med uttorkade flodbäddar, risfält och alléer av kokospalmer.

Så skymtade vi den överväldigande bergskedjan Palani Hills i fjärran, och på en slingrande väg av aldrig tidigare skådat slag, började vi sen den omskakande stigningen uppåt. Genom skarpa hårnålskurvor, utmed hisnande raviner och avgrundsdjupa stup, genom täta frodiga urtidsdjungler av bambu och lianer for vi, medan slätten mer och mer blev till ett vackert geografiskt mönster. I tre timmar färdades vi genom plantager av kardemumma, kaffe, ananas, papaya, banan, apelsiner och jackfruit.

Juvelen i kronan

Igenom molnen steg vi uppåt och ovan molnen möttes vi plötsligt av en otrolig skönhet, frisk luft, mimosadoft, porlande vattenfall och vinden som susade i eukalyptusträdens toppar. Rakt in i Shangri-

patser, fruktade leoparder, vilda elefanter - och blodiglar. Men vi njöt i fulla drag av utmaningen och utsikten. Foto: Fredrik Arvidsson

La för vi, och vi var framme i Kodaikanal, som blev vårt hem i sex fantastiska år!

Som en "juvel i kronan" uppstod Kodaikanal (allmänt kallad Kodai eller "kådi") som en direkt följd av att brittiska

kolonistörer och amerikanska missionärer, som vändades och led tropikens alla kval nere i hettan på den sydindiska slätten, började se sig om efter en tillflyktsort med behagligare klimat, ovanför malariagränsen.

Den förste europé som satte sin fot i Palanibergen var en löjtnant Ward som år 1821 påbörjade en utforskning av vildmarkerna i de högt belägna bergsområdena. I en dalgång, på 2.200 meters höjd hittade han så den perfekta platsen. I en underskön omgivning med ett tempererat klimat likt den svenska sommaren året runt, utan tropiska sjukdomar och med en natur snarlik de skotska högländernas. 1845 byggdes så de första husen, i det som skulle komma att bli Kodaikanal av idag; ett samhälle med en areal på 22 kvadratkilometer och närmare 24.000 invånare.

Från Madurai färdades man med oxkärror till "Tope", ett rastställe vid bergens fot och på den så kallade "Coolie ghat road" fortsatte man till fots eller bars upp i bärstolar, på branta stigar, uppför hisnande berg och genom snåriga djungler.

Under dom kommande årtiondena sålde engelsmännen landstycken till de olika missionssamfund som sökte sig upp till Kodai. Man planterade skogar av eukalypt-

Inför min graduation i maj 1975 står jag uppklädd i min turkosblå sari, fjärde från höger. Det är dagen före det bittra avskedet. Sex år i Kodai är förbi...

tusträd och dämde upp forsar som kom att bilda Kodais signum; den sjöstjärneformade sjön med lotusblommor, i botten på dalsänkan. Man byggde kyrkor, skolor och lokala vägar. (Bilar bars upp, bit för bit på bärarens huvuden, och monterades ihop igen uppe i Kodai!) Man anlade en 18-håls golfbana och bildade flotta klubbar för olika

sociala och kulturella aktiviteter. I Kodai byggdes också ett observatorium, nu ett av världens äldsta och fortfarande ett av de förnämsta solar-observatorierna i världen. År 1883 fanns 615 permanent bofasta i Kodai, varav 100 var européer och amerikaner. Dessutom besökte ytterligare 400 européer årligen Kodai, framförallt under den sk"season", under sommarmånaderna. Den bofasta indiska befolkningen bestod främst av tjänare och köpmän som skötte ruljansen och försåg invånarna med livsmedel och basvaror.

I dessa dagar av "the British Raj" umgicks man här i behaglig reträtt från slättens torra umbäranden, i en social virvel och en unik anda av kamratskap. På picknickar, jakter och tejudningar, på cocktailpartys och middagsdanser, musik och teateraftnar. Man spelade golf, rodde på sjön och red på hästar. På "The English Club" spelade man

tennis, badminton, biljard och bridge med en gin-och-tonic-drink i handen. Inte förrän 1914 blev så bilvägen, "Laws ghat road" klar, den som påbörjats redan 39 år tidigare, och i och med detta ökade folkmängden raskt. 1917 bodde 5.226 personer permanent i Kodai, varav ca 35 procent var av icke indiskt ursprung. Nu byggdes också ett välbehövt sjukhus och en vattenreservoir. Elektricitet drogs upp ifrån slätten, och Spencers & Co öppnade en filial i Kodai. Under de båda världskrigen användes Kodai också till internering av politiska fångar och flyktingar, däribland Maria Montessori som bedrev sin skola i Kodai under ett par år.

Första svensken

Den förste svensken, missionären Jacob Sandegren, kom till Kodai 1890, byggde två decennier senare "The Swedish Church" och det första huset, Fridagården, på "The Swedish Settlement". Och 1924 invigdes så "The Swedish School"! I två hus nere vid sjön, Solvik och Chalet, drevs den av Svenska Kyrkans Mission, SKM, understödd av Skolöverstyrelsen i 46 år. Men 1970 flyttades den till en stor, nybyggd och vräkig byggnad, Rosetta, uppe på det svenska settlementet där den blomstrade ända till 1983 då den gick i graven p g a elevbrist. Den är numera utarrenderad till den stora internationella skolan i Kodai.

Efter självständigheten 1947 förändrades Kodai främst genom att den indiska eliten då följde britternas exempel och köpte land i den sofistikerade fristaden. Dom byggde "sommarhus" och anammade alla dom brittiska traditionerna, med mycket små modifikationer. Många engelsmän dröjde sig också kvar i Kodai efter självständigheten och kunde på sina pensioner fortsätta en kolonial livsstil. De flesta missionssamfund har dessutom sedan 80-

talet retirerat och Kodai av idag har förvandlats till ett inhemskt semesterparadis, en smekmånadsort och spelplats för många indiska filmer.

Turistanstormning

Turisterna väller in i busslaster, hotell växer upp som svampar och kommersen är mycket påträngande. Ett högt TV-torn är numera Kodais riktmärke. Givetvis sliter allt detta hårt på den sköra naturen och rykten säger att to m kråkor nu har hittat upp till mitt paradys p g a allt avfall som exploateringen fört med sig.

Det Svenska Settlementet tronar dock fortfarande på en skogsklädd höjd ovanför själva samhället Kodai, med 14 stora bungalows, utspridda över hela kullen, med svenska namn som Solbacken, Logården, Nordhem och Haga. Endast tre av husen brukade bebos permanent, av dom svenska lärarfamiljerna, medan dom övriga husen användes av de svenska missionärer som kom till Kodai för att vila, hämta nya krafter och svalka sig från hettan på slätten, någon helg eller månad om året. Och här, på settlementet ligger också Innisfree, mitthem under betydelsefulla uppväxtår.

Från Innisfree hade vi ett magnifikt panorama över hela samhället, med den smaragdgröna glittrande sjön, över Palani Hills och framförallt den höga bergstoppen Perumal, som med sin fyrkantiga topp kommit att bli en symbol för Kodaikanal. Det var en förstummande utsikt som skiftade ständigt med solen som gick upp bakom Perumal, molnen som rullade in över sluttningarna, klara kvällar när stjärnorna kändes så nära att man kunde röra vid dom, och regnbågen som gick ned i sjön.

"Brännmaskar"

Innisfree var en stor bungalow, byggd av sten under kolonialtiden, med 5 meter högt till tak av korugerad plåt med små hål där regnet stundom dripp-droppade in. I taket höll också de små svarta, ludna tusenfotingarna till som vi snabbt döpte till "brännmaskar" enär de emellanåt trillade ner och landade på bar människohud, där de efterlämnade sting som av glöd. För övrigt bjöd Innisfree på golv av sten, burspråk med gallerförsedda fönster, toaletter som handgripligen spolades med hjälp av hink med vatten, vitkalkade väggar och i det ena sovrummet en kamin. Elektricitet för det mesta men varken telefon, TV, kyl, frys eller centralvärme. Det sistnämnda var speciellt svårt att uthärda när termometern på kvällarna kunde krypa ned mot 10 °C inomhus och vi samtidigt kröp ner i våra sängar, iklädda flanellpyjamasar och raggsockor där vi under tredubbla filtar kramade varmvattenflaskorna. Och detta i södra Indien! Värre tuktan var nog ändå morgontoaletten i det iskalla kranvattnet! I

Vårt hem, Innisfree, omgivet av doftande mimosaskog. På gården står vår lilla Herald parkerad. Mitt rum med eget badrum döljer sig bakom burspråket. Foto: Hans Håkansson

Dagboksutdrag 1973

Klädde mig i dom vida blommiga byxorna, den vita jibban, chappels och den blåa sjalen. Mamma skällde på mig för att jag inte ville ha spännena i håret. Man får slå dövörat till, hon är så gammelmodig. Lotta R., Agneta och jag gick ner till stan på f m. Köpte en tåring hos silversmeden och en vattenflaska på Hamidia. Dom har fått nästan riktiga bugg. Hos cykelgubben köpte jag jaggerybolls för 2 Rs. Sen träffade vi Jody, hyrde en punt och rodde på sjön i en tffmme och red sen hem igen. Jag fick King idag! Vi tog lungsotsbacken upp. Till lunch fick vi Meen Molee, ris och papaya. Fick två brev från Sverige, från Anna-Lena och moster Karin. Läste sen ut "Singoalla". På e m åkte jag upp till golfbanan med mamma och pappa. Dom spelade med Dr. Kirloskar och Darmaraj och jag spe-

lade med Nille. En ko på golfbanan blev dödad av en leopard igår, så Rajan av Puddukottai skall försöka jaga den i natt. Ashok och Guru (!) från High Clerc var också där så vi satt sen med dom på Suicide Point ett tag innan dom skjutsade oss hem.

Mrs Gibson och Lilli kom på High tea. Vi fick pumpkin pie, lemon pie och Subahns goda scones med guava jelly. På kvällen var mamma och pappa på Rotary-fest på Engelska klubben, så Lotta och jag gick ner till skolan. Tant Berta hade Open house men vi stora gick in i Sittingroom. Vi fick inte dansa så vi lyssnade på Peo's nya Led Zeppelinskiva.

Men så gick strömmen och då tände vi ett ljus, tog kuddarna och la oss i en ring på golvet. Per har fått snus från Sverige och Bobba har köpt en papegoja som han ska ha i djurhuset.

ärlighetens namn skall dock påpekas att vi så småningom fick både innetak (som dessvärre inte höll "brännmaskarna" borta), och i det ena badrummet en spolplanering till toaletten samt en dusch med tillhörande varmvattenberedare (som dock endast kunde nyttjas med det inte alltid befintliga vattnet eller elektriciteten...) I köket huserade kocken Subahn och i övriga utrymmen "ayan" Mary.

Den stora och vackra trädgården, i terrasser på båda sidor av huset, prunkade av mimosa- och eukalyptusträd, jakaranda, julrosor, rhododendron, passionsfrukter, rosenbuskar, päron- och körsbärsträd. Där sågs trädgårdskarlen Aruldass hukandes som oftast.

Här installerade vi oss så, min familj och jag, i detta paradiset på jorden. Och förutom ett kortare gästspel i Sverige, då vi under längtan och ängslan väntade på att få våra uppehållstillstånd förnyade, så blev vi alltså kvar i Kodai i sex år. Sex år som präglat oss alla djupt och orsakat en ständig längtan tillbaka... tillbaka till "landet Annorlunda".

Medlemmar av familjen

Subahn och Mary samt deras familjer kom också att bli såsom familjemedlemmar. Mary som vid 13 års ålder blev bortgift med en man som då var 30, födde på 10 år lika många barn. 4 dog och så gjorde även barnafadern. Vid 26 års ålder stod hon ensam med 6 barn och började då att försörja sig som hembiträde hos svenska familjer. Idag är hon gammal, sjuk och ensam. Hon bor i en fallfärdig hydda och lever på de bidrag som vi och andra f d arbetsgivare skickar henne med jämna mellanrum. Mary är djupt kristen och jag sjunger ibland de

Vår luspudel Kvinten omgiven av sina nära och kära. Foto: Subahn

tamilska kristna sånger hon brukade sjunga för mig och Lotta. Subahn som är hindu, har som yngre, friskare och kock klarat sig betydligt bättre och frågar bara efter pengar till hemgift när någon dotter skall giftas bort eller till någon son som behöver utbildning. Således bestod vårt hushåll av oss fyra, Mary med sina barn samt Subahn med fru och fem barn. Totalt 18 personer som skulle kläs, och barn som skulle utbildas. Dessutom "underhåll" vi Ayakhan. En professionell tiggare som etablerat sig på schemalagd tid. På förutbestämda dagar vandrade han runt bland husen på settlementet och fick sin veckoranson.

Kvintens äventyr

Ett vanligt fenomen var också de främlingar som dök upp och hängde jasmingirlanger runt halsen på pappa, överräckte en limefrukt och ett "introduktionsbrev" i hopp om en slant. Oftast hade vi girlanger hängande på rad hemma och just doften av jasmint, samt mimosa, ger mig

Dagboksutdrag 1976

Det var -12° idag. Hemskt! Tog på mig jeans, tjock tröja och Kashmirvästen. Fick tillbaka franskaprovet idag. Inte bra.... Till lunch fick vi isterband, men när jag frågade vad det var så skrattade dom bara åt mig. På jympan skulle vi åka skridskor på Fyrisån. Det gick inte heller.... Men sista timmen tenderade jag av engelskan. **Det** gick bra! På vägen hem köpte jag Cat Stevens senaste skiva på Domus. Hemma hade jag fått brev från Jody i Kodai och ett från Johnny. Han vantrivs också, i Des Moines, Lotta R. ringde, hon kommer kanske upp till helgen. Såg på TV ett tag men satte sen på skivan och skrev brev till Johnny och Pam. Kära dagbok, jag är så deppig. Varför måste jag bo här??? Jag längtar hem...

fortfarande alltid en känsla av trygghet och lycka.

På Innisfree bodde också några kaniner och värphöns, en papegoja och så förstas Kvinten och Naikutty. Naikutty var en kol svart tik av okänd härkomst som hoppade på tre ben. Strax efter att vi tagit Innisfree i besittning adopterade hon oss, samt började snabbt föröka sig. En av valparna behöll vi och döpte till Kvinten, också han av delvis okänd härkomst. Han växte upp till en stor, vildsint men trogen hane, som inte bara höll främlingar på avstånd utan dessutom både brevburare och tidningsbud. Vi gjorde tappra försök att kedja vårt "husdjur", i långa löpliner, men det var lika omöjligt som att försöka hålla Naikutty inomhus när hon löpte....

En dag kom två män för att tömma den fulla latrintanken på gården. Dom firade ner hinkar i kloaken som dom sedan tömde i ett hörn av den stora tomten. Kvinten som varit försvunnen hela dagen dök plötsligt upp framåt kvällen, oigenkännlig och luktande värre än 14 skunkar. Han hade roat sig med att bada, i ett visst hörn av tomten.... När vi motade ut honom ur huset sprang han i stället och rullade sig glatt på bilens motorhuv... Båda hundarna avlusades regelbundet, men vad hjälpte väl det... och vi gick ständigt omkring med kliande loppbett.

Naikutty har en alldeles egen bedrift att förtälja. Inför en hajk ner till slätten beslutade hon sig för att under alla omständigheter följa med. Inte ens drastisk stenkastning kunde få henne på andra tankar. Under en hel dags promenad, 2.200 meter nedför de branta bergen på knappt existerande djungelstigar och i gassande sol, haltade hon på tre ben. Väl nere på slätten och efter

ytterligare några mil i över 40° hetta skulle så bussen upp tillbaka till Kodai bordas. Men busschauffören vägrade kategoriskt att låta Naikutty följa med. Varken tårar eller mutor hjälpte, så när en man som blivit åskådare till dramatiken förbarmade sig och erbjöd henne ett nytt hem så fanns det inget annat att göra än att ta farväl av henne. Hemmasörjde vi Naikutty djupt. Två veckor senare "knackade" det på dörren en kväll och där stod hon, livs levande. Med ett avslutet rep runt halsen och mycket utmärglad hade hon lyckats spåra sig hela vägen tillbaka! Det var en bedrift som jag än idag ryser vid tanken på.... Något år senare kom hon en kväll och la huvudet i knät på oss var och en innan hon gick ut och la sig under ett körsbärsträd, och dog. Där ligger hon än idag begravnen.

Bazaarens lockelser

Devanesan hade en ko, och av honom köpte vi mjölken som han dessvärre ofta drygade ut med vatten. Den kokades länge, innan mamma sen tvingade i Lotta och mig varsitt glas om dagen av denna vedervärdiga vätska, alltmedan vi höll för näsan. Ägg producerade hönsen på bakgården och matbröd, vit formfranska, fanns att få i några få butiker i bazaaren. Ost köptes i en kall källare på den s k Milk Union, i 10-kilos bitar som sen lagrades på plats.

Bazaargatan i Kodai, den långa, branta backen i samhällets centrum var ett fenomen i sig själv och en konstant lockelse för oss ungdomar med sin intensiva kommers. Där fanns tygaffären där man kunde stå i timmar utan att kunna bestämma sig. Där fanns Peter-tailor som tog mått och trött tittade på modellteckningarna man själv ritat, men som på en vecka trollade fram drömplaggen för en tia! Där fanns silversmeden i sitt "hål-i-väggen" som också han påtvingades hemmagjorda skisser av peacemärkesmedaljonger, armringer och fotkedjor. I ett annat skjul satt skomakaren som lagade väskor och skor samt tillverkade sandaler och skärp. Utmed gatan satt "bangles"-försäljarna på rad, med meterhöga stolpar med otaliga armringer av plast eller glas i otroliga varianter. Där fanns butiken med alla sötsaker som det dröp sockerlag och rosenvatten av, och mannen-på-hörnet som sålde starkt kryddade och rostade linser, kikärter, cashew- och jordnötter, i strutar av tidningspapper. Där fanns alla matkyffen dit vi med risk för maginfektioner ofta gjorde expeditioner.

Med väggar klädda av tidningspapper och enkla träbänkar, serverade dom oförglömliga läckerheter såsom idli och dosai med sambar, vadai och parathas, som vi medelst händerna förtärde från bananblad, och sköljde ned med skummande varm dryck gjord på lika delar socker, kaffe och mjölk.

Den goda smaken fördunklades bara av doften från det öppna avloppet vid entrén. I bazaaren fanns också butikerna fulla med hantverk från Kashmir; broderade mattor, sjalar, väskor och västar. Där fanns askar av vackert målad papier-maché, utsnidade bokstöd och elefanter i valnötsträ, samt prydnadssaker av elfenben och sandelträ. Och sist men inte minst, affärsinnehavarna själva, dessa "Kashmiregubbar" i sina annorlunda dräkter och spetsiga skor, som oftast befanns sittandes bakom skynken i butiken rökandes sina opiumpipor. I bazaaren fanns också den blodiga köttmarknaden där de slaktade djurens samtliga delar hängde på rad. Vagg-i-vagg låg den fuktiga grönsaksmarknaden, och de många och färgglada fruktständer kantade hela backen.

Längst ned låg Kodai Talkies, biografen där man för 15 öre kunde få en sittplats längst fram på golvet. Efter filmens slut, stående i givakt, sjöng vi alla med i den indiska nationalsången "Jana, gana, mana...."

Lastbilar och bussar tutade och pyrde ut tjocka moln av avgaser och raggiga hundar skällde. På apoteket fanns den sedan länge i Sverige förbjudna medicinen Enterovioform fortfarande till salu. Och allt detta fulländades av alla de kända och okända dofterna av kryddor, blommor, rökelse, mat och håroljor, och så myllret av alla de vackra människorna i sina färgglada kläder.

Rotlöshet priset man får betala

Amerikanen David Pollak har ägnat mycket tid och forskning kring det fenomen som han kallar för Third Culture Kids; TCK's: "Individer som har tillbringat en betydande del av utvecklingsåren i en kultur annan än föräldrarnas kultur".

Pollak menar att en TCK utvecklar en känsla av tillhörighet till flera kulturer utan att känna egentlig äganderätt till någon. Element från varje kultur blir införlivade i livets erfarenheter, medan känslan av samhörighet är i relation till andra individer med liknande erfarenhet. Fördelarna med att vara en TCK kan inkludera större språklig kunskap, en vidare syn på världen och större mognad än de flesta i deras egen ålder som inte är TCK. Problemen är att TCK kan uppfattas som arroganta av monokulturella människor till följd av deras kunskaps- och erfarenhetsrikedom.

Deras rotlöshet kan få dem att byta från utbildning till utbildning, från arbete till arbete och bostad till bostad. Deras smärta på alla avsked dom har upplevt

om och om igen kan leda till en djupt rotad ilska eller depression som gör dem tveksamma mot att bilda nära relationer på grund av rädslan för att bli sårade igen, men som också kan resultera i fruktansvärd ensamhet. Ty många av de vänskapsband som knyts på internatskolor är djupare än familjerelationer och examensdagen kan kännas som en begravningsceremoni. Emedan föräldrar kan bli f d diplomater eller f d missionärer så finns det inga f d TCK's.

Acklimatiseringen tillbaka till ursprunget för oss TCK, menar jag, kan ofta bli svårare, än anpassningen till den främmande kulturen var och kulturchocken inträffar ofta först vid mötet med "landet-för-länge-sedan" igen. Och vi är många, ja väldigt många, vi utlandsvenska barn som följt våra föräldrar dit de blivit kallade, vilket kommit att ge betydande konsekvenser för våra liv.

Att under betydelsefulla uppväxtår, få leva i en annan kultur, är ett fantastiskt privilegium och har gett mig ett mycket rikt liv. Men också en klivenhet som satt spår i min personlighet, då hela mitt liv mer eller mindre präglats av en önskan att överbrygga denna klyfta av rotlöshet och känslan av att inte riktigt höra hemma någonstans.

Ett ständigt sökande efter att förena mina båda världar till en helhet. Men förnekar man den ena leder det till djupa sprickor i själen och avstår man inte någondera av sina världar blir man lätt en främling i båda.

Detta kan ta sig uttryck på många olika sätt; en vagabonderande tillvaro, i ett sökande efter människor med liknande livsöden. Flyktiga, omöjliga och kortvariga relationer på grund av den rädsla och ångest för separationer man fått uppleva som ung. Man söker sig ofta till yrken som på något sätt återupplivar klivenheter mellan kulturer. En ständig längtan efter att förena oförenligheter...

För mig kvarstår också för alltid de känsliga och omöjliga frågorna. Frågorna som jag dessvärre ofta får från vänner och bekanta när dom börjar förstå mig och mitt förflutna. Om huruvida det verkligen var värt det hela? Om jag hellre hade varit utan dessa så kära och dyrbara år i Indien? Om jag själv skulle göra detsamma mot egna eventuella barn?

Svåra frågor som jag varken kan eller vågar besvara, men ofta funderar på....

Eva-Karin Håkansson

Högtalarna som vrålade ut indisk film-musik på högsta volym överröstades endast av sirenen mitt i backen, som med ett öronbedövande tjut, som hördes över nästan hela Kodai fyra gånger per dygn, förkunnade att klockan var 6, 12 osv. Apropå indisk musik, så var den ju fullständigt outhärdlig för våra svenska öron till att börja med. Idag njuter jag av den, och spelar ofta både s k filmmusik och den instrumentala klassiska musiken. Dessutom frodas min hemliga passion när jag har turen att i exotiska videobutiker hitta indiska filmer som alla innehåller mycket musik, dans och dramatik. Och trots att dom oftast är på hindi eller urdu, så njuter jag i fulla drag i hemmets lugna vrå.

Förvånansvärt lätt

Det var egentligen förvånansvärt hur lätt det gick för oss att anpassa oss till alla nya seder och bruk. Hur allt konstigt, annorlunda och ibland riktigt skrämmande snart upplevdes som självklarheter. Jag minns speciellt alla dom nödvändiga vaccinationerna före avresan från Sverige och hur dom sen upprepade sig var tredje månad då "syster Marianne" (minegen mor!) kallade in oss elever en och en till "sjukrummet" för våra individuella doser eller hur Lotta och jag till på köpet blev stuckna hemma på soffan ibland. (Sig själv stack hon i låret, arma människa). Jag minns när vi alla måste avmaskas med jämna mellanrum och undervisningen fick gå på halvfart dom dagarna. Jag svimmade i duschen en morgon. När jag undersöktes visade det sig att jag hade både spolmaskar och amöbor som inkräktare i min lekamen.

Eller den gången jag med mina som oftast bara fötter, i bazaaren klev rakt i en färsk människospillning. Hur jag en natt vaknade av att en råttan kröp över bröstet på mig och alla de kvällar det var så svårt att somna på sjakalerna som samlades i flock runt huset och höll ylande konserter. Eller när vi blev varnade för att gå ensamma utomhus eftersom en leopard smög omkring på settlementet och "... låter som en kvinna som skriker". Vi var dessutom alltid på vår vakt mot ensamma sjakaler, eftersom dom blev utstötta ur flocken när dom fick rabies. Historierna som cirkulerade om folk som dött i rabies, gjorde att man ogärna klappade främmande hundar, om än så kärvänliga.

Nere på slätten, som vi ju besökte med jämna mellanrum, lurade ännu större faror. Där hade en av missionärerna suttit på toaletten en dag och först efter fullbordat uppdrag upptäckt ormen som låg ringlad under toalettringen. Där öppnade jag en mörk natt en badrumsdörr varvid ett tjog kackerlackor landade på min bara kropp. Där lekte mina kamrater med skorpioner, som dom fångade genom att vattenfylla deras hålur och när dom sedan tittade upp, snabbt snara deras halsar.

På ett sjukhus i Tirupattur gjorde jag min

PRYO. En dag tillbringade jag på avdelningen för leprasjuka där jag blev tvingad att på **mycket** nära håll studera omläggningen av såren som formligen krälade av vita maskar och en natt blev jag väckt för att ingående studera en förlossning. Dylrika ting göra starka intryck på 14-åriga flickor.... Det var också på slätten, under en vistelse vid havet, som jag fick bevittna hur min älskade far blev biten i hälen av en giftig sjöorm och hur en grupp av s k "djävulsdansare" då ingrep och försökte pressa giften ur bettet. Hur sen en läkare dök upp, gav far en spruta, ryckte

Familjens Herald får en breakdown under en lägerskoleres a 1971. Skolans chaufför Martin räddar situationen.

på axlarna och sa: "Vi får avvakta till i morgon för att se om han överlever", och gick.....

Turer med bilen

På loven kuskade vi Indien runt i vår minimala Herald, som allt lät på, utom tutan. När pappa som chaufför, behövde blinka eller tuta (och det var nästan konstant....) så signalerade han till mamma som då viftade med armarna genom fönstret och bankade på utsidan av dörren.

Så småningom införskaffade vi dock ett s k kohorn som monterades på utsidan av bilen. Vi hade dessutom alltid en extra bakaxel i bagageluckan, enär de indiska vägarna är gjorda för det mesta, utom bilar. Dom används bl a till att tröska säd på, torka kläder på och att valla boskapen på. Jag minns än i denna dag den gången i Kerala då vi plötsligt befann oss på en raksträcka där pappa lyckades få upp farten till hela 50 km i timmen! (nåja, några hundra meter i alla fall).

S k "breakdowns", då bakaxeln gav upp, var många och långa.... Då kunde vi bli sittandes vid vägrenen en halv dag medan pappa låg under bilen. Och trots att det kunde hända mitt i ödemarken så dröjde det oftast inte mer än 10 minuter innan hundratal av förundrade och "hjälp samma" människor hade samlats i skaror runt omkring oss som vore vi apor i bur och barnen pekade och ropade "Vellan kare, vellan kare!!" (Vita människor!) Då misströstade Lotta och jag innerligt ända tills vi en dag upptäckte att om vi svarade med samma mynt, och med stora ögon pekade rakt in i folkmassan och ropade

"Karipo kare, karipo kare!" (Svarta människor!) så blev det först häpen tystnad som snabbt förbyttes i gapskratt, och så hade stämningen i alla fall lättat något. Nu fick vi istället ställa upp på att få hull och hår grundligt och oblygt inspekterat.

Svensk geografi och indisk dans

På den Svenska Skolan samsades i genomsnitt 25 svenska missionärs- och industrianställdas barn med norska fiskeriprojektättlingar, i åldrarna 7-16 år. Långt borta från sina föräldrar, under husmor "Tant Bertas" beskydd.

I tre klassrum med tre lärare, en för varje stadium, fick vi bl a lära oss Sveriges geografi och historia, flora och fauna, med schemalagd brevskrivning samt utgivning av skoltidningen Mimosabladet. Som frivilliga tillval hade vi på kvällstid s k "klubbar" som bl a erbjöd undervisning i Tamil, indisk kultur, husdjursskötsel, golf, batik och indisk dans. För det sistnämnda svarade Mrs Gooshe, en f d primadonna i indisk klassisk dans s k Bharata Natyam. En gång i veckan var vi några tappra som besökte hennes hem i byn Vilpatti där vi tuktades med intrikata och svårlösta ögon-huvud-armor-händerben- och fotkombinationer. På två år lärde vi oss dansen Allaripu. Den tog tre minuter att framföra...

Dom årliga lägerskolorna nere på slätten var höjdpunkter. Då klämde vi ihop oss i skolans två små bussar och for iväg till intressanta och behagliga platser för fältarbeten. Vi utforskade de norska fiskeriprojekten i Mandapam och Ernakulam. Vi var gäster hos Maharajan av Pudukottai i hans palats. Vi lärde oss allt om den forna danska besittningen Tranquebar. I Palanibergen gjorde vi åtskilliga studiebesök på plantager, samt utforskade forntida lämningar.

Vi besökte indiska skolor, sjukhus och barnhem, och Meenakshitemplet i Madurai stod högt i kurs samt prästseminariet T.E.L.C. i samma stad; Tamil Evangelical Lutheran College.

Den kristna religionen och ekumeniska andan genomsyrade för övrigt allas våra liv. Från morgonsamlingen i andaktsrummet (som vi elever och lärare turades om att hålla), genom bordsböner och aftonböner till den obligatoriska högmässan på söndagarna i den Svenska Kyrkan.

Flödande patriotism

Tamilkyrkans svenska biskop hade sitt säte i Tiruchirapalli och dåvarande ärkebiskop Josefsson gästade t o m oss svenskar långt ner i Indialand. Under 60- och 70-talet verkade ett 30-tal svenska SKM-missionärer i Tamil Nadu. Som läkare, sjuksköterskor, lärare och brunnsborrare, som föreståndare för blindskolor, barnhem och änkehem gjorde dom beundransvärda insat-

ser. Idag har indierna övertagit verksamheten och endast någon enstaka missionär från SKM finns kvar på fältet.

För övrigt var vi också väldigt patriotiska! Vi firade alla dom svenska högtiderna som sig bör, om inte bättre. På Valborgsmässoafton, Svenska flaggens Dag och Midsommarafton klädde vi oss i svenska folkdräkter, sjöng "Du gamla Du fria" och dansade svenska folkdanser.

Varje år anordnades en sk "Fun Fair", då vi svenskar fick ett eget stånd där vi iklädda våra nationaldräkter sålde köttbullar och våfflor samt gjorde reklam för Sverige i största allmänhet.

En gång om året fick familjen specialbeställt paket från faster Ulla i Sverige, med det allra dyrbaraste innehåll; kaviar, knäckebröd, lakrits, nyponsoppa, blåbärs-soppa, ACO-kolor och torrjäst. Dessa "dyrbara" ting var heliga och ransonerades med fast hand av mor: Ett knäckebröd i veckan med tre cm kaviar! Ve och fasa den dagen vi bjöd hem en svensk industrifamilj från Poona på High Tea och mamma dukade fram dessa guldklimpar. Industrianställda hade ju privilegier som vi "vanliga" avundades grymt, och när dom så högg in på kaviaren, och centimetrar blev till decimetrar, ja då kämpade Lotta och jag tappert med tårarna... Det ironiska var att den nitiska ransoneringen stundom resulterade i att somligt i kassavalvet helt fräckt ruttade bort för oss....

Ljuva skyfall

Appropå ransoneringar ja, så var Tamil Nadu på den här tiden sk "Prohibited" delstat, med andra ord torrlagt på rusdrycker. Men hade man bara råd att köpa sig ett läkarintyg som intygade att man var "alkoholist" så tilldelades man på Hotel Carlton, mot betalning, en viss månadsranson! Även socker, mjöl, ris och fotogen inhandlades medelst ransoneringskort från Co-Operative Store.

Klimatet i Kodai var ju för det mesta behagligt och konstant, men under några veckor varje år öppnade sig himmelens portar och med buller och bång anmälde

monsunen sin ankomst! Då gjorde talesättet "Regn som spön i backen" rätt för sig. Det vräkte verkligen ner, träden välte och elledningarna med dom. Vattnet forsade nedför vägarna och endast de stora paddorna vågade sig utomhus.

Vi blev ganska så isolerade i våra hus dessa dagar men då kröp vi tätt ihop framför den öppna brasan, tände fotogenlampor, spelade Monopol, Mahjong och Canasta

På hajk upp till toppen av Perumal. Året är 1970 och jag är sist...

samt skrev jultrev till Sverige. (Sedan återkomsten till Sverige njuter jag sanslöst när ett riktigt rusligt oväder piskar Moder Svea...)

Hajker i djungeln

Hajker var nog ändå allas vår främsta sysselsättning och stora utmaning. Vi gick uppför berg och nedför berg. Vi klättrade ned i raviner och grottor fulla av fladdermöss och andra levande varelser. Vi vandrade genom vildmarker, djungler och vattenfall. Populärast var nog hajkerna ner till slätten, som gick av stapeln i den arla gryningen och slutade på en buss eller ett lastbilsflak i den särila kvällningen. Och så den upp till **toppen** av Perumal Peak förstås! Men den **bästa** hajken gjorde en sammansvetsad trupp till Kukkal Cave, en helg, då jag var 13 år. En sen kväll, då sjakalernas ylande endast överröstades av piggsvins- och vildsvinsväktarnas horn i fjärran, begav vi oss iväg. Den natten vilade dom tappra vandrarna ut, på stengolvet i en övergiven bungalow, tätt

ihopkrupna framför en eldstad.

I gryningen nästa morgon inledde vi dagsetappen genom att med byxor instoppade i stövlar, plastpåsar snörda runt vrister och med salt insmord på bar hud, springandes under en dryg timme ta oss igenom den fruktade BLODIGELSDJUNGELN! Förskräckta skyndade vi oss genom den mörka ökända djungeln, som sträckte sig flera kilometer uppför sidan av ett berg. Under ett tak av orkidéer klängde de svarta, tunna blodiglarna lystet vid grenar, lianer och löv, i sina försök att fästa sig på varje del av våra kroppar.

Väl ute ur mardrömmen återupplivades vi av den vidunderliga utsikten över slätten 2000 meter under oss, samtidigt som vi medelst knivar avlägsnade de otäckingar som trots alla försiktighetsåtgärder lyckats med sina dåd medan vi väntade på att blodflödet skulle stilla. Nästa fara lurade dock redan på andra sidan berget då vi plötsligt stod öga mot öga med ett frustande gäng bisonoxar! Ånyo väntans tider tills flocken behagat ge sig av mot nya jaktmarker.... Under denna ofrivilliga paus siktade vi dock i fjärran en alldeles vit elefant! Nåväl, mot Kukkal Cave. Packning och proviant hade vi delat upp oss sinsemellan och Per bar på dricksvattnet. När vi framemot kvällningen äntligen nådde ner till målet för vår heta strävan så visade sig grottan ha varit en tillflyktsort för en leopard, av spåren att döma. Till råga på allt så hade Per tyckt att vattnet blivit en alldeles för tung börda under vandringen och helt sonika hållt ut det efter vägen.... Nåja, det är såna smållar man får ta här i livet och vi fann strax en bäck med "antagligen-drickbart-vatten" som fick duga. Den natten kröp vi ner i våra bäddar i grottan, till ljudet av okända vilddjurs läten och turades om att vakta lägerelden.

Internationella skolan

På en höjd nere vid sjön står Kodai också med en annan institution av märkt betydelse, The Kodaikanal International School, även kallad High Clerc. Grundad av

I Kodai hade jag blivit jag, och åren i Sverige innan Indien, ja dom räknades liksom inte längre. Jag mindes dom knappt. I Kodai hade jag varit lycklig och förmöjd i sex viktiga år och till Sverige kom jag 1975 som en 17-årig främling med konstiga kläder, udda idéer och annorlunda seder och bruk. I Uppsala fick familjen låna en möblerad lägenhet av Svenska Kyrkans Mission. På bottenvåningen i ett stort hyreshus, vid en genomfartsled med knappt ett träd i sikte. Där började jag på ett stort gymnasium, blev en anonym bland många andra och grät mig själv till sömns många nätter under det första året.

Efter första terminen föreslog skolkuratoren att jag skulle fortsätta på Fjellstedtska skolan istället. En privat internatskola med kristen och internationell inriktning och endast 80-talet elever. Strax efter att jag börjat på Fjellstedtska så for avgångsklassen där iväg på en studieresa; till SKM's missionsfält i mitt Tamil Nadu! Den dagen

dom för glömmar jag nog aldrig. Efter ett år i Uppsala bosatte sig sen mina föräldrar och Lotta i Nyköping.

Själv stannade jag kvar för att avsluta gymnasiet och efter flyttning till Stockholm samt ett vilt experimenterande inom olika yrkesområden fastnade jag så småningom i resebyråbranschen. Där upptäckte jag genast hur jag kunde kompromissa mellan mina båda världar genom att specialisera mig på att lansera och arrangera resor till Indien för svenska turister!

Förutom en del affärsresor runt om i Indien och Nepal så gjorde jag dessutom en privat Jorden-runt-resa ett år, då jag bl a tillbringade två veckor i Kodai och fick tillfälle att bo på mitt älskade Innisfree igen! Denna globala resa blev för övrigt mest till en stor återträff med alla vänner från Kodai, som numera finns spridda i jordens alla hörn.

Vid det här laget levde jag nog mera indiskt än svenskt i Sverige. Indisk mat blev min stora hobby och passion och jag började

The American Mission 1901 blomstrar den idag mer än någonsin med närmare 600 elever från ca 50 olika länder, som bekänner sig till sju olika världsreligioner och vars föräldrar numera mestadels är diplomater och FN-anställda. En stab på ca 100 lärare från ett dussintal länder ansvarar för deras utbildning och fostran. På High Clerc fanns för oss svenska ungdomar allt det spännande som förgyller tillvaron, bl a ett stort utbud av det motsatta könet. När vi började i högstadiet kvalificerade vi oss automatiskt som godkända kandidater till att medverka i High Clercs lockande repertoar.

Festligheter så som "Canteen" på onsdagskvällar, då det bjöds på dans i mörk lokal, till musik av Creedence Clearwater Revival, Santana, Cat Stevens, Allmond Brothers och Pink Floyd. På lördagar var det filmvisning och en och annan "Prom" och "Formal" med lång klänning, och "date". Där anordnades "Dorm-nights" på dom olika internaten, och där fanns ju Johnny, Nader och Guru....

När jag som enda elev (!) gick ut nian på Svenska Skolan och sen fick fortsätta på High Clerc, ja då började ju livet! Skolan hade på den tiden knappt 300 elever och jag bodde på Kennedy Dorm tillsammans med 20-talet tjejer i min egen ålder. Där låstes vi in kl 22 varje kväll, och väktare iförda sabelliknande knivar patrullerade runt huset. Men vad gjorde väl det... jag njöt av varje dag. Undervisningen var dock mycket tuff, men mina engelska kunskaper räckte till, till allt utom matematiken... I min klass var vi 27 elever från 10 olika länder. Vi for på "Long Weekend" och campade, vi gjorde nattliga cykel-hajker ner till slätten och vi åkte på "Senior Sneak" till Malabarkusten och hade "Lovely, lazy days". Vi spelade golf, squash och tennis, basketball och field-hockey.

Avskedet

Men höjdpunkten på året var ändå "Field Day" i början på maj. Då tävlade skolans två lag, Orange och Blue, i alla tänkbara idrottsgrenar under festliga pampiga arrang-

emang. Men så i slutet av maj inträffade det, som vi alla fasade för; Graduation.... Till takterna av "Pomp and Circumstances", iklädda långa klänningar, saris och dyrbara kostymer tågade vi i avgångsklassen snyftandes fram i aulan för att få våra diplom av rektorn. Och efter den storslagna festen återstod så då bara det fruktade AVSKEDET. Denna gång utan återvändo eller hopp om alternativ. Nu gällde bara för oss alla återvändandet och anpassningen till ursprunget, i olika delar av världen.

För många av mina vänner som både fötts och vuxit upp i Indien, tillhörde detta ursprung endast föräldrarna. Mina föräldrar och Lotta hade redan lämnat Indien en månad tidigare, så efter ett traumatiskt och smärtsamt farväl så påbörjade även jag denna resa, resan tillbaka i tid och rum, som skulle komma att ta många, långa och svåra år.

Med mig i bagaget bar jag på ovärderliga erfarenheter, outplånliga upplevelser, oförglömliga minnen och djupa vänskapsband samt denna dikt, av Khalil Gibran. Som en hyllning till Kodai har jag burit den i mitt hjärta under alla år som gått.

"Farewell to you and the youth I have spent with you.

It was but yesterday we met in a dream.

You have sung to me in my aloneness and I, of your longings have built a tower in the sky.

But now our sleep has fled and our dream is over, and it is no longer dawn.

The noontime is upon us and our half waking

has turned to fuller day, and we must part.

If in the twilight of memories we should meet once more,

we shall speak again together and you shall sing to me

a deeper song.

And if our hands should meet in another dream,

we shall build another tower in the sky..."

Epilog

Långt upp i Hälsingland ligger "Lata", en rödmålad stuga med vita knutar. Här har familjen sedan återkomsten från Indien, sitt nya Shangri-La och Mountain Resort. Vid Dellensjöns strand, bland blånande berg, fäbodvallar och barrskogar. Hit kan vi dra oss tillbaka för att insupa dofterna, andas den rena, klara luften samt njuta av naturen och stillheten.

Här eldar vi i den öppna spisen, tänder fotogenlampor och tvättar oss i den isande kalla sjön. Här finns varken TV, WC, elektricitet eller centralvärme, och endast här kan jag fortfarande känna den där äkta och så innerliga känslan av livets fullkomlighet! Här ligger jag nu på bryggan och skriver dessa ord och meningar om svunna tider, kära minnen men också svåra år. Här vandrar jag på Minnenas Allé och betraktar den kokong som innehåller min uppväxt i dom sydindiska bergen. Men också många praktiska bestyr upptar nu mina dagar och på kom-ihåg-listan står saker som - Algmedel till vattensängen, - Nya p-piller till Singoalla (min ena katt), -kläder till Mary, -visum, och -vaccinationer.

För genom en ödets nyck är jag nu nämligen på väg tillbaka, tillbaka till landet-förlänge-sedan, tillbaka till Kodaikanal. Men nu under omständigheter jag knappt vågat varken drömma eller fantisera om tidigare. Så vem vet, kanske ett framtida nummer av SYDASIEN kommer att innehålla en mera vuxen och vidsynt dagslägesrapport, om en sydindisk Hillstations utveckling, från rekreationsort för brittiska kolonistörer och missionärer till ett centrum för utbildning, jordbruk och inhemsk turism.

Eva-Karin Håkansson

arrangera kompletta indiska middagar till kända och okända, större och mindre sällskap.

Under de sista åren i Stockholm drev jag på dagtid en resebyrå för resor enbart till Indien och arbetade kvällstid som värdinna på en indisk restaurang. Jag umgicks då nästan uteslutande med indier, gick oftast klädd i indiska kläder och var till och med sekreterare i The Indian Association of Sweden.

Med vetskapen om att det hos de flesta, av de närmare 400 nu levande f d elever och personal på Svenska Skolan i Kodai, fanns ett stort behov av ett mer organiserat samröre, så sammankallade systrarna Sörberg och jag, 1985, dessutom till bildandet av "Svenska Skolans Kodaiförening". En kamratförening som nu en gång om året ger ut en tidning med det välkända namnet "Mimosabladet" samt gör årliga gruppresor till Indien och Kodai. Under en helg vartannat år strålar de flesta av medlemmarna samman för att under

indiska förtecken upprätthålla vänskapsband, underhålla minnen och frossa i mat, fotografier och dylika ting.

Efter att ha utforskat 29 länder, på 22 olika resor, var det först under en semestervecka i Lappland, som jag för fyra år sedan så äntligen upptäckte Sverige! Jag bröt upp från livet i Stockholm, och flyttade till Helsingborg, la resebranschen på hyllan, sadlade om och blev svensk patriot på heltid. (Behöll dock intresset för den indiska matlagningskonstens magi samt drömmen om att en dag öppna en egen indisk restaurang....) Detta tillstånd varade i två hela år innan det så började klia i Indien-benet igen, och jag blev mer och mer rastlös. Jag kom då i kontakt med SYDASIEN som erbjöd medarbetarskap i redaktionen och den svenska patriotismen ligger nu på is tills vidare....

Eva-Karin Håkansson

Ladakh & Zanskar i davidskamp mot Goliat

I skuggan av den våldsamma konflikten i den indiska delstaten Jammu & Kashmir mellan muslimska separatister och den indiska armén pågår i samma stat en annan konflikt, på "världens tak" - i regionen Ladakh/Zanskar. Sedan två år tillbaka råder i dessa provinser ett öppet uppror mot delstatsregeringen i Srinagar, närmast i form av en regelrätt befrielsekamp.

I modern tid restes redan 1968 och 1970 krav från den lokala buddhistiska befolkningen i Ladakh och Zanskar på större inflytande i Jammu/Kashmir:s delstatsregering samt krav på autonomi. Kraven fick dock klinga ohörda och i den mån det på plats pågått aktiviteter, har information om dem inte förmått forcera bergen som omger provinsen. Utåt sett tycks snarast den politiska situationen i området ha präglats av samförstånd mellan olika intressegrupper och en nästan alienerad återhållsamhet i de materiella kraven.

På det religiösa planet, kring vilket så stor del av livet kretsar, har toleransen mellan buddhister och muslimer varit anmärkningsvärt stor, med tanke på vilka yttringar de religiösa spänningarna i regionen i övrigt tar sig. Få områden har mer präglats av den lamaistiska/buddhistiska livsfilosofins lugn och harmoni, väl omvittnat av de första resenärer som i mitten av sjuttioalet tog sig över passen i Himalaya till de isolerade dalar som utgör Ladakh och Zanskar.

Buddhistisk enklav

Sommaren 1989 tog lugnet ett abrupt slut. Ett flertal grupper började kräva att Ladakh och Zanskar skulle frigöras från det övervägande muslimska Kashmir och i stället bli ett unionsterritorium direkt under centralregeringen i Delhi. Det kom till öppna stridigheter mellan buddhister och muslimer-, och regeringen i Delhi nödgades sända paramilitära trupper till Ladakhs huvudstad Leh.

I Srinagar står det "India Dogs Go Home". I Leh gäller ett helt annat budskap.

Hur det hela egentligen började är svårt att greppa och likaså råder delade meningar om vad som egentligen hände där högt uppe i Himalaya.

Fram tills 1400-talet var Ladakh ett teokratiskt styrt, oberoende väst-tibetanskt kungadöme. De efterföljande trehundra åren var området i perioder under islamiskt styre och på 1700-talet byggdes den ännu existerande moskén i Leh. 1834 föll Ladakh för en hinduisk armé under ledning av den berömde dogra-fursten Gulagh Singh och blev formellt en del av Kashmir. På sin geografiska belägenhet var området dock avskilt från övriga Kashmir och isoleringen bröts först 1962 när vägen mellan Srinagar och Leh öppnades, vilket möjliggjorde turism i området.

Fem miljoner

Ladakh och Zanskar är alltså distrikt i den Indiska delstaten Jammu & Kashmir. Med indiska mått är delstaten med sina 5 miljoner invånare gles befolkad. Ladakh och Zanskar upptar mer än halva regionens yta men har färre än 200.000 invånare. Medan ca 70 proc av invånarna i hela Jammu & Kashmir är muslimer, har Ladakh och Zanskar till mer än 90 proc buddhistisk befolkning.

Kulturellt har Kashmirs folk nära samhörighet med delar av Pakistan. Efter Indiens självständighet 1947 kom distrikten Gilgit, Hunza, Baltistan och delar av det egentliga Kashmir att hamna i Pakistan, medan resten av Jammu och Kashmir blev indiskt. Ladakh och Zanskar däremot hör närmast hemma i

den tibetanska kultursfären och har därför också kommit att kallas "Lilla Tibet". Ladakh och Zanskar utgör en buddhistisk ö i en muslimsk sjö i ett hinduiskt land.

Ladakh och Zanskar har alltid varit dåligt representerade i det kashmiriska delstatsparlamentet. Buddhister har diskriminerats vad gäller tillträde till olika typer av högre statliga tjänster. Deras lokala språk har inte fått undervisas i skolorna. Där det väl finns skolor har dessa varit underbemannade, och annan samhälllig service som sjukvård, vägar gravt eftersatt.

Islamisk kulturell invasion

Något som tillkommit efter turismens ankomst till Ladakh-dalen, är vad en lokal opinionsbildare kallade en slags "islamisk kulturell invasion". Muslimska köpmän från framför allt Srinagar har i stor utsträckning skott sig på den ökande turismen, drivit de flesta hotell i Leh och kontrollerat nästan helt den turistintressanta handeln. På ett mycket okänsligt sätt köper eller t.o.m. stjälar man buddhistiska religiösa föremål för att sedan dyrt sälja till turister.

Mitt under turistsäsongen i juli 1989 brast bubblan och de ackumulerade motsättningarna kom i öppna dager. Muslimer vägrade fira Dalai Lamas födelsedag och höll sina affärer öppna, vilket för buddhisterna var ett fruktansvärt helgerån. Buddhister demonstrerade mot muslimernas tilltag och de båda fraktionerna skanderade slagord mot varandra på gator och torg. Regelrätt slagsmål lär ha förekommit mellan ledarna för Muslim

Demomstration i Leh mot Kashmirs kontroll av den buddhistiskt dominerade provinsen i Himalaya.

Association och Buddhist Association på Main Bazar i Leh.

Dessa till synes bagatellartade händelser, plus naturligtvis de underliggande sociala motsättningarna, gjorde att fredliga buddhistmunkar tog både till orda och till handgripligheter. Man deklarerade bl a "social boycott" av muslimer och den 9 augusti och några dagar däromkring kastade man sten på muslimska (d.v.s. alla) bussar och bilar på väg till och från Leh. Inga allvarligare personskador inträffade, men den materiella förstörelsen var omfattande.

Icke-(person)våldsfilosofin var mycket uttalad i aktionerna, och passagerare och besättning i bilar och bussar uppmanades att först kliva ur innan fordonen demolerades med stenar. I Leh förekom med jämna mellanrum våldsamma utbrott mellan muslimer och militanta buddhistiska grupper.

Ladakh/Zanskar - Indien

På federal nivå har Kongresspartiet kommit att stödja buddhisterna, medan t.ex. National Conference mer tycks ta parti för de muslimska gruppernas intressen. Då det numera upplösta delstatsparlamentet i Jammu/Kashmir dominerades av Farooq Abdullahs parti National Conference hade Ladakh/Zanskar inte den minsta chans att göra sig gällande där. På riksnivå fanns 1989

en ladakhier i parlamentet i New Delhi, typiskt nog en kvinna, illustrerande den relativa sekularisering och emancipation som traditionellt råder i Ladakh/Zanskar.

Krav på att omvandla regionen till unionsterritorium klingar naturligtvis ohört. Det är omöjligt för centralregeringen i Delhi att ge efter för sådana krav, och utlysa folkomröstning därom samtidigt som man vägrar att hålla en motsvarande folkomröstning i Kashmir.

Utgången av en sådan folkomröstning vore så gott som given och skulle innebära ett från Indiska unionen frigjort Kashmir med starka band till Pakistan. Den buddhistiska minoriteten skulle ha mycket svårt att göra sin stämma hörd i en sådan situation. Ibland tar sig därför de buddhistdominerade gruppernas frigörelsekrav lite desperata uttryck, då man t.ex. säger sig hellre vilja tillhöra ett kinesiskt dominerat Tibet än att styras av propakistanska kashmirier.

Många grupper

Den nymornade nationella och kulturella medvetenheten har ännu inte formaliserats och samordnats i en enhetlig front. De olika gruppernas krav varierar också, allt ifrån krav på fullständig frihet från Kashmir och indiska unionen, via krav att förvandlas till

unionsterritorium, till modesta krav på rättvisare ekonomiska villkor och garanterad respekterad religionsutövning. Rena traditionsbevarande grupper finns också, men gemensamt för samtliga är att de hävdar sin verksamhet vilande på buddhistisk grund. Det gäller de tidigare nämnda Buddhist Association och Buddhist Action Committee lika väl som Students Educational & Cultural Movement of Ladakh, Youth Buddhist Association, Ladakh Peoples Movement for Union Territory Status, eller allt vad de nu kan heta.

Leif Bjellin

Asien Specialisten

Boka din resa hos oss till Bangladesh, Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Singapore, Malaysia, Indonesien.

Metropol Resor

Luntmakaregatan 42
111 37 Stockholm
Tel 08-10 45 58, 24 10 51

Först nu kan man förstå hans storhet

Nyöversättning till engelska gör äntligen Tagores poesi rättvisa

Nobelpristagaren Rabindranath Tagore finns översatt till svenska, men det är doftlösa och konstlösa tolkningar gjorda i början av seklet via Tagores egna engelska prosaöversättningar. Nu först finns han nyöversatt av William Radice på ett sätt som gör Tagores sköna poesi full rättvisa. Per Olov Henricson har läst Radices översättningar och tolkar själv Tagores dikt "Den gyllene båten" till svenska.

Även om man vistas i Bangladesh i helt andra syften än att studera bengalisk litteratur kan man knappast undgå Rabindranath Tagore. Blir man hembjuden till ett medelklasshem i Dhaka är chansen stor att någon dotter i familjen uppmanas att ta fram sitt *harmonium* och underhålla gästerna med Tagoresånger. På teve läser unga män hans dikter — recitation är en levande konst här. Han avbildas på kolorerade almanackor och i form av massproducerade statyetter.

I huset vi hyrde fanns han på en liten keramikrelief i ett av rummen tillsammans med den andre nationalskalden, Nazrul Islam.

Hans liv och verk hyllas ibland på ett devotsätt som riskerar att skymma det faktum att han fortfarande är en viktig influens i kulturlivet i det bengaliska språkområdet — Västbengalen och Bangladesh. Som en av våra litteraturintresserade bekanta sa:

— Även om en poet idag skriver i modernistisk anda, om han försöker bryta med traditionen, så finns Tagores verk där. Också de unga radikala författarna har påverkats av Tagore. När det gäller själva språket, hur *bangla* kan användas i litteraturen, har han

betytt så mycket att man, oavsett vad man tycker om hans verk och idéer, inte kommer förbi honom.

Tolerans och upplysning

Tagore växte upp i en förmögen hinduisk familj i Calcutta, i en miljö som präglades av olika sociala och religiösa reformsträvanden. I dagens Bangladesh ses han ofta som en representant för en specifik bengalisk tradition av tolerans och upplysning. På så sätt blir han betydelsefull för många intellektuella i ett Bangladesh där starka krafter i dag verkar för ett ökat inflytande från islam på politiken.

Hur gör man då, om man som utlänning i Bangladesh med mycket begränsade kunskaper i språket, vill närma sig denne Tagore?

En del prosa hittade jag i engelsk översättning hos bokhandlarna vid New Market i Dhaka. På en yrkesskola driven av katolska missionärer köpte jag *Sonar Taree* — Den gyllene båten — den första av hans diktsamlingar som blev allmänt populär. I en översättning som åtminstone för mig lämnade frågan om anledningen till hans betydelse och popularitet obesvarad.

Så gott som allt som finns översatt

Foto: Lars Eklund

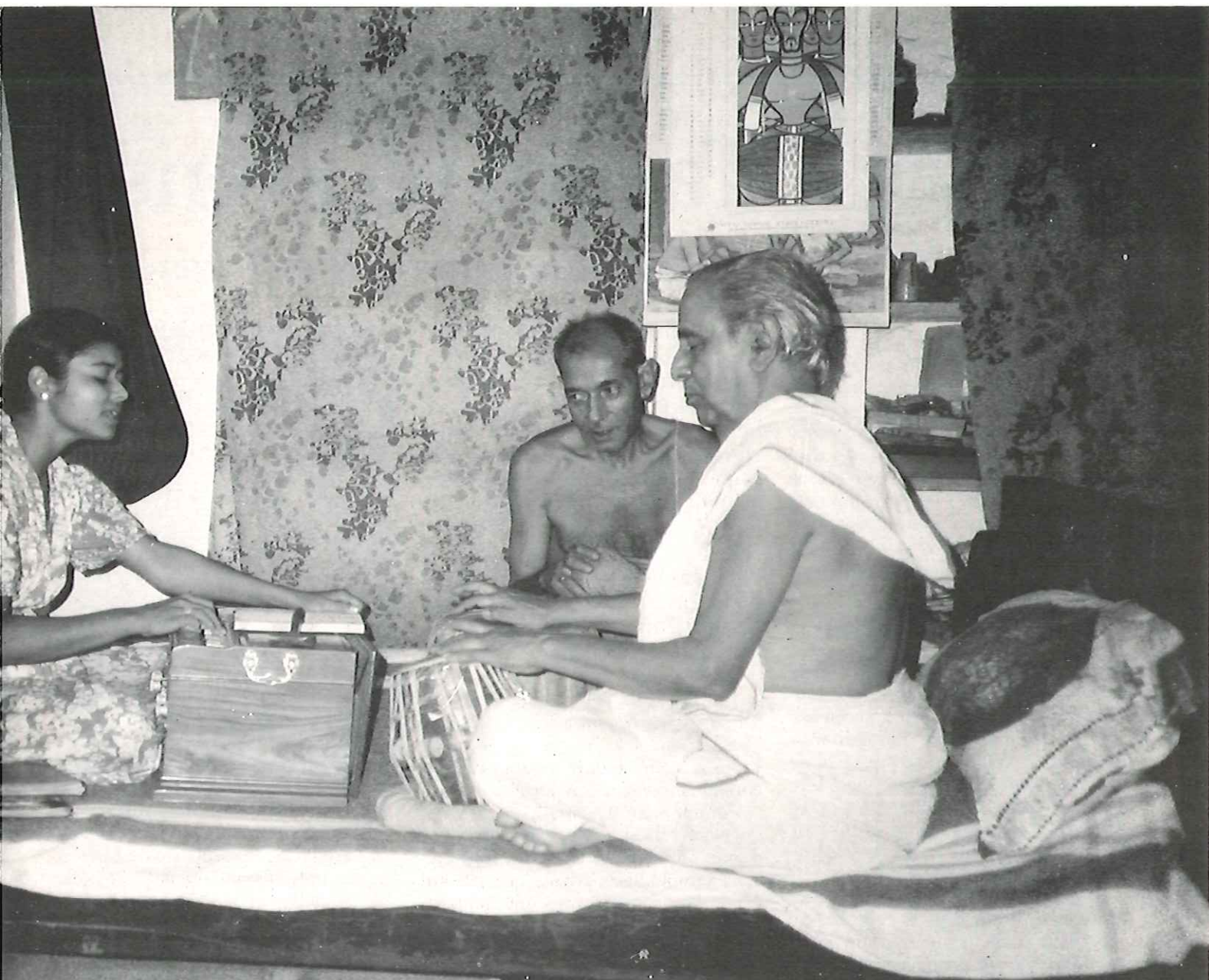
till svenska är från åren runt 1920. De svenska tolkningar som finns av hans dikter är gjorda efter hans egna engelska prosaöversättningar, men som den irländske skalden W.B. Yeats skriver, i förordet till den engelska utgåvan av **Gitanjali**:

"Dessa lyriska dikter — mina hinduvänner säga att de bäras av den subtilaste rytmen, äro fulla av en färgnyansering, omöjlig att översätta, och av metrisk uppfinningsförmåga..."

Svåröversatta sånger

Och där har vi svårigheten att, utan gedigna kunskaper i *bangla*, försöka närma sig den mest betydelsefulla bengaliske författaren. Innehållet i hans dikter är oupplösligt förenade med formen, med det bengaliska språket, som han i sin stora produktion utvecklade på sätt som fortfarande präglar dagens bengaliska litteratur.

Särskilt tydligt är det i den del av hans produktion man först kommer i

I alla bengaliska hem hör musikstunder där man spelar och sjunger Tagores sånger till vardagen. Att kunna ett stort antal sånger och dikter utantill och framföra till ackompanjemang av harmonium är något som hör till god allmän bildning. På bilden Calcuttakonstnären Annada Munshi hemma hos släktingar i staden Chandernagore, Västbengalen.

kontakt med i Bangladesh, hans sånger. Samla några sångkunniga bengaler och Tagoresånger är närmast ofrånkomliga — det påminner mig lite om hur vi sjunger Evert Taubes visor. Men i Tagores sånger (lik-som Taubes) är text och melodi sammanvävda och beroende av varandra på ett sätt som gör dem mycket svåra att översätta.

Ett citat av Tagore själv:

"Poesin är inte en känslosak, det är skapandet av en form... Rim är så viktigt i poesin, genom rimmet får orden ett slut men slutar ändå inte. Själva yttrandet är över men inte klangen och örat och sinnet kan fortsätta med sin lek i det oändliga att bolla rimmet fram och till varandra."

Tagore översatte själv många av sina dikter till engelska. Frågan man ställer sig vid läsningen är varför Tagore, för vilken formen var så betydelsefull, på engelska tolkar sina dikter på en tämligen konstlös prosa, där

dessutom mycket av innehållet utelämnats.

Tagore började översätta dem närmast av en slump. En resa till England 1912 måste uppskjutas på grund av sjukdom. Tagore, som var för svag för att skriva något nytt började då översätta sina egna dikter, och fortsatte sedan under sjöresan till England där hans poesi väckte stor uppmärksamhet. Senare i livet såg han mer kritiskt på sina översättningar och i ett brev 1932 sade han sig ångra att de överhuvud taget publicerats.

Öppnar nya dörrar

Själv är det inte förrän jag i Calcutta kommer över ett urval dikter i nyöversättning som jag tycker mig börja ana vad det handlar om.

Det är William Radice som i *Selected Poems* har översatt direkt från originalspråket — också de dikter som finns i Tagores egna engelska tolkningar. Radices engelska är enkel

och smidig och bärs fram av en underliggande rytm som (vad jag kan förstå) förmedlar mycket av originalens form. Hans tolkningar öppnar dörrar in till Tagores diktning.

Den inledande essän är en personlig introduktion till Tagores liv och verk. I den tar han upp ett annat hinder, vid sidan av språket, för en samtida läsare av Tagore: den piedestalt Tagore placerats på.

Hållningen kan anas i fortsättningen av Yeats-citat ovan *"Dessa lyriska dikter... uppenbara i sin tankegång en värld, som jag drömt om hela mitt liv."*

I början av seklet kom Tagore i Europa att framstå som en representant för Det österländska. Mitt under den engelska kolonialismens höjdpunkt sökte sig många i Europa till det som man uppfattade som romantiskt och inspirerande i Indien. Man odlade ett intresse för indisk andlighet, bland annat uttryckt i teosofin, som spelat en märklig roll i utbytet

mellan Indien och England. Tagore, med sina rötter i den indiska filosofin, med dikter där en andlig verklighet ständigt återspeglas i den materiella, kom att stå i fokus för ett intensivt intresse. Med sitt böljande hår och skägg och fotsida klädnad personifierade han dessutom bilden av den vise österlänningen.

1913 fick Tagore Nobelpriset i litteratur. De följande tjugo åren var fyllda av resor — till Europa flera gånger, Amerika, Kina, Japan, Sovjetryssland, Iran och Irak. I Sverige översattes mycket av hans poesi, prosa och teaterstycken, såväl som verk i filosofiska och kulturella frågor. Men den stora uppmärksamheten han väckte här blev ganska kortvarig. Letar man efter hans böcker idag får man söka på antikvariaten.

Friare poesi mot slutet

Tagore dog 1941, som något av ett monument. Men Radice pekar på hur Tagore i sina sena dikter knappast framstår som den vise filosofen, inte formulerar vunna insikter utan ställer nya frågor. Hur hans poesi blir friare i formen, avskalad, alltmer av ett enkelt mänskligt tilltal. Hur människan Tagore, inte den store kulturelle nydanaren, framträder.

Tagores sista diktsamling består av femton korta dikter. Radice har inte tagit med någon av dem i sin samling. "Kanske är de översättliga", skriver han och beskriver dem som gäckande och svårbegripliga samtidigt som det är i dem Tagore kommer oss närmast.

Människan närmare

Något av detta finns också i hans målningar. Ser man Tagore som den upphöjde vishetslärare blir hans produktion som bildkonst ett bryderi. Bilderna framstår som snabbt ihopkomna experiment med färg och form, ibland närmast groteska. I dem står han mycket fri i förhållande till traditionen. De är amatörmässiga - på samma sätt som Strindbergs måleri är det.

Kanske kommer vi människan Tagore - inte monumentet - lite närmare i hans bilder.

Och när man läser Tagore, skriver Radice, "ska man inte sätta sig vid hans fötter, inte gå till honom sökande visdom... Man ska se begränsningarna i hans övertygelser, sårbarheten i hans strävanden."

Läst så blir Tagore en levande diktare.

Per Olov Henricson

Tagore på svenska

Så olika kan samma dikt tolkas !

Det kan tyckas förmätet att ge sig till att tolka en av Tagores dikter utan ordentliga kunskaper i hans språk. En bengalisk bekant blev också smått upprörd när jag förde saken på tal. Men William Radices engelska översättning, som jag utgått från, har en sångbarhet (han skriver också att hans översättningar bör läsas högt) som gav mig idén att göra ett försök på svenska. Översättningen bör också ses som just ett försök.

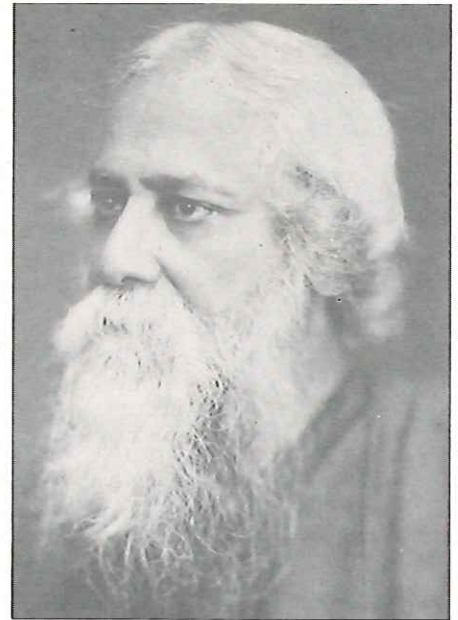
Dikten finns — såvitt jag vet — tidigare bara översatt till svenska från Tagores engelska prosaversion, som knappast förmedlar något av det bengaliska originalets form.

Jämför man Tagores och Radices engelska tolkningar finner man betydande olikheter, inte bara i formen. Ett exempel bara: Av det bengaliska originalet framgår inte könet på personen i båten. Tagore översätter med *hon*. Radice kommenterar inte detta mer än att det är mer troligt att finna en man vid åran och använder följaktligen *han*.

Jag har diskuterat diktens innehåll och form med Tanvir Mokammel, journalist och författare i Dhaka. Enligt honom följer Radices översättning originalet väl och vi har tillsammans gått igenom båda versionerna och olika förslag till svensk tolkning.

Den gyllene båten publiceras i en samling med samma namn 1894. Tagore hade då i några år haft ansvaret för familjens egendom Silaidaha i Kushtiadistriktet vid floden Padma. I dikter, noveller och brev från den tiden skildrar han också landskapet. Den som besökt Bengalen under monsunen känner igen miljön, med risfält, bräddfyllda floder och upptornade moln."

Men känner man till något om villkoren på landsbygden väcker dikten frågor. Visserligen står det "*Medan vi bärgade skörden.....*", men vem är det som talar? Det är knappast någon av landsbygdens daglönare som är det som utför det mesta av det hårda arbetet. Möjligen kan man tänka sig en småbonde. En person från Tagores klass, en jordägare, skulle knappast

själv deltaga i det fysiska arbetet.

Dikten är alltså inte mycket av skildring av verkligt skördearbete. Radice ser det underliggande temat som konflikten mellan själen, som kan nå befrielse genom självupppoffring, och jaget, som strävar efter erkännande.

Det ligger också nära till hands att associera till Tagores egna enorma produktion och den uppmärksamhet hans person väckte.

Men man ska vara försiktig med att läsa sig vid en entydig tolkning. Tagore själv menade att dikter ska *vara*, inte *betyda något*.

Per Olov Henricson

Prosaöversättningen från 1916

Regnet föll stritt. Floden forsade och brusade. Den flödade över och svalde ön, medan jag med mina sädeskrävar i en hög väntade ensam på banken, vars höjd minskades.

Ur skuggorna på andra stranden skjuter båten fram med en kvinna vid rodet.

Jag ropar till henne: »Kom till min ö, som ligger omringlad av glupska vatten, och tag bort min års-skörd.»

Hon kommer och tar allt jag har intill sista kornet. Jag ber henne ta mig själv med.

Men hon säger: »Nej!» — båten är lastad med mitt gods, och ingen plats finns kvar för mig.

Översättning: H Hulderberg, efter Tagores engelska prosaversion. Ingår i samlingen "Flyktingar".

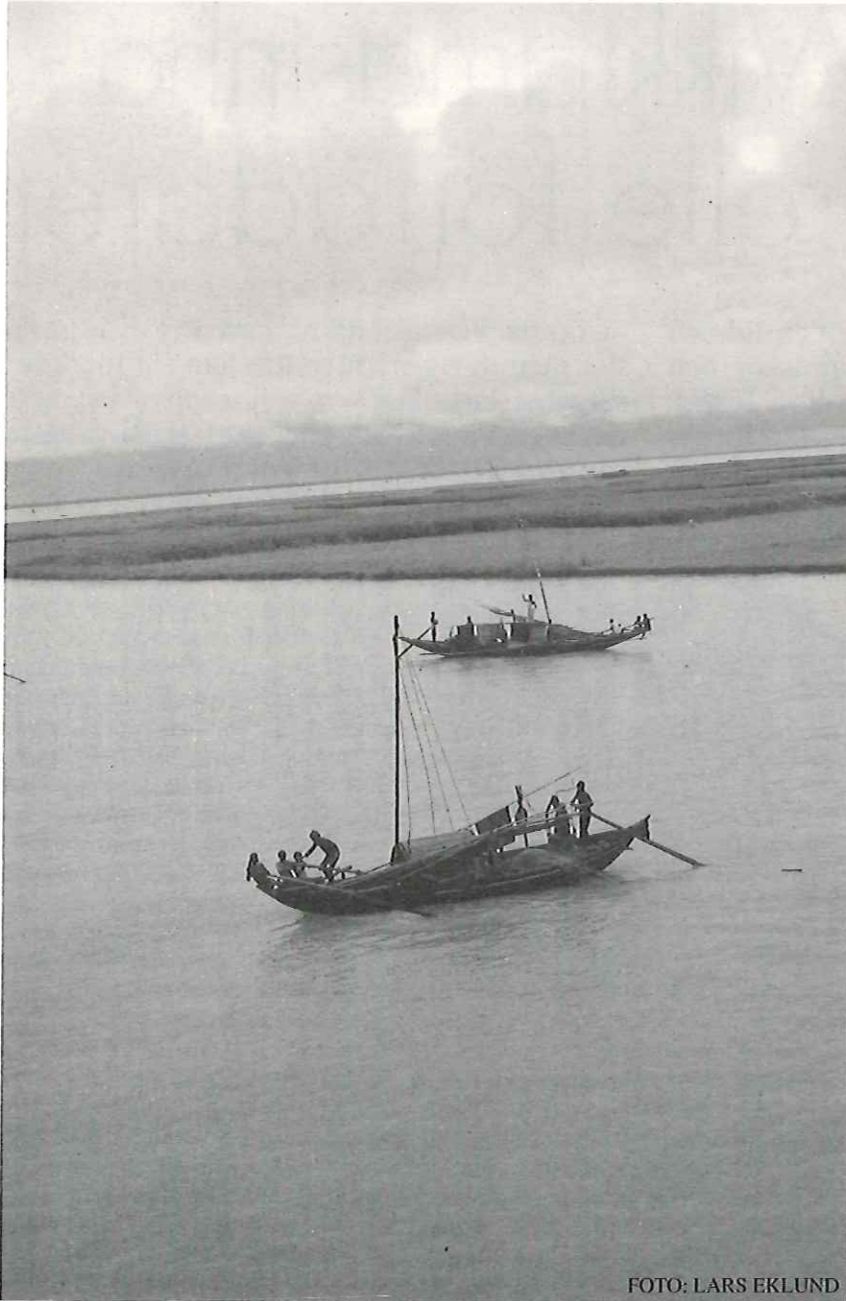

FOTO: LARS EKLUND

সোনার তরী

গগনে গরজে মেঘ, ঘন বরষা ।
 কূলে একা বসে আছি, নাহি ভরসা ।
 রাশি রাশি ভারি ভারি ধান-কাটা হল সারা,
 ভরা নদী ফুরধারা ধরপরশা—
 কাটিতে কাটিতে ধান এল বরষা ॥

একখানি ছোটো খেত, আমি একেলা—
 চারি দিকে বাঁকা জল করিছে খেলা ।
 পরপারে দেখি আঁকা তরুছায়ামসী-মাথা
 গ্রামখানি মেঘে ঢাকা প্রভাতবেলা ।
 এ পারেতে ছোটো খেত, আমি একেলা ॥

গান গেয়ে তরী বেয়ে কে আসে পারে !
 দেখে যেন মনে হয়, চিনি উহারে ।
 ভরা পালে চলে যায়, কোনো দিকে নাহি চায়,
 ঢেউগুলি নিরুপায় ভাঙে দু ধারে—

SYDASIEN 3/91

দেখে যেন মনে হয় চিনি উহারে ॥

ওগো, তুমি কোথা যাও কোন্ বিদেশে ?
 বারেক ভিড়াও তরী কূলেতে এসে ।
 যেয়ো যেথা যেতে চাও, যারে খুশি তারে দাও—
 শুধু তুমি নিয়ে যাও ক্ষণিক হেসে
 আমার সোনার ধান কূলেতে এসে ॥

যত চাও তত লও তরী-পরে ।
 আর আছে ?— আর নাই, দিয়েছি ভরে ।
 এতকাল নদীকূলে যাহা লয়ে ছিলাম তুলে
 সকলই দিলাম তুলে ধরে বিধরে—
 এখন আমারে লহো করুণা ক'রে ॥

ঠাই নাই, ঠাই নাই, ছোটো সে তরী
 আমারি সোনার ধানে গিয়েছে ভরি ।
 জীবগগন ঘিরে ঘন মেঘ ঘুরে ফিরে,
 শুল্ল নদীর তীরে রহিল পড়ি—
 যাহা ছিল নিয়ে গেল সোনার তরী ॥

Den gyllene båten

*Molnen mullrar i skyn och regnet
 strömmar
 I ensamhet sitter jag sorgsen vid
 floden
 Kärvarna ligger i högar, skörden är
 över
 Virvlarna skär genom vattnet som
 stigit till brädden
 Medan vi bärgade skörden kom
 regnet*

*Ett litet risfält, jag sitter ensam
 Vattnet i floden virvlar och rasar
 På andra stranden står träden, med
 bläcksvarta skuggor
 kring byn som är målad på
 morgonens dimmor
 Jag sitter ensam vid fältet här*

*Vem är det som kommer, som styr
 emot stranden,
 som sjunger? Någon jag tycker jag
 känner igen
 Seglen är fyllda, han ser rakt
 framför sig
 Vågorna bryter hjälplöst mot båten
 Jag ser, det är någon jag känner
 igen*

*Till vilket avlägset land ska du
 segla?
 Styr in till stranden och lägg till en
 stund
 Res vart du vill med din last, vart
 du vill
 Men kom in till stranden, ge mig ett
 leende
 Tag med mitt gyllene ris när du far*

*Tag med så mycket du kan i din båt
 Finns det mer? Inget mer. Jag har
 gett allt jag har
 Allt mitt arbete här invid floden
 Har jag lämnat ifrån mig, i lager på
 lager
 Men tag också mig med, ta mig
 ombord*

*Det finns ingen plats, båten är liten
 Båten är fylld av mitt gyllene ris
 Över regntidens himmel driver
 skyarna tunga
 Jag sitter ensam på den ödsliga
 stranden
 Allt jag hade försvann med den
 gyllene båten*

**Svensk tolkning PO Henricsson
 efter William Radices översätt-
 ning direkt från bengaliska origi-
 nalet (publicerat här bredvid).**

Lakdasa Wikkramasinha - den kulturelle förrädaren

Lakdasa Wikkramasinha rasade mot en tid och ett samhälle som kvävde både människor och poesi. Innan hans författarbana bröts i förtid, hann han framträda som en radikal poetisk förnyare som samtidigt var märkligt besatt av det

förflutna. Flertalet dikter han skrev var på engelska men därigenom tyckte han sig förråda den singalesiska kultur som i dikterna ofta symboliseras av en landsflyktig eller utnyttjad kvinna, skriver för SYDASIEN Anders Sjöbohm.

Lakdasa Wikkramasinha's poesi är märkligt mångskiftande. Det är som om han hade tagit alla sina personliga motsägelser in i dikten och låtit dem urladdas där: smärta och sarkasmer, ursinne, galghumor och mild ironi, romantisk retorik. Ofta är bildspråket fränt och våldsamt. Han tycks alltid ha behövt "något att explodera över". Han provocerade, poserade ibland, var svårtolkad och ojämn, men rörde alltsomoftast vid konflikter som låg djupt i hans samtid. I en dikt från debutsamlingen *Lustre* från 1965 liknar han poeten vid en som kastar en bomb rakt in i folkmassan och sedan ställer sig att anteckna, en som alltid ligger i bakhåll. "Poeten är bomben i staden", med sitt eget såriga hjärta tickande i bröstet. (Och i en annan dikt fullföljer han bilden: polisen som oskadliggör en bomb jämställs med kritiker som "tar isär" en dikt.)

Lakdasa Wikkramasinha rasade mot en tid och ett samhälle som kvävde både människor och poesi. Själv började han skriva när den poetiska modernismen på allvar nådde hans hemland Sri Lanka. Men när han sökte sig till upproret mot traditionerna, till oroande metaforer och obundna versformer, var det paradoxalt nog som försvarare av en tradition. Ur upplevelsen av rotlöshet, avhumanisering och värdenas förfall — har det sagts — har både radikal modernism och politisk konservatism spirat. Ibland hos en och samma person. Lakdasa Wikkramasinha, ättlingen till en åldrig singalesisk aristokratsläkt, var snarast besatt av det förflutna. Om nuet är fullt av lögn och stagnation, står det förflutna — som i dikten "The workers" — för

motsatsen:

*Mina förfäder kände inte
frånvaron av så många saker
och denna känsla av att vara omringad
av vatten som ruttnar*

Historiens ironi ville att Lakdasa Wikkramasinha fick uppleva att det förflutna på sätt och vis återupprättades på Sri

Lanka, blev till statsbärande myt om singaleserna som Buddhas utvalda folk, en myt som landets minoriteter snart kom att uppfatta som ett dödligt hot mot dem själva. 1956, när författaren var i tonåren, störtades engelskan som officiellt språk och singalesiskan kom i dess ställe. Engelskan dödförklarades. Ingen singales hade dittills förmått skriva något av värde på det gamla kolonialspråket och att någon någonsin skulle lyckas göra det föreföll otänkbart.

Men Lakdasa Wikkramasinha skrev på engelska. Det plågade honom. I förordet till *Lustre* gjorde han dessutom sin vända offentlig. Han hade kommit att inse, skrev han, att han använde sig av samma språk "som det mest föraktliga och avskyvärda folket på jorden", och han hade ingen lust att bidra till att förlänga dess liv: "Att skriva på engelska är en form av kulturellt förräderi. Jag måste för framtiden tänka ut ett sätt att kringgå detta förräderi; jag ämnar göra det genom att göra mitt skrivande alltigenom omoraliskt och destruktivt."

Samma diktsamling tillägnade han sin farmor, "vid 90 med ett sinne lika klart som ditt blod av århundraden". I förordet lovade han dessutom att en dag återkomma på singalesiska, med en lång episk dikt om sina förfäder.

Ären gick och Lakdasa Wikkramasinha publicerade ytterligare fem tunna samlingar på engelska. 1967 kom *Janakiharana and other poems*, 1970 *Fifteen poems*, 1973 *Nossa senhora dos chingalas*, 1975 *O regal blood* och 1976 *The grasshopper gleaming*. 1971 redigerade han och bidrog själv till en antologi tillägnad målaren Justin Daraniyagala. Först 1977, året före sin död, samlade han sig till *Avurudu mangala davasa* (= "årsdag"). Den långa dikten om förfäderna blev dock aldrig skriven men man kan ana konturerna till den i en rad dikter om det

Kasserade burkar

Med de kasserade, tomma mjölkburkarna i avfallet i regnperioden när moskiterna förökar sig. Med de kasserade cigarrettburkarna och tobaksburkarna och mängder av andra burkar går de sista returerna från slummens befolkning till deras lyckligt lottade bröder i städerna. Och till deras egna rika bröder, och till deras fiender som bluffar sig till deras kvinnor

Utan att behöva betala tio rupees eller femton eller tjugo eller två för dem tas alla dessa kasserade burkar in i det bakre rummet på ett hyrehus eller ett ruckel eller på köpmannens pråliga gods med hans fem kvinnor med väldiga magar — för dem rymts i dessa silverblanka burkar, virade i papper, de fruktansvärda explosioner som måste komma och ständigt äger rum på fel platser.

förflutna i de sex samlingarna på engelska.

Lakdasa Wikkramasinha behandlade engelska språket med ett ovanligt mästertskap, och han hade ett utpräglat sinne för rytmen. Hans engelska har också fått mycket beröm av lankesiska kritiker för att den känsligt återger singalesiskans vändningar:

Then the kind Menike said, O then

You take what straw you need from the behind shed.

Omdiktade folklig poesi

Han översatte och omdiktade folklig poesi. I sina egna dikter på singalesiska använde han sig av talspråk; samlingen från 1977 förbryllade emellertid de singalesiska kritikererna, och den har aldrig fått samma erkännande som hans samlingar på engelska.

Sitt löfte att vara omoralisk och destruktiv förblev han trogen. Inte minst slår hans uppgörelser med den västerländska kultursfären — som han själv var väl förtrogen med — hårt under bältet. "Tala inte med mig om Matisse", börjar en dikt med samma namn som slutar med att i stället tala

om hur mördarna hölls vid liv

av skönheten de rövade från vildarna: till våra avsides

byar kom målarna, och våra vitmenade lerhyddor stänktes ner med gevärseld.

Imperialismens våld

Kulturen som en del av imperialismens våld. I en annan dikt möts två engelsmän. "My dear Chap", börjar den ene och bryter ut i en lovsång till den andres singalesiska tjänsteflicka och älskarinna. Lakdasa Wikkramasinha lägger ett vållustigt blomsterspråk, kryddat med klassiska anspelningar, i munnen på honom. Det hela liknar mest en påträngande verbal könsakt, inte bara kvinnans kropp plundras utan också poesin i den, kulturen och historien, hennes härstamning värdig en furstinna...

Sorgsen grimas

Det är inte den enda gången som Lakdasa Wikkramasinha återkommer till bilden av tjänsteflickan som blir sexuellt utnyttjad av sina herrar, av utländskamen dessvärre också av inhemska. "Death of Ashanti" handlar om hur Ashanti, i en utdragen kollektiv våldtäkt, drivs i döden. Med en sorgsen grimas konstaterar diktens berättare att t o m hans egen kusin, "den siste på manssidan", varit med om att utnyttja Ashanti. Men den lilla skräckslagna åttaåringen i dikten "To a servant girl", lyckas vända underläget gentemot sin sadistiska matmor i ett lika sadistiskt överläge. Det är en dikt som inte väjer för vare sig det groteska eller sentimentala. I inledningsraderna kryper den lilla flickan på knä med sin trasa. I slutraderna ligger matmodern maktlöst förlamad i sin säng, döende av giftet "Du och Han". För nuhar

flickan vuxit upp till älskarinnan som husbonden lyder blint.

Kvinnan står inte sällan som bild för poesin. Sånggudinnan som "lever på poetens vita blod/ och ger av det", identifieras i en dikt med både väster- och österländska mytfigurer och gudomligheter men

musan är också varje kvinna jag har lust till

så som jag har lust till döden.

Men poesin är förföljd. I "The three sisters" är muserna, sånggudinnorna, drivna i landsflykt, men brottet slår ofelbart tillbaka: död, torka och ofruktbarhet. Och "Stones of Akuratiye Walauwa", som tar sin utgångspunkt i den gamla farmoderns minnesbilder, manar fram bilden av en kultur i sönderfall:

Nu finns bara lukten av träda från utplånade fält.

Och de tjugoön fönstren i huset

som såg inåt, in i poesin, in mot gårdsplanen

och sädeskornen som torkade i solen, är kanske

det sista minnet

som blir bevittnat, innan tomhet genomtränger

bortglömd tid.

Kotmaledrömmen

Men det finns också en högstäm dikt när diktarens sådd blåser upp, "som eld ur grönskan", runt vaderna på singalesiska ungmör.... Det är den rusiga drömmen om "gröna almanackors tid", om ett återupprättat furstendöme i den lilla staden Kotmale. Den skrevs innan Sri Lankas regering (med svenskt kapital) förverkligade sin dröm om ett mäktigt kraftverksbygge på samma plats.

Lakdasa Wikkramasinhas författarkarriär blev kort. Hans dikter började komma i tryck i tidskrifter, också utländska, fr o m 1970. Men själv dog han i förtid, drunknade under en simtur i början av 1978; han var då ännu inte trettisju år gammal. Ett begränsat antal av hans dikter finns idag tillgängliga i antologier, men en utgivning av hans samlade verk har än så länge inte kommit mer än till planeringsstadiet. Man kan verkligen undra vad Lakdasa Wikkramasinha skulle ha tänkt idag, när publiceringsmöjligheterna för Sri Lankas poeter blivit så få och möjligheterna att ligga i bakhåll med bomber så många, när bilden av ett fornstort Sri Lanka manipuleras av skrupelfria politiker och när singalesiskatjänsteflickor går på massexport till arabstaterna och andra länder. Men att den engelskspråkiga poesin på Sri Lanka har överlevt alla dödförklaringar har den inte minst Lakdasa Wikkramasinhas "förraderi" att tacka för.

Anders Sjöbohm

LITTERATUR

Flera av Lakdasa Wikkramasinhas dikter finns att läsa i bl a Rajiva Wijesinhas *An anthology of contemporary Sri Lankan poetry in English* (1988) och DCRA Goonetillekes *Modern Sri Lankan poetry* (1987); i den förstnämnda hittar man Gamini Hathhotuwegas viktiga essä, bl a om Wikkramasinhas behov av att "explodera", från 1978 avtryckt. Yasmine Gooneratnes *New Ceylon Writing* (nr 4, 1979) innehåller ett stort block av texter av och om Lakdasa Wikkramasinha.

Ny tidskrift och nytt sällskap

Halva världens litteratur

Den indiska samtidslitteraturen är rik. Det har SYDASIEN förmått visa vid några tillfällen. Denna litteratur bidrar till en mer sammansatt läsupplevelse. Andra dofter och ljud, andra perspektiv vilka i bästa fall lämnar kvar en rikare bild av verkligheten.

-Att göra indisk och annan utomeuropeisk litteratur tillgänglig är viktigt. Det tyckte ett nordiskt litteraturseminarium som i våras i Göteborg samlade nära 200 bibliotekarier, kulturjournalister, översättare, förläggare och lärare (se förra numret av SYDASIEN).

Seminariets initiativtagare går nu vidare genom att bilda ett litteratursällskap och starta en tidskrift - bägge med namnet Halva Världens Litteratur.

Tillsammans ska de...i Norden verka för en ökad kunskap om och översättning, utgivning, spridning och läsning av barn-, ungdoms- och vuxenlitteratur från Asien, Afrika och Latinamerika.

Var med från början genom att på postgiro nr 216272-5 betala in SEK, NKR eller DKR 150:-, vilket utöver medlemskapet berättigar dig till fyra nummer av tidskriften; det första kommer kring årsskiftet. För institutioner, vilka vill försäkra sig om en prenumeration är motsvarande kostnad 200 kr.

För ytterligare information kan du vända dig till

Halva Världens Litteratur

Box 68

443 22 LERUM

Tel 0302-16922

Fax 0302-16926

Kontaktperson: Britta Dreborg

I skuggan av ny adoptionslag i Sri Lanka

Svensk adoptionorganisation i blåsväder

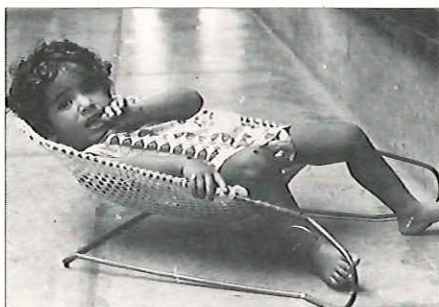
Den 20 mars i år beslöt den statliga biståndsmyndigheten NIA att stoppa adoptionsorganisationen Sri Lanka Barns Vänner (SLBV) från att förmedla adoptioner från Sri Lanka.

Beslutet var kulmen på en längre tids misstro mot SLBVs samarbetspartner i Sri Lanka. Men det var också ett exempel på NIAs vana att ge sig själv tolkningsföreträde vad det gäller utvecklingen på adoptionsfronten i Sri Lanka. För problemen har varit kända länge.

Bakgrunden till NIAs beslut i mars att stoppa SLBV från att förmedla adoptioner är den allvarliga kritik som riktats mot SLBVs samarbetspartner i Sri Lanka, Mount Lavinia Friendship Society (MLFS) och dess sekreterare och chef, Niel Silva.

I ett PM skriver NIA att man via SLBV fått fram uppgifter som visat på att Niel Silva och MLFS advokat Dhamsiri Fonseka för stora pengar ordnat adoptioner åt SLBV-medlemmar som tröttnat på att vänta i organisationens kö. Förmedlingen har skett helt vid sidan av det normala samarbetet mellan SLBV och MLFS.

Att kommersen och de stora pengarna betydde mycket för MLFS och Niel Silva borde dock ha stått klart i många år sedan saken för första gången togs upp här i

SYDASIEN redan 1984 (i nr 3/84). Men inte förns i november 1990 blev det för mycket också för SLBV självt som då beslöt stoppa verksamheten eftersom adoptionerna kostade mer än avtalen mellan SLBV och MLFS. Silvas och Fonsekas piratverksamhet fanns också bakom SLBV-stoppet liksom det faktum att blivande adoptionsfamiljer ofta fick sina blivande barn utbyta innan adoptionerna genomförts.

I februari hade tydligen SLBV "talat ut" med Silva och Fonseka och man meddelade NIA att nu kunde man köra igång igen. Men NIA tycktes för tillfället inte imponeras av detta och man skriver i sitt PM som föregick deras beslut om stopp att man kan ju inte fundera på åtal mot Silvas piratkontakt i Sverige och samtidigt tillåta en svensk auktoriserad adoptionsorganisation att fortsätta sitt samarbete med den part i utlandet som haft stor del i dessa adoptioner... (Det) kan knappast främja förtroendet för de auktoriserade adoptionsorganisationerna och för

NIAs tillsynsverksamhet.

SLBVs beslut att köra vidare hade mött intern kritik och folk hoppade av i protest mot Neil Silva-samarbetet. Och NIA sa alltså nej.

SLBV valde då en kosmetisk förändring: Man ordnade fram ett nytt (statligt) barnhem men behöll i allt övrigt (hotell, resor, administration m m) samarbetet med MLFS. Niel Silva har dock frånträtt posten som sekreterare i MLFS, men han driver fortfarande kringverksamheten. SLBV har också skaffat ny advokat, men Mr Fonseka står kvar som "konsult" i verksamheten.

NIA svalde betet och beslöt den 19 juni att tillåta SLBV att återuppta sin verksamhet.

I den rapport som SLBV försåg NIA med före beslutet i juni framgår tydligt att SLBV fortsatt har fullt förtroende för Silva och Fonseka. Ändringarna har SLBV gjort "för att få lugn och ro" och Neil Silva har avgått "för att rädda vårt fortsatta samarbete". Och vidare: "Det är tråkigt att vi, för att tillfredsställa svenska (läs: NIA) krav, tvingas ta bort ansvar från en person som gjort så mycket för oss..." (SLBVs parentes). Man skriver också att samarbetet med paret Silva/Fonseka fortsätter på allehanda sätt.

Ändå gick NIAs beslut alltså vägen för SLBV.

Thomas Bibin

Skärpta regler

I somras togs en ny adoptionslag i Sri Lanka. Lagen innebär att adoptioner kommer att ske från statliga barnhem, att utlandsadoption bara får ske när man inte kunnat genomföra en adoption inom landet samt att de barn som kan komma i fråga ska vara föräldralösa eller barn från skilsmäsohem.

Lagen är ett resultat av den ökade kritiken i Sri Lanka mot tilltagande kommersialisering av adoptionerna. Under de senaste åren när lagen har diskuterats har verksamheten avtagit och flera stopp har tidvis förekommit.

En kritik mot lagen är en bestämmelse om att den förbinder blivande adoptivföräldrar att betala pengar för vård av ett barn på barnhem. Men inget sägs om hur stor summan ska vara, till vem den ska betalas osv.

Citatet:

"Det är inte konstigt att Sri Lankas ambassadör uppmanar oss västerlänningar att välja Sri Lanka som vår nästa semesterort. Skönare stränder finns knappast. Människor ler ju så vänligt. Billigt är det. Lugnt är det.

När indierna väl lämnat tamilland och det var fritt fram för singalesarmén, som legat i bivack

några år, att få nytt färskt blod på sina bajonetter. Då upphörde som genom ett trolldrag oroligheterna mellan singaleserna i söder och väster. Nu har man fullt upp med att slåss i norr och den oenighet som syntes evig mellan singaleserna har förbytts i en temporär enighet mot tamiler.

Så på med tangabadyxorna. Tre sprutor i häcken. Billig flight med Air Lanka. Åk till paradiset. Det rekommenderas."

Jan Blomstrand, ordförande för adoptionsföreningen Sri Lankas Barns Vänner i SLBV-nytt nr 4/90 (dec).

En erotisk fedtklump

Nusrat Fateh Ali Khan:
Mustt Mustt. (Real World Records/
Virgin)

Jeg indrømmer det blankt og uden forbehold. Mit første møde med den pakistanske sanger Nusrat Fateh Ali Khan vakte kun afsky og væmmelse.

Da jeg trak pladen ud af det meget smukke cover dukkede et billede op af en umådelig fedtklump i satinskjorte med svømmende øjne, pølsefinger og fede kinder der bævrende havde lagt sig tilrette på satinskjortens flipper. Mr. Nusrat i egen omfangsrige person.

Jeg synes, jeg kunne lugte ham og høre hans fede pustende åndedrag, og dog var det bare en plade og et billede jeg stod med i hånden. Han lyder nok som en stukken gris, tænkte jeg med den overlegenhed, der altid ledsager uvidenheden.

Men hvad er det, man siger. To ting får verden til at forandre sig. Når man mister en mødom, og når man mister en fordom. Det første har jeg ikke så meget forstand på, men jeg er ret godt med, når det gælder det sidstet. Og Nusrat Fateh Ali Khans plade *Mustt Mustt* tog bogstaveligt talt fordommen på mig, og jeg har siden helt overgivet mig til hans sange.

Nusrat er en pakistansk sanger i sufisme-traditionen. Han har tidligere udsendt det traditionelle album *Shanan* —shah på pladeforlaget Real World, men på hans nye plade *Mustt Mustt* forsøger han at blande kortene med vestlige musikere og hans egen sangtradition.

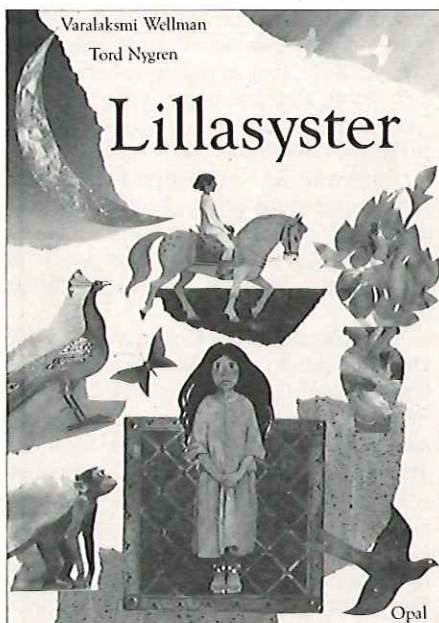

Nusrats sange svinger mellem fordybelse og ekstase. Hvad enten de handler om kærlighed, religion eller filosofi, vibrerer de af længsel og en egen diskret erotisk glød, der minder mig om en passage i Salman Rushdie's roman *Midnatsbørn*. "Pia kyssede et æble, sanseligt, med sin stærkt læbestiftfarvede fyldige munds rige fylde, og rakte det derpå til Nayyar, der på dets modsatte side tilsvarende anbragte sine virilt lidenskabelige læber".

Måske er der eksperter, der vil sige, at denne plade er en typisk hybrid mellem vestlig og pakistansk musik, der lader det oprindelige og etniske bag sig. Jeg ved bare, at *Mustt Mustt* har været en flittig gæst på min gramfon, og når jeg hører den, får jeg en afsindig lyst til et æble.

René Jacobsen

Tidigare publicerat i ZigZag nr 2/91

Underbar sagobok

Varalakshmi Wellman/Tord Nygren:
Lillasyster. En saga från Indien (Opal
1990).

När jag i våras tillbringade tre månader i Indien tillsammans med familjen blev denna underbart vackra sagobok vår mest lästa och älskade bok. Flera gånger varje dag propsade barnen, 3, 5 och 7 år, på att höra den spännande och en aning hemska sagan om prinsessan som om natten förvandlas till en otäckjättekvinna som förgör allt.

Varalakshmi Wellman hörde själv sin mormor berätta sagan i sin barndom i södra Indien. Efter många år i Sverige har hon nu skrivit ned berättelsen som hon minns den, och med den förträffliga illustratören Tord Nygrens hjälp lyckats återskapa den indiska sagovärlden. Nygrens teckningar är underbara detaljrika konstverk som väl stämmer överens med Varalakshmis saga.

Det enda som jag saknar med boken är historien om sagans ursprung. Varalakshmi kunde gärna nämnt hur hon suttit vid sin mormors fötter och lyssnat spant. Att det handlar om muntlig tradition som gått i arv från generation till generation. Det förhöjer glädjen att läsa boken när man vet att det är en äkta indisk saga och inte vilken som helst fantasiberättelse med indiskt motiv.

Lars Eklund

SYDASIEN:s läsare erbjuds köpa *Lillasyster* till specialpriset 85 kronor. Betala till SYDASIEN:s postgiro 79 54 96-9, märk "Lillasyster" på talongen.

Klasser i vått och torrt

Venkatesh B Athreya, Göran Djurfeldt & Staffan Lindberg:
Barriers broken - Production relations and agrarian change in Tamil Nadu. (Sage publications 1990)

I en tid när bråket om hur floden Cauverys vatten ska delas mellan delstaterna Karnataka och Tamil Nadu nästan fått den nytillträdda Narashima Rao-regeringen på fall är det intressant att läsa en bok som ger en närbild av detta område.

Boken tar upp sambandet mellan ekologi, jordbruk, egendomsförhållanden och klasserna. Den går också in på följderna av den statliga politiken.

Författarna tar för sig två ekosystem, det våta och det torra. De försöker ta reda på om det finns skillnader i produktionsförhållandena i de två ekotyperna och om det är själva ekosystemen som avgör dessa skillnader.

Egendomsförhållandena i det våta området är starkt polariserade i motsats till det torra. Många är egendomslösa i det våta området medan ett större antal äger och brukar sin jord i det torra området.

Författarna studerar två viktiga processer. Den första gäller arrende i våtzone. På 50-talet fanns en mycket aktiv rörelse bland arrendatorerna där som med stöd från DMK och kommunistpartiet fick igenom en arrendelag. Utarrenderingen har gått ner som en följd av detta. Under den senaste generationen har många jordlösa hushåll lyckats komma över jord. Brahminen har förlorat sitt monopol.

Författarna sticker håll på teorin att staten upprätthållt de existerande produktionsförhållandena. De menar att utvecklingen styrs inte bara av ekonomiska krafter, men väl att den statliga inblandningen haft en strategisk betydelse för processen.

Även om ändringarna i egendomsförhållandena inte varit så omfattande så har dom bidragit till att minska spänningen mellan fattiga och rika.

Detta är en bok för de som kommit en bit i sina studier. Modellen är mycket komplex, innehåller många variabler och kräver av läsaren att han/hon har hög abstraktionsförmåga, kunskaper om området och en god inblick i marxistisk jordbruksanalys.

Att författarna lägger så stor vikt vid ekosystemens betydelse ger boken ett intressant perspektiv. Men de kunde kanske lagt mer vikt vid kulturella faktorer.

Boken är grundlig, arbetar solitt metodiskt (här talar en filolog med ett års antropologistudier) och är definitivt läs- värd.

Astri Ghosh

Omtumlande om litteratur

Wasafiri no 11 (1990)

Vilket antiklimax, egentligen... Litteraturen på engelska, det gamla världserövrarspråket, blommar som kanske aldrig förr. Men idag är det i kraft av själva sin mångfald och av frigörelsen från London och andra centra som den blommar. Ja, i kraft av sin egenkänlighet och — orenhet.

Därför känns det omtumlande att öppna **Wasafiri**, litteraturtidskriften från Canterbury i England. För vad den försöker ta pulsen på är just den litteratur som via engelska språket hör ihop med Europa och samtidigt vill slita banden, göra sig fri. Eller, som det står i underrubriken: perspektiv på afrikansk, karibisk, asiatisk och svart brittisk litteratur.

I nummer elva kan man läsa om väst-

indisk poesi, invandrad till Englands storstäder. Och i samma nummer frågar den indiska författarinna Nayantara Sahgal hur länge det egentligen ska talas om "post-kolonial" litteratur. En indiers kulturella medvetande, skriver hon, omsluter tusentals år — en tidlös tid, omätbar för européernas klockor. I detta överväldigande och ytterst komplexa arv innebär de brittiska åren bara ytterligare ett kulturlaget, bara ett bland ett otal andra....

Nayantara Sahgal berättar om sin uppväxt och om hur en närmast schizofren kulturell splittring utgjort själva motorn i hennes skrivande. Fadern, nationalisterna som dog i briterernas fängelse men som grät när bomberna föll över London 1940 — farmodern som satt med korslagda ben vid sin Ramayana men som också var den som gick i spetsen för demonstrationerna mot importen av engelska tyger och som lämnades blödande i rännstenen, efter polisernas käpprapp....

Utanför Sverige räknas Nayantara Sahgal som en lika betydande författarinna som Anita Desai. Men ingen av hennes märkliga romaner har blivit översatt. Inte "Mistaken Identity" där sonen till en maharadja under tjugotalet av misstag spärras in av britererna; i fängelset förstör han sina uttråkade kommunistiska cellkamrater med sitt livs historia. Inte "Plans for departure" där en ung danska (!) strax före första världskriget tar anställning i Indien, hos en bisarr indier som vägrar koka grönsaker eftersom han betraktar själva kokproceduren som en tortyr av de stackars grönsakerna! Runt dessa båda grupperar sig vankelmodiga kolonialadministratörer, fanatiska missionärer och indier som benhårt håller på sitt kastsystem när missionärerna hotar med att sätta alla sorters barn i sin skola.

"Jag tror inte någon har lyckats skapa en modern indisk karaktär", skriver Nayantara Sahgal också, "om man med 'modern' menar en grundläggande förändring jämfört med vad som fanns innan. Jag är inte säker på att någon sådan varelse existerar, så det verkliga livet kan inte vara till mycket hjälp för att hitta exempel."

Sorgligt att Nayantara Sahgal ska vara så okänd i Sverige. Men glädjande att **Wasafiri** lovar att göra ett heltigenom sydasiskt nummer framöver!

Anders Sjöbohm

"Behind Poverty" på tamil

Lördagen den 20 juli 1991 invigdes officiellt den tamilska översättningen av SYDASIEN-medarbetarna Göran Djurfeldts och Staffan Lindbergs bok "Behind Poverty". Boken kom ursprungligen ut 1975. Översättningen som gjorts av R Sankaranarayanan publiceras av New Century Book House i Madras. Vid invigningen i Madras deltog Staffan Lindberg, översättaren samt representanter för Tamilnadus delstatsadministration.

AFGHANISTAN

Lösning på väg

För första gången sedan konflikten bröt ut i Afghanistan för 12 år sedan ser en lösning ut att vara på väg. Alla parter i konflikten har insett att alternativ saknas till en politisk uppgörelse.

FN:s generalsekreterare Javier Perez de Cuellar lade i maj fram en fredsplan i fem punkter, som förankrats genom resor till Iran och Pakistan. Planen bygger på ett slut på striderna och på all utländsk inblandning samt att en intra-afghansk dialog inleds så att en bred interimregering kan bildas i väntan på fria val.

Sovjet och USA har båda godkänt planen, liksom Iran, Pakistan, Kina och Saudiarabien.

Vid ett möte i Islamabad 29 juli enades 17 gerillagrupper baserade i såväl Iran som Pakistan om en gemensam ståndpunkt, varvid man godtog de Cuellars fredsplan.

BANGLADESH

Ershad i fängelse

Den avsatte presidenten Ershad dömdes av en specialtribunal till 10 års fängelse för illegalt vapeninnehav. Rättegången pågick under fyra månader. Ershad tänker överklaga domen, men om även högre instans håller fast vid domen mister han sin plats i parlamentet.

Forskarkonferens

Etnicitet, identitet och utveckling i södra Asien.

En konferens kring dessa frågor hålls 11-13 oktober på Kongkilde Field Study Center på Sorø i Danmark. Forskare och studenter från hela Norden med inriktning på studier av Sydasiens kommer att delta i en rad workshops.

För närmare information om seminariet kontakta Göran Djurfeldt, NASA, Sociologisk Institut, Linnésgade 22, DK-1361 Köpenhamn K.

Kulturfestival i Åbo

I Åbo i Finland arrangeras mellan den 14 och 29 september en "tredje världens kulturfestival". Avsikten är att fylla Åbo stad med kultur från hela tredje världen. Under festivalen förevisas hantverkarens produkter, konstutställningar, filmer, konserter, sagor, dikning, litteratur, dans och teater. Dessutom anordnas seminarier, diskussionstillfällen, olika workshops och temaveckor i skolorna

25 september arrangeras en särskild temadag för Indien. Hela Åbo kommer att vibrera av indisk kultur, indisk musik och indisk mat.

För information kontakta festivalbyrån Safari, tel 21-517 859.

উত্তরাপথ UTTARAPATH

INDISKA OCH BENGALISKA
KULTURTIDSKRIFTEN

UTTARAPATH
(Den nordiska vägen)

Uppgårdsvägen 3 C
421 69 V Frölunda
tel 031-29 42 67

Tidskriften ges ut i två särskilda editioner. Den ena är rent bengalisk kulturtidskrift för invandrare i Skandinavien, medan den andra helt och hållet består av material på svenska och engelska och riktar sig till svenskar och icke bengalisktalande indier med intresse för indisk kultur.

Varje nummer är fyllt med noveller, dikter och artiklar om litteratur, film, teater, konst och intervjuer m.m.

Prenumeration på Uttarápath kostar 60 kr/år (4 nummer) för en edition, 100 kr för båda editionerna. Postgiro 7 35 36-5 Uttarápath. Ange vilken edition som önskas.

উত্তরাপথ একটি অস্বাভাবিক এবং অব্যবহারিক বাংলা সাংস্কৃতিক মূহুর্ত। উত্তরাপথ পড়ুন, উত্তরাপথ-এ লিখুন। এই এবাসে উত্তরাপথ বাংলা সাহিত্য শির ও সংস্কৃতির একমাত্র মূহুর্ত। উত্তরাপথ ইউরোপ ও আমেরিকার অস্বাভাবিক বা মা সংস্কৃতি ও সাহিত্যপত্রের সঙ্গে সহযোগিতার সূত্র আবদ্ধ।

উত্তরাপথ একই সঙ্গে দুটি সংস্করণ প্রকাশিত হয়। বা মা ভাষীর জন্য বাংলা এবং অস্বাভাবিক পর্যটকের জন্য ইংরেজী ও সুইডিশ বিষয়বস্তু নিয়ে Non-Bengali Edition.

NOTISER FRÅN SYDASIEN

AJIT NINAN/India Today

INDIEN

Tempelbyggen förbjuda

Indiens regering vill förbjuda hinduer att bygga om gamla moskéer till hinduiska tempel. Undantag görs dock för moskén i Ayodhya i Uttar Pradesh där striden om rätten till tempelplatsen har kostat minst 2000 liv hittills.

Enligt regeringsförslaget får inga tempel som fanns vid landets självständighet 1947 övertas av någon annan religionsgrupp.

USA-hjälp stoppas

Det amerikanska representanthuset röstade den 13 juni för att stoppa all ekonomisk hjälp utom livsmedelsbistånd, samt stoppa vapenför-

säljning till Indien om inte landet upphör att producera kärnvapen.

Frågan drevs av Pakistan-vänliga ledamöter som krävde att samma villkor skulle gälla för Indien, som man tidigare beslutat om för Pakistan.

NEPAL

Miljökatastrof

Under Nepals första år med demokratiskt styre har kalhuggningen av Nepals skogar intensifierats. Kraftigt. Källor i skogsministeriet uppskattar att 24.000 hektar fällt under året, mot 700.000 hektar under de föregående 32 åren av panchayat-styre. Timmer värt uppskattningsvis 312 miljoner dollar har smugglats ut till Indien under året. Kalhuggningen är värst i gränsområdena till de indiska delstaterna Uttar Pradesh och Västbengalen där tiotusentals nybyggare illegalt röjt mark i djungeln med stöd från vänsterpartierna som under året satt med i interimregeringen.

PAKISTAN

Ekonomi framför allt

En omorientering av den pakistanska utrikespolitiken är på gång. Regeringen under premiärminister Nawaz Sharifs ledning vill minska

beroendet av ekonomisk hjälp från väst, och i stället främja handelsrelationerna med bl a Japan och Asean-staterna. Lån ska ersättas med handel.

De pakistanska ambassaderna runtom i världen har fått besked om att dras effektivitet framledes ska mätas i hur väl de lyckas främja pakistanska affärsmän och öka den bilaterala handeln.

En effekt av den ändrade politiken är de förbättrade relationerna med Iran. En petrokemisk industri ska anläggas i Karachi och till den byggs en gas-pipeline från Iran. Något som fått arab-lobbyen i Pakistan att rasa. Emiren av Qatar har erbjudit Pakistan att låta anlägga en gas-pipeline under havet från Qatar 1700 km hellre än att Pakistan och Iran slår sig samman.

Vidare ska järnvägsförbindelsen över gränsen till Iran åter öppnas för trafik efter att ha legat nere i två år, och den ekonomiska samarbetsorganisationen mellan Pakistan, Iran och Turkiet har aktiverats. I maj skrevs ett nytt tullavtal under och en gemensam investeringsbank ska upprättas.

Också med Indien vill Nawaz Sharif öka de ekonomiska förbindelserna. Vid besöket på Rajiv Gandhis begravning i juni förklarade Sharif sig se fram emot ökat samarbete inom ramen för SAARC, den sydasiatiska samarbetsorganisationen. Kashmirkonflikten är det enda hindret, sa Sharif som dock hoppades på en lösning utifrån att Indien accepterar FN:s säkerhetsråds resolutioner.

(Far Eastern Economic Review 13/6)

Bangladeshiska läkare deltog vid anti-kärnvapenkonferens i Sverige

Älvsjö utanför Stockholm blev den 29-30 juni i år värd för den första internationella konferensen med "Läkare mot kärnvapen". Hundratals deltagare från ett 80-tal länder deltog. PLO, Israel, Kuwait, Irak samt Indien, Pakistan och Bangladesh hörde till dessa.

Från Bangladesh kom läkarna Mustafa Jalal Mohiuddin, Kanak Kanti Barua samt Abdul Matin.

Jag frågade Mohiuddin om det är riktigt att delta i konferensen när Bangladesh hotas av närmare problem än så i form av växthuseffekten, översvämningar och cykloner..

-Både Indien och Pakistan har sannolikt redan kärnvapen, och Bangladesh har tekniskt kunnande för att skaffa. Alltsedan Sheikh Mujibs död har Bangladeshs försvarsbudget ökat flerfaldigt jämfört med utbildnings- och hälsovårdsbudgetarna. Det är inte osannolikt att det kan dyka upp någon som liknar Saddam Hussain i bangladeshisk politik, som förverkligar dåraktiga drömmar. Men vi ska se till hålla

Läkarna Abdul Matin t v, Mostafa Jalal Mohiuddin och Kanak Kanti Barua deltog i Älvsjömötet mot kärnvapen. Kan de hålla Bangladesh kärnvapenfritt?

Bangladesh absolut fritt från kärnvapen, förklarade läkaren Mustafa Jalal Mohiuddin.

Shafiqul Islam

SINGLE WINDOW BOOK SERVICE

For all your requirements of
Indian Publications in

Sociology, Anthropology
History
Politics, Economics
Administration
Performing Arts
Religion, Philosophy
Literature
Govt. Publications, etc.

Please write to

Manohar Book Service

2/6 Ansari Road
Daryaganj
New Delhi - 110 002
(INDIA)

Telephone:
00991-113262796
00991-113275162

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

POSTTIDNING **B**

**BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING**

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan.

Här skulle ditt namn stå om du betalat
årsavgift. Ett år (=4 nummer) kostar 100:-.
Institutioner och utland betalar 120:-.
Postgiro 79 54 96-9.

Rytmens mästare

I sin konst följde Rabindranath Tagore varken en orientalisk eller europeisk stil. Till trots att han saknade formell skolning har hans verk haft stor betydelse för indisk konst.

Tagore började inte måla förrän 1927, vid 66 års ålder, uppmanad av en kvinna vid namn Victoria di Campo. Under de följande åren fram till sin död 1941 experimenterade han med olika tekniker. Han arbetade med mycket färg för att skapa djup, atmosfär och struktur. Uppbyggnaden med dessa tre dimensioner balanseras mot den dekorativa effekten i ytplanet.

Som kolorist var Tagore ovanligt djärv. Han målade med bläck, samma som han använde sig av som författare, vattenfärg eller egenhändigt tillverkade växtfärger. Han lyckades få färgen på duken att vibrera av rörelse som av vind, och ljuset att skina klart eller dunkelt på ett sätt som frambringade just den nivå av djup som krävdes för att skänka balans åt motivet alternativt låta det bäddas in i oändlig rymd.

Totalt finns 2.302 konstverk av Rabindranath Tagore noterade. Hans sista verk, fyra månader innan han dog, föreställde en kvinna, tecknad med svartkrita. Han utnyttjade även pensel, vattenfärg, pigmentfärg, kolkrita etc. Däremot målade han sällan i olja.

I maj 1930 hölls den första utställningen av Tagores konst utanför Indien, på Galerie Pigel i Paris. Utställningen turnerade sedan under ett års tid runt till Birmingham, London, Berlin, Dresden, Köpenhamn, Genève, Moskva, Boston och slutligen New York. Entusiastiska tyska konstkritiker jämförde Tagore med de tyska expressionisterna.

Eventuella likheter är dock tillfälligheter. Tagore målade utan förebilder och han uppnådde mognad på egen hand. Han brukade oftast måla snabbt, upphetsat som om han arbetade under tidspress. Han sökte medvetet undvika att måla alltför sockersött. Svart bläck

blev hans motmedel. Rabindranaths motiv utgjordes framför allt av människor, landskap och geometriska figurer. I hans målningar visas ofta sådana cirklar, kuber och rektanglar slagna i bitar som för att skapa en ny värld av konst.

Lika lite som det är omöjligt att ignorera det inflytande som Tagores noveller, dikter och sånger än idag har i Indien och Bangladesh (se P-O Henriessons artikel på sid 30 i detta nummer) kan man låta bli att nämna Tagores insatser i samband med Indiens konsthistoria. Det var Tagore som introducerade konstnärer som Franz Mark, Paul Klee och Kandinsky i Indien i samband med en utställning i Calcutta 1922.

När det gäller sina egna verk förklarade Rabindranath Tagore:

"Den enda lärdom jag behållit från min ungdom är träningen i rytm. Tankens rytm, ljudets rytm. Jag fick insikten att rytm är det som gör det flyktiga verkligt, något som är väsentligt i sig själv. Och därför när klottret i mina manuskript likt syndare ropade efter frälsning och angrep mina ögon med fullheten i det skrivnas irrelevans ägnade jag mer tid åt att rädda det in i den barmhärtiga slutgiltighet som rytmen står för än att fortsätta med det som egentligen var min uppgift.

Bykvinna. Målning av Rabindranath Tagore.

Mina bilder är min versbyggnad gestaltad. Om de händelsevis skulle vinna erkännande bör det främst gälla den rytmiska betydelsen i formen som är ursprunglig, och inte för någon tolkning av en idé eller framförande av fakta."

Kumkum Munshi
Konstnär bosatt i Calcutta

Översättning: Lars Eklund

Lösnummer av SYDASIEN

finns hos följande återförsäljare:

Spara denna förteckning och tipsa dina bekanta var de kan få tag på SYDASIEN. En läsoplevelse de förtjänar!

Danderyd

Pressbyrån, Danderyds sjukhus
huvudentré

Eskilstuna

Gamla Stadens Tobak, Rådhus-
torget 5
Talvings Tobak, Fristadstorget 6

Falun

Havanna-Magasinet, Stora Torget

Gävle

Kungsbutiken, S Kungsgatan 11

Göteborg

Alternativ Handel, Linnégatan 13-21
Domus, Kungsporsavenyn
Haga Bokcafé, Tredje Långgatan 8
Presscenter, Nordstadstorget 2
Röda Rummet, Storgatan 15
Syndikalistiskt Forum, Landsvägsg 38
7-Eleven, Linnégatan 62
Tidningskiosken Turisten, Kungs-
portsplatsen

Halmstad

Erik Nordbergs cigarraffär, Sperlings-
gatan 24

Horndal

Villahedkiosken Fornlöf, Villahed

Jönköping

Bokcafé Viktoria, Barnarpsgatan 31
Cigarr o pappershandel Linnéa,
Klostergatan 66

Kalmar

Bokcafé Arbetarkultur, Södra Lång-
gatan 22
Domus, Storgatan 21

Karlstad

Karlstad Bokcafé, Bergslagsgatan 2B
Hanssons Tobak, Järnvägsgatan 1

Kista

Pressbyrån, Centrum

Luleå

Bokcafé Tankarnas Trädgård,
Timmermansgatan 32
Luleå Nya Bokhandel, Storgatan 15

Lund

Juhllins Efttr Tobak, L Fiskaregatan 23
Tobaksboden Östertull, Ö Mårtens-
gatan 20

Munkedal

Morgans Servicebutik, Saltkällans
badplats

Oslo

Tronsmo Bokhandel, Kristian
Augustsgt 19

Stockholm

Anderssons Tidningshörn, Hornsg 52
Akademibokhandeln Frescati
Björn Ronnie Fixp Tobak, Regerings-
gatan 82
Firma Cigarrlådan, Stora Nygatan 9
Föreningen Bokhandeln, Hornsg 151
Handelsfront, Drottninggatan 73 C
International Presscenter, Regerings-
gatan 12
Litsön Tobak, Sergelgatan 11
Ragges Tobak o livs, Birkagatan 19
Röda Rummet, Drottninggatan 100
7-Eleven Näröppet, Hantverkarg 59
Svensk-Kubanska, Drottningg 89-91
82:ans Tobak, Regeringsgatan 82

Sollentuna

Pressbyrån, Centrum

Sundsvall

Tidsspegeln, hörnet Sjögatan/Bank-
gatan

Söderhamn

Brobergs Livs, Gamla Stugsunds-
vägen 23

Södertälje

Konsum Snabbköp, Robert Anbergs
väg 33
Mediett, Stadsbiblioteket

Trollhättan

Arkad-Kiosken, Drottninggatan 39

Trondheim

Bokcafé Ivar Matlaus, Lademoen

Umeå

Åkerbloms Universitetsbokh, Ö Råd-
husgatan 6

Uppsala

Röda Rummet, Dragarbrunnsgatan 56
Sivia Tobak, Vaksalagatan 19-21
Uppsala Bokcafé, Kungsgatan 41

Varberg

Fredsgruppen i Varberg

Vetlanda

Sollins Kiosk, Industrigatan

Vänersborg

Gillbergs Efttr, Sundsgatan 17

Västerås

Stand By, Pettersbergsgatan 37

Aarhus

Aarhus Bogcafe, Nørregade 24

Örebro

Gert Lindehs Kiosk, Skolgatan 35

Östersund

Akademibokhandeln, Storgatan 26

Skänk en prenumeration

SYDASIEN förtjänar en större läsekrets än den har i dag. Med detta nummer av SYDASIEN bifogar vi därför vår folder som vi hoppas du ger till någon bekant som ännu inte har SYDASIEN. Vi förmedlar också med glädje gåvoprenumerationer. Skriv eller ring till tidningen så fixar vi din gåva.

SYDASIENS landpaket

Är du särskilt intresserad av ett särskilt land i Sydasiens? Planerar du själv eller någon du känner att resa dit? Till er service säljer SYDASIEN paket med äldre tidningar som handlat speciellt mycket om det landet eller temat.

För närvarande säljer vi följande paket:

Indien	75:-
Afghanistan	60:-
Pakistan	60:-
Sri Lanka	60:-
Nepal	60:-
Bangladesh	60:-
Bhutan	20:-
Svenskt bistånd	60:-
Miljöfrågor	60:-
Adoptioner	50:-

Specialnummer

Vi har också kvar exemplar av den stora Indien-specialen, nr 3/87, 68 sidor högklassig läsning för endast 25:-. Specialnumret om Calcutta, nr 1/86 liksom vårt uppmärksammade temanummer om adoptioner, 3/84, säljs för 15 kronor styck.

Alla resterande nummer

För 300 kr erhåller du samtliga ej slutsålda nummer av Sydasiensbulletinen och SYDASIEN 1977-1990. Det rör sig om ca 35 utgåvor. Observera att du på det här sättet får samtliga ex som ingår i landpaketen.

Artikelregister på data

SYDASIENS kompletta register över artiklar i tidningen från starten 1977 och fram tills i dag finns nu på Macintosh, Microsoft File version 2,0. Diskett med sökbart register säljes för 75 kronor. Förutom sökning på artikelförfattare, artikelnamn och årgång är samtliga artiklar, cirka 1.100 stycken, sökbara på ett 30-tal land- och ämnesrubriker.

Tryckt artikelregister

1977-90, nummer för nummer, går att beställa. Registret på 9 sidor kostar 20 kronor. Av artikelregistret framgår vilka nummer som är slutsålda. Artiklar i dessa kan erhållas i form av fotostatkopior, för 1:50 kr/sida. Sidantalet finns angivet i registret.

Alla beställningar

Vare sig det gäller prenumeration, medlemskap eller köp av landpaket, restnummer och artikelregister görs inbetalning direkt på postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN, per telefon 046-13 35 68 (Lars Eklund) eller genom att skriva till SYDASIEN, Box 1142, 221 05 Lund.